

HỌC-VIỆN QUỐC-GIA HÀNH-CHÁNH

Luận - Văn - Cốt - Nghiệp

KHÔNG XẤY
KHU T.V

SINH-HOẠT BÁO CHÍ

TẠI

VIỆT-NAM

THƯ-VIỆN QUỐC-GIA
VIỆT-NAM
Số 0406

TRẦN - NGỌC - DANH

BAN ĐỐC SỰ KHÓA XVII

1972

Luận-Văn Độc-Khảo về "Sinh-Hoạt Báo-Chi"
tại Việt-Nam" được đề-trình để thỏa-mãn
một phần những điều-kiện tốt-nghiệp Ban
Độc-Sự Q.G.H.C.

HỌC-VIÊN QUỐC-SỰA HÀNH-CHÁNH

không tán-thành cũng không phản-đối những ý-
kiến phát-biểu² trong Luận-Văn. Những ý-kiến
đó do tác-giả hoàn-t toàn chịu trách-nhiệm.

b.

Giáo-Sử Hướng-Dẫn

BÙI-QUANG-KHÁNH

*Giáo-Sử Học-Viện Quốc-Gia Hành-Chánh
Giám-Đốc Trung-Tâm EROPA
(Eastern Regional Organization for
Public Administration)*

SÀIGON.

THÀNH KÍNH TRI ÂN

- Giáo-sĩ NGUYỄN-VĂN-BÔNG Cố-Viện-Trưởng H.V.Q.G.H.C.
- Giáo-sĩ TRAN-VĂN-BÌNH Cựu-Viện-Trưởng
- Giáo-sĩ NGUYỄN-QUỐC-TRUNG Đường-hầm-Viện-Trưởng
- Huy-vì Giáo-sĩ và Giảng-sĩ trong Ban Giảng-Huấn

Đã tận-tình giảng-day và hướng-dẫn chúng tôi về lý-thuyết cũng như thực-hành trong suốt học-trình 1969-1972.

Chân thành cảm tạ

Giáo-sĩ BUI-QUANG-KHÁNH

Đã hướng-dẫn và giúp đỡ tôi trong việc hoàn-thành Luận-Văn này.

d

Kính-dâng : MA'

cùng các anh chị thân-yêu
đề ghi nhớ hoài-hoài ơn
nuôi-nấng và dạy-dỗ.

Cho các em : VŨNG, DŨNG, HƯỜNG
với niềm hy-vọng người đi sau
sẽ tiến xa hơn người đi trước.

1. Quốc-gia tôn-trọng quyền tự-do tư-tưởng, tự-do ngôn-luân, báo-chí và xuất-bản miễn là sử hành xử các quyền này không phướng-hại đến danh-dự cá-nhân, an-ninh Quốc-Phòng hay thuần-phong mỹ-tục.

2. Chế-độ kiểm- duyệt không được chấp-nhận, ngoại-trừ các bộ-môn điện-ảnh và kịch-trường.

3. Một đạo-luật sẽ ổn-định qui-chế báo-chí "

(điều 12, Hiến-Pháp Việt-Nam Cộng-Hòa ngày 1-4-1967)

"Tự-do của chúng ta còn hay mất là ở chỗ báo-chí có được tự-do hay không. Nếu tự-do báo-chí bị hạn-chế thì các tự-do khác cũng bị tiêu-diệt."

(Thomas Jefferson)

"Sự trao-đổi tự-do các tư-tưởng và ý-kiến là một quyền qui-báu nhất của con người. Như vậy mọi công-dân phải được nói, được viết, được in ra tự-do, trừ phi khi lạm-dụng quyền tự-do ấy thì phải chịu trách-nhiệm trong những trường-hợp do luật-định."

(Trong Declaration Universelle
des Droits de l'Homme)

MỤC LỤC

KHAI-ĐỀ.- Quan-niệm về tự-do báo-chí và vai-trò của báo-chí trong sinh-hoạt Quốc-gia.

CHƯƠNG THỨ NHẤT

trang.

ĐẠI-CƯƠNG VỀ TIẾN-TRÌNH SINH-HOẠT BÁO-CHÍ V.N. 1

Tiết I.- Báo-chí Việt-Nam thời bị-trị 3

Mục A. Giai-đoạn tiên-phong (1865-1917) 3

Đoạn 1 : Diễn-trình sinh-hoạt

Đoạn 2 : Đặc-tính

Mục B. Giai-đoạn đấu-tranh xã-hội và phát-huy văn-hóa (1918-1945) 6

Đoạn 1 : Báo-chí Bắc-Phần

Đoạn 2 : Báo-chí Trung và Nam-phần

Đoạn 3 : Nhận-định

Mục C. Giai-đoạn dân-tộc giành độc-lập (1945-1954) 12

Đoạn 1 : Tình-hình báo-chí

Đoạn 2 : Nhận-định

Tiết II.- Báo-chí Việt-Nam thời độc-lập 15

Mục A. Báo-chí thời Đệ Nhất Cộng-Hòa (1954-1963) 15

Đoạn 1 : Giai-đoạn chế-độ họ Ngô còn suy yếu.

Đoạn 2 : Giai-đoạn từ khi chế-độ họ Ngô vững-mạnh đến lúc suy tàn.

<u>Mục B.</u> Báo-chí trong thời Cách-mạng	18
<u>Đoạn 1</u> : Giai-đoạn 1963-1965	
<u>Đoạn 2</u> : Giai-đoạn từ 1965 đến trước ngày có quy-chế báo-chí.	

<u>Mục C.</u> - Báo-chí hôm nay	21
<u>Đoạn 1</u> : Phân-loại báo chí	
<u>Đoạn 2</u> : Đặc-tính của báo-chí hiện tại	

CHƯƠNG THỨ HAI

PHÁP-CHẾ CHI-PHỐI BÁO-CHÍ	29

<u>Tiết I.</u> - Luật-lệ báo-chí trước ngày có Qui-chế báo-chí	30
<u>Mục A.</u> - Luật-lệ trong thời Pháp-thuộc	30
<u>Mục B.</u> - Luật-lệ trong thời độc-lập	33
<u>Mục C.</u> - Nhận-dịnh chung	34
<u>Tiết II.</u> - Qui-chế báo-chí	36
<u>Mục A.</u> - Phân-tích	36
<u>Đoạn 1</u> : Hình thức	
<u>Đoạn 2</u> : Nội dung	
<u>Mục B.</u> - Nhận-dịnh	44
<u>Đoạn 1</u> : Ưu-điểm	
<u>Đoạn 2</u> : Khuyết-điểm	
<u>Tiết III.</u> - Sắc-luật 007/TT/SLU sửa-đổi Q.C.B.C.	47
<u>Mục A.</u> - Những điều-khoản mới trong Sắc-luật 007	48
<u>Đoạn 1</u> : Về chế-độ xuất-bản	
<u>Đoạn 2</u> : Về chế-độ phát-hành	
<u>Đoạn 3</u> : Về chế-tài hình-sự	
<u>Mục B.</u> - Nhận-dịnh	52
<u>Mục C.</u> - Ảnh-hưởng của sắc-luật 007	55

- Đoạn 1 : Phản-ứng của báo giới
Đoạn 2 : Báo-chí sau ngày ban-hành Sắc-luật 007.

CHƯƠNG THỨ BA

VẤN-ĐỀ KIỆN TOÀN SINH-HOẠT BÁO CHÍ 60

Tiết I.- Việc áp-dụng Q.C.B.C. 61

Mục A : Các hoạt-động liên-hệ đến báo-chí 61

Đoạn 1 : Hội-đồng báo-chí

Đoạn 2 : Việc cho phép xuất bản báo và từ-chối hồ sơ ra báo

Đoạn 3 : Việc nạp bản và nạn kiểm-đuyệt trá hình.

Đoạn 4 : Việc tịch-thu báo và truy-tố.

Đoạn 5 : Nạn mượn báo

Mục B : Ảnh-hưởng của việc áp-dụng luật-lệ báo-chí. 73

Đoạn 1 : Ảnh-hưởng đối với làng báo

Đoạn 2 : Ảnh-hưởng đối với độc-giả

Tiết II.- Góp phần kiện-toàn sinh-hoạt báo chí 76

Mục A : Tự-do báo-chí hoàn-toàn có phù-hợp với hoàn-cảnh Việt-nam hiện tại không ? 76

Đoạn 1 : Khung-cảnh chiến-tranh

Đoạn 2 : Thực-tế nghề-nghiệp

Mục B : Đề-nghị một chính-sách báo-chí hợp-lý qua việc tu-chính Q.C.B.C. 78

Đoạn 1 : Về quyền tự-do báo-chí

Đoạn 2 : Về chế-độ xuất-bản và phát-hành.

Đoạn 3 : Về Hội-đồng Báo-chí

Mục C : Vai-trò của các giới liên-hệ trong vấn-đề kiện-toàn sinh-hoạt báo-chí. 81

Đoạn 1 : Vai-trò của báo-giới

Đoạn 2 : Vai-trò của Chính-quyền

Đoạn 3 : Vai-trò của độc-giả

LỜI NÓI ĐẦU

Trước khi chọn đề tài "Sinh Viên Báo-Chi" tại Việt-Nam làm Luận-Văn tốt-nghiệp, chúng tôi rất băn-khoăn và e-ngại vì chúng tôi không thực-sự làm nghề viết báo, hơn nữa không được quen với ký-giả và các giới liên-hệ đến báo-chi.

Tuy nhiên, vì nhận thấy đây là một đề-tài thời-sự hữu-ích nên chúng tôi mới dám chọn đề-tài này. Sau nhiều ngày nghiên-cứu tài-liệu và phỏng-vấn các giới có trách-nhiệm với làng báo, chúng tôi đã có thể thực-hiện một cuộc khảo-cứu quy-mô những tiếc-thay và khốn-khò Luận-Văn có hạn nên chúng tôi chỉ trình-bày đại-cương về sinh-hoạt báo-chi nước nhà và pháp-chế chi-phối sinh-hoạt đó.

Cũng cần nói thêm danh-từ "Báo-Chi" dùng trong Luận-Văn này chỉ nhàn-nghỉ đến nhật-báo và tạp-chi Việt-người tại Việt-Nam Cộng-Hoa. Vì tính-cách hạn-chế của đề-tài chúng tôi không bàn đến Báo-Chi Bắc-Việt và các báo viết bằng ngoại-ngữ có cơ-sở tại Việt-Nam.

Được thành-hình bằng kiến-thức tân-thường của một Sinh-Viên, chắc-chắn Luận-Văn có nhiều khuyết-điểm, chúng tôi mong được sự thông-cảm và tha-thứ của các bậc đàn-anh. Chúng tôi xin cảm-tạ các tác-giả có bài trích-dẫn trong Luận-Văn này vì phương-tiện thông-đạt khó-khăn chúng tôi không thể xin phép lấy vì được.

Mong rằng những đề-nghị đầy thiện-chí trong Luận-Văn này sẽ được Chính-Quyền và Báo-chi lưu-ý đến. Đó là sự khích-lệ lớn-lao đối với một sinh-viên chuẩn-bị vào đời.

HẢI-NGÂN, ngày 8 tháng 8 năm 1972

TRẦN-NGỌC-DANH
Sinh-Viên Ban Đốc-Su
Quốc-Gia Ninh-Chánh

1

KHAI ĐỀ
QUAN-NIỆM VỀ TỰ-DO BÁO-CHÍ
VÀ VAI TRÒ CỦA BÁO-CHÍ
TRONG SINH-HOẠT QUỐC-GIA

THƯ-VIỆN QUỐC-GIA

Nếu thiên-nhiên không cản được mùi hương hay ngăn tiếng chim hót thì Quốc-gia và xã-hội cũng không thể nhân danh quyền lực nào để bóp nghẹt tư-tưởng của con người. Quyền tự do tư-tưởng chính là quyền tự-nhiên và tuyệt-đối mà hiện nay tất-cả các Quốc-gia văn-minh tiến-bộ đều công-nhận cho mỗi cá nhân .

Thật vậy, không ai ngăn được việc phô bày và quảng diễn tư-tưởng vì đó là hệ-quả tất-nhiên trong-sinh-hoạt tâm-trí nhân-loại. Pháp-luật chỉ có thể đặt các giới-hạn về thể-thức diễn đạt và truyền-bá tư-tưởng, việc đó thuộc quyền tự do ngôn-luận. Quyền này bao gồm luôn cả quyền tự-do báo chí và tự-do xuất bản vì báo chí hay sách vở là hai phương-tiện quan-trọng nhất trong việc truyền bá tư-tưởng (*)

Quyền tự-do ngôn luận và báo-chí được minh-thị công-nhận trong những bản Tuyên ngôn Nhân-quyền và Dân Quyền Quốc-tế và được ghi trong Hiến-pháp các Quốc-gia Dân-chủ tự-do vì nó thể-hiện đặc-tính và bản-chất của chế-độ. Tự do ngôn-luận và báo-chí là mức chuẩn-định trình độ văn minh của một Dân-tộc và tự-do dân-chủ của một Quốc-gia. Chúng-ta

(*) Trương-Tiến-Đạt, Hiến-Pháp chú-thích trang 115 .

không thể hình dung được một chế-độ dân-chủ thực-sự mà khiếm-khuyết sự tự-do báo-chí vì trong đà phát-triển văn-minh hiện nay, báo-chí giữ vai-trò vô cùng quan-trọng.

Thế-giới hiện nay chia ra hai hệ-thống Báo-chí. Hệ-thống thứ nhất thuộc các nước tự-do dân-chủ quan-niệm báo-chí hoàn-toàn tự-do trong mọi khuynh-hướng dị-biệt, với vai-trò tạo điều-kiện vững-chắc và dư-luân hùng mạnh để hậu-thuần cho nền Dân-chủ và sự phát-triển Quốc-gia. Hệ-thống báo-chí thứ hai của xã-hội Cộng-sản xem báo chí là công-cụ của Chính-quyền, hoạt-động theo đường lối và mục-tiêu của nhà nước .

Dù đứng trên quan-điểm nào, dù theo khuynh-hướng Tự-do hay Cộng-sản, chúng ta cũng không thể phủ-nhận sự cần-thiết của báo-chí. Tuy nhiên, báo chí trong một Quốc-gia tiến-bộ và dân-chủ phải được hoàn-toàn tự-do trong việc tìm kiếm tin-tức ; tự do phổ biến và thông-đạt tin-tức ; tự do ấn-loát, xuất bản ; tự do phê-bình và tranh-luận. Với ý-nghĩa giới-hạn đó, tự do báo-chí đã được mọi người nhìn nhận là một trong những yếu-tố căn-bản của chế-độ dân-chủ. Đó là một quyền hiến-định và được xem là quyền thứ tư của Quốc-gia sau 3 quyền Lập-pháp Hành-pháp và Tu-phán. Báo chí thể hiện quyền này qua các nhiệm vụ :

- Thông tin, phổ biến các tin tức và tình hình Quốc-tế, Quốc nội .

- Giáo-dục, giải-thích cũng phổ biến các tư-tưởng hay lạ.

- Giải-trí độc giả .

Song song với các nhiệm-vụ thông-thường vừa kể, báo-chí còn giữ các vai-trò quan-trọng như :

- Hướng dẫn dư-luận và tạo dư luận trong các sinh-hoạt tập-thể. Đây là vai-trò có tính-cách quan-trọng về chính-trị.

- Công-khai kiểm soát chính-sách và sự thi-hành chính-sách Quốc gia (*)

(*) Luật-Sư Nguyễn-Hữu-Thống - Sơ tài-liệu "thuyết-trình về Hiến-Pháp" trang 21 .

Trong vai-trò này Báo-chí được phê-bình, chỉ-trích, trong tinh-thần xây dựng, những khuyết-điểm, sai lầm của Chính-quyền đồng-thời tạo môi-trường thuận lợi cho việc hợp-tác giữa chính-quyền và Dân-chúng trong việc phát-triển Quốc-gia. Thêm vào đó, Báo-chí còn giữ vai-trò tích-cực trong các cuộc vận-dộng bầu-cử đặc-biệt là trong các cuộc đấu-tranh chính-trị - và đối-lập với chính-quyền

- Tại Hội-nghị của Tổ-chức Báo-chí Á-Châu nhóm tại Bali (Nam-Đông) tháng 8/1971, người ta đề cập đến vai-trò của báo-chí ở các nước kém mở mang. Trong diễn văn khai-mạc, Tổng thống Suharto có nói đến "nhiệm-vụ thiêng-liêng" của báo-chí và nhấn mạnh "Báo chí phải giúp phát-triển xứ-sở." "Nhiều nhân-vật phó hội thì cho rằng "Báo-chí phải là trung-gian để đoàn-kết dân-tộc và giáo-dục quần-chúng" .

Nhìn chung, tại các Quốc-gia tiến-bộ hay trong các Quốc-gia đang mở mang, mọi người đều công-nhận các tác-dụng hữu-hiệu của báo-chí trong mọi sinh-hoạt như Xã-hội, Chính-trị, Kinh-tế... Việc đóng cửa báo-chí ở Phi-Luật-Tân của Chính-quyền Marcos khi ban-hành lệnh thiết-quân-luật ngày 23.9.1972 đã chứng-minh rõ-rệt điều nhận-xét trên vì ông Marcos sợ báo-chí gây tác-dụng bất lợi cho ông .

Tuy-nhiên, có một khía-cạnh thực-tế thường được mọi người chú-ý nhất là tại các nước đang mở mang : đó là sự mâu-thuẫn giữa chính-quyền và báo-chí về các chi-tiết và thể-thức hành xử Đệ tứ quyền. Nếu mỗi khi nghe nói quyền tự-do báo-chí là đệ tứ quyền, các nhà báo lấy làm hãnh-diện và đặc ý thì nhà cầm-quyền Quốc-gia lại có khuynh-hướng hạn-chế tự-do này và đi đến việc bóp nghẹt tiếng nói của báo-chí. Chính sự phóng-đại vai-trò báo-chí một cách quá đáng là lý-do để chính-quyền kiểm soát gắt gao báo chí mà nhưng-cách kiểm- duyệt thường được áp-dụng nhất. Tình-trạng này không chỉ xảy ra ở các nước kém mở mang mà có ngay cả các Quốc-gia đang có chiến-tranh, nội loạn hay bất- ổn chính-trị. Chúng-ta phải thành-thực nhận rằng tại các Quốc-gia chậm-tiến hay ở trong tình-trạng đặc-biệt vừa kể, sự can-thiệp và kiểm-soát

trực-tiếp hay gián-tiếp là điều cần-thiết để nâng cao trình-độ báo-chí hay ổn-định cơ-cấu Quốc-gia. Dầu sao, trong ý-hướng xây-dựng dân-chủ, chế-độ kiểm-duyet và sự can-thiệp mạnh-mẽ của chính-quyền vào sinh-hoạt báo-chí phải được chấm dứt .

Song lẽ, bên vực một nền tự-do báo-chí hoàn-toàn và hô-hào bãi-bỏ kiểm-duyet báo-chí không có nghĩa là để báo-chí lạm-quyền, hành xử tự-do một cách phóng-túng và vô trách-nhiệm. Tập thể xã-hội nói-chung và chính-quyền nói riêng phải đặt cho báo-chí một giới-hạn hợp-lý. Xã-hội đòi-hỏi báo-chí phải độc-lập trước mọi áp-lực, vô tư trước những cám dỗ và nhất là phải đứng đắn, có tinh-thần trách-nhiệm và tác-phong đạo-đức. Báo-chí không thể từ bỏ các mẫu mực đặt ra trong thiên-chức của mình để đi đến sự phóng-túng quá trớn bất-chấp quyền-lợi chung, trật-tự công-cộng, an ninh Quốc-gia và nhân-phẩm con người.

Riêng tại Việt-Nam ta, tuy là một nước đang trên đường phát-triển đa số báo-chí hiện nay đã trưởng thành và ý-thức rõ rệt vai-trò của mình, hoạt-động trong các mẫu mực và giới-hạn vừa kể .

Hiến-pháp đệ nhị Công-hoà ngày 1/4/1967 điều 12 đã minh-xác bảo-đảm quyền tự-do ngôn-luận và Qui-chế Báo-chí ra đời ngày 30.12.69 ấn-định quyền hạn và trách-vụ của báo-chí cùng những vấn-đề liên-hệ đã chứng-minh sự quyết-tâm của chính-quyền trong việc thực-thi một nền tự-do báo-chí hợp lý và chính-đáng. Như vậy sau hơn một thế-kỷ hoạt-động trong sự tối tâm và ô hợp của luật-lệ cũ , làng báo Việt-Nam hân-hoan đón nhận một đạo-luật báo-chí mới phù-hợp với thực-trạng nước nhà và nguyện-vọng khát khao của quần-chúng .

Đến ngày 4.8.1972, sự ra đời của Sắc-luật 007/TT/SLU sửa đổi Qui-chế Báo-chí đánh dấu một khúc-quanh quan-trọng trong sinh-hoạt báo-chí nước nhà. Trong hoàn-cảnh Tổ-Quốc Lâm-nguy, những ai quan-tâm đến báo-chí Việt-Nam chắc-chắn sẽ đặt mình trước nhiều vấn-đề quan-trọng :

- Trong tiến-trình sinh hoạt, báo-chí Việt-Nam hiện-tại có những đặc-điểm và tiến-bộ nào so với các thời kỳ đã qua ?

- Tự do báo chí còn tồn-tại hay không ?
- Làng báo Việt-Nam sinh-hoạt thế nào sau khi có Sắc-luật mới ?

Đĩ-nhiên, Qui-chế Báo-chí và Sắc-luật 007 chỉ là văn-kiến nêu lên các nguyên-tắc điều-hướng sinh-hoạt báo-chí mà thôi ; chính những tác-dụng và ảnh-hưởng của luật lệ báo-chí đối với làng báo Việt-Nam mới là điều đáng đề cập tới .

Vì thế trong ý niệm nghiên-cứu về "Sinh-hoạt báo-chí tại Việt-Nam", chúng tôi trình bày trước hết đại-cương về tiến-trình sinh hoạt Báo-chí Việt-Nam, sau đó nghiên-cứu pháp-chế chi-phối báo-chí và sẽ góp phần kiện-toàn sinh-hoạt báo-chí trong khung-cảnh thuận lợi cho việc phát-triển dân-chủ và tự-do .

Với nhiều cố gắng và nhiệt tâm, chúng tôi xin bắt đầu vào các phần chính yếu sau đây .

CHƯƠNG THỨ NHẤT
**ĐẠI - CƯƠNG VỀ TIẾN - TRÌNH
SINH - HOẠT BÁO - CHÍ VIỆT - NAM**

Tính đến ngày nay, báo-chí Việt-Nam đã hơn trăm tuổi, khoảng thời-gian đó tuy ngắn ngủi so với hơn bốn ngàn năm văn-hóa dân-tộc, nhưng bây giờ nhắc đến tiến-trình sinh-hoạt báo-chí Việt-nam, hay nói đúng hơn chỉ nghiên-cứu sơ-lược về lịch-sử báo-chí nước nhà là một việc vô cùng khó-khăn hầu như không ai thực-hiện trọn vẹn. Khó-khăn đầu-tiên là sự thất thoát quá nhiều tài-liệu sau mấy năm dài chiến-tranh. Có thể nói hiện nay không một thu-viện nào ở Việt-Nam còn lưu giữ đầy-đủ các số báo có từ khởi thủy. Đó là sự thiệt-thòi lớn-lao đối với cơ-đồ văn-hóa nước nhà. Thêm vào đó, suốt một thế-kỷ hoạt-động, báo-chí Việt-Nam đã gặp không ít những sóng gió, những vinh nhục, thăng-trầm theo từng biến-chuyển của thời cuộc, cho nên khó có thể nhận-định rõ-ràng các thời-kỳ phát-triển của báo chí.

Trong luận-vấn này, chúng tôi xin chọn năm 1954, năm Việt-Nam giành được chủ quyền, làm tiêu mốc để chia lịch-sử Báo-Chí Việt-Nam ra hai thời-kỳ : thời-kỳ bị trị và thời-kỳ độc-lập.

Đây không phải là một công-trình khảo-cứu qui mô nên chúng tôi

không có tham-vọng trình-bày đầy-đủ các tài-liệu về Báo-chí Việt-Nam mà chỉ ghi lại sơ-lược mỗi chặng đường tiến-tiến của làng báo nước nhà từ giai-đoạn đấu-tranh, xây-dựng văn-hóa dân-tộc, góp phần cải-tạo xã-hội - đến bây giờ báo chí trở thành một nhu-cầu cần-thiết không thể thiếu trong đa số quần chúng.

TIẾT I
BÁO - CHÍ VIỆT - NAM THỜI BỊ - TRI

Như đã nói trên, thật khó phân-định hợp-lý các thời-kỳ tiến-triển của làng báo Việt-Nam. Theo ý chúng tôi, từ năm 1865 là năm tờ báo Việt-Nam đầu tiên ra đời đến năm 1954 chấm-dứt thời-kỳ lệ-thuộc Pháp, Báo-chí Việt-Nam trải qua các giai-đoạn sau :

- giai-đoạn Tiền-phong (1865-1917)
- giai-đoạn đấu-tranh và phát-huy văn-hóa (1918-1945)
- giai-đoạn Dân-tộc giành độc-lập (1945-1954)

Chúng ta sẽ lần-lượt xét các giai-đoạn trên qua một số báo-chí với các đặc-tính tiêu-biểu.

MỤC A.- GIAI-ĐOẠN TIỀN-PHONG (1865-1917)

ĐOẠN I : DIỄN-TRÌNH SINH-HOẠT.-

Ngược dòng lịch-sử, năm 1859 Gia-Định Thành thất-thủ và 3 năm sau đó (1862), triều-đình Việt-Nam nhường cho Pháp ba tỉnh miền Đông Nam-kỳ. Người Pháp bắt đầu đem văn-minh và văn-hóa Tây-phương truyền-bá vào xã-hội Việt-Nam. Lợi dụng sự phổ-cập của văn-hóa Tây-phương và sự phổ-thông của chữ Quốc-ngữ, dân-chúng thì đua học-hỏi, đọc sách báo, nhưng vào thời đó, chỉ có người Pháp được độc-quyền làm báo.

Mãi đến ngày 1-4-1865, ông Ernest Potteaux, viên thông-ngôn

của chính-phủ Nam-kỳ được ra tờ Gia-Định Báo do chính ông đứng tên. Khi Ông Trương-Vĩnh-Ký được yêu cầu làm báo, hai năm sau (ngày 16-9-1867) nhà cầm-quyền Pháp mới Ký nghị-định sang tên cho Ông làm chủ nhiệm tờ Gia-Định Báo này. (1)

Gia-Định báo là thủy-tổ của báo-chí Việt-ngữ, xuất bản như một tuần-san với hai phần-vụ chánh là: đăng phần công vụ (như công-báo) và phần tạp-vụ (tin tức và những đ.ều thường-thức). Từ khi ông Trương-Vĩnh-Ký làm chủ nhiệm, báo đăng thêm phần khảo-cứu, nghị-luận, thi-ca của các tác-giả đương thời như Tôn-Thọ-Tường, Trương-Minh-Ký, Huỳnh-Tĩnh-Cửa v.v...

Sau đó năm 1868, tờ báo thứ hai chào đời là tờ Phan-Yên báo của Diệp-Văn-Cương với nội-dung gần giống như tờ Gia-Định báo.

Năm 1901, ông Canavaggio xuất bản tờ báo Việt-Ngữ lấy tên là Nông-Cổ Mìn Đàm do các ông Dũ-Thức, Lương-Khắc-Ninh, Trần Chánh-Chiếu, Nguyễn Đổng-Trụ, Lê-văn-Trung, Tâm-Châu, Nguyễn-Chánh-Sắt thay nhau nắm bút quyền (số đầu-tiên đề ngày 01-8-1901).

Đại-Việt Tân-Báo xuất-hiện ở Bắc-kỳ năm 1905 do Ernest Babut sáng-lập và Đào-Nguyên-Phổ chủ bút, gồm hai phần chữ Việt và Hán cũng gây tiếng vang đáng kể, đến năm 1909 thì báo này đình-bản. Nhựt báo tỉnh (Le moniteur des Provinces) cũng ra đời năm này, do Georges Garros sáng-lập với mục-đích 'dạy-dỗ loài người An-Nam' theo lời tuyên bố trên nhãn báo, có Gilbert Chiếu và một số ký-giả Việt-nam hợp-tác.

Hai năm sau, tại Nam-kỳ, ngày 14-11-1907, tờ Lục-Tỉnh Tân-Văn phát-hành số đầu-tiên. Theo lời chủ-nhân Pierre Jeantet và chủ bút Trần-Nhựt-Thăng thì báo nhằm mục-đích cảnh-tỉnh người Việt-Nam lo việc ăn-học, thương-mãi, cạnh-tranh với 'Chà-Và và Chệt', phổ-biến văn-minh và kiến-thức theo quan-niệm 'nhứt nhơn chi-kiến, bất túc dĩ kiêm thập nhơn'.

Năm 1913, ông Schneider được phép xuất-bản tờ Đông-Dương tạp chí, và cho Nguyễn-Văn-Vĩnh làm chủ bút, tạp-chí này ra hàng tuần, số đầu tiên ra ngày 15-5-1913 đến số 102 ngày 31-12-1916 thì hết. Tạp-

(1) Tế Xuyên, Nghề viết báo, trang 22

chỉ được các học giả nổi danh cộng-tác như : Phạm-Quỳnh, Phan-Kế-Bính, Nguyễn-Đỗ-Mục, Phạm-Duy-Tôn v.v...

Ngày 01-6-1915, Nguyễn-Văn-Vĩnh rời Đông-dương TẠP-chí ra làm nhật-báo Trung Bắc Tân-văn cũng do Schneider sáng-lập. Năm sau đó có thêm tờ Nam Trung Nhật-báo với tên Pháp là Le Courrier de la Cochinchine, chủ-nhiệm là Renoux và Nguyễn-Văn-Cửa.

Năm 1917, một tạp-chí Văn-học nổi-tiếng ra đời là Nam-Phong tạp-chí do Louis Marty sáng-lập và Phạm-Quỳnh trông nom, gây phong-trào sôi-động về việc dùng chữ Quốc-ngữ, Nam-Phong tạp-chí sống được 210 số (số cuối cùng ra ngày 16-12-1934) tạo ảnh-hưởng mạnh-mẽ về văn học.

Nhìn chung, trong giai-đoạn mở đầu cho làng báo Việt, những người chủ-trương đều mong-uớc tạo cho báo mình những sắc-thái đặc-biệt nhưng cũng không thoát khỏi những đặc-tính chung mà chúng ta sẽ đề-cập đến sau đây.

ĐOẠN II.- ĐẶC-TÍNH CỦA BÁO-CHÍ TRONG GIAI-ĐOẠN TIỀN PHONG.

Sau khi xét qua sinh-hoạt báo-chí trong giai-đoạn tiền-phong này, chúng ta ghi-nhận những đặc-tính chung sau :

1. Báo chí bị ràng-buộc và là công cụ chính-trị của thực-dân :
Điều nhân-dịnh này được chứng-minh rõ-rệt khi chúng ta kiểm-điểm lại tất cả các báo trong thời-kỳ này, các báo đều do người Pháp sáng-lập chủ-nhiệm là người Pháp đứng tên xin phép rồi cho người Việt-Nam thuê lại công-khai như cho mướn nhà phố (2).

Từ tờ báo đầu-tiên Gia-định-báo đến Nam-Phong tạp-chí, chúng ta đều thấy tên chủ-nhiệm PHÁP và đa-số người Việt thân Pháp cộng-tác như Trương-Vĩnh-Ký, Phạm-Quỳnh (xuất thân trường thông-ngôn năm 1908)

Do đó, trong giai-đoạn này báo chí bị ràng-buộc, và là công-cụ

(2) Tế-Xuyên, Nghề viết báo, trang 26.

tuyên-truyền chính-trị cho thực-dân Pháp, thực-hiện chủ-trương nô-lệ văn-hóa. Phạm-Quỳnh cố-súy việc tôn quân đối với vua Khải-Định và khuyến-khích trung-thành với Pháp. Đông-dương tạp-chí công-kích vụ ném bom ở 'Hà-nội Hotel', và nói nhiều về Hội-Đồng Đê Hình, một tòa-án đặc biệt lập ra để xét-xử các nhà cách-mạng Việt-Nam bị bắt trong vụ ném bom ấy. (3)

2. Báo-chí mở-mang kiến-thức cho dân chúng :

Tuy là công-cụ của thực-dân, nhưng ở giai-đoạn này, báo-chí cũng đạt được nhiều kết-quả trong việc giúp dân chúng mở-mang kiến-thức, đón-nhận văn-minh Tây-phương. Ông Đào-Nguyên-Phổ là người đầu-tiên có công phiên-dịch và giới-thiệu những tư-tưởng mới mẽ cho độc-giả thời bấy giờ. Các nhà nho tuy không đọc được tiếng Pháp, tiếng Anh nhưng cũng lãnh-hội được các vấn-đề chính-trị, lịch-sử năm-châu, cùng những tư tưởng mới của J.J. Rousseau, Montesquieu... (4)

Đông-Dương tạp-chí và Nam-phong tạp-chí tuy phục-vụ chính-trị cho Pháp nhưng về văn-học đã góp nhiều công đáng kể : dùng chữ Quốc-ngữ trong việc dịch-thuật, khảo-cứu, đưa Quốc-ngữ qua khỏi giai-đoạn chập-chững vụng-về.

Sau năm 1917, đánh dấu thời-kỳ tiền-phong với việc dự-bị thành lập, báo-chí Việt-Nam bước sang thời-kỳ mới tương-đối tự-do và phóng-túng hơn, đó là giai-đoạn đấu-tranh xã-hội và phát-huy văn-hóa.

MỤC B.- GIAI-ĐOẠN ĐẤU-TRANH XÃ-HỘI VÀ
PHÁT-HUY VĂN-HÓA (1918-1945)

Năm 1918, Đệ nhất thế-chiến chấm dứt, người Pháp đã rảnh tay nên không còn có ý bóp chặt tự-do của người Việt nữa. Và lại lúc đó dân-trí đã cao, nên người Việt Nam có cơ-hội làm chủ báo.

Thời-gian 1918-1945 là thời-kỳ 'Trăm hoa đua nở' của Báo-chí Việt-Nam và cũng là giai-đoạn mà báo-chí đón-nhận không ít những thắng

(3) Tế Xuyên, Nghề viết Báo, trang 27

(4) Vũ Bằng, Báo-chí Tạp-san Bộ 1 số 1, 1968, trang 7

trầm vinh-nhục. Để tiện việc trình-bày, chúng tôi sẽ xét lần-lượt Báo chí 3 miền Bắc, Trung, Nam.

ĐOẠN I, - BÁC-CHÍ BẮC PHẦN.

Mở đầu giai-đoạn này là sự ra đời của tờ Thực-nghiệp Dân-báo (1920) của Nguyễn-Hữu-Thư và năm 1921 với tờ Khai-hóa Nhật-báo của Bạch Thái-Bưởi.

Về tạo-chí người ta không quên Báo Nguyệt san Hữu-Thanh do Hội Bắc Kỳ Công-thương Đồng-nghiệp sáng-lập và do Tân-Đà Nguyễn-Khắc-Hiếu chủ bút, số đầu-tiên ngày 1-8-1921. Năm 1925, có thêm An-nam Tạp-chí của Tân-Đà và 1927 Hà-Thành nguyệt báo của Bùi Xuân-Học.

Ngày 15-11-1929, ông Hoàng-Tích-Chu ra tờ Đông-Tây đến 25-7-1932 thì bị rút giấy phép. Thời-gian sau là thời-gian tiến-bộ của báo-chí, mỗi tuần báo, nhật báo đều có một nét độc-đáo riêng.

Năm 1930, Nguyễn-Tường-Tam ở Pháp về xin phép ra tờ tuần báo Tiếng Gọi nhưng không đủ tiền ra báo thành ra cái vinh-dự dành cho báo chọc cười đầu tiên ở nước ta lại về tay Nguyễn-Đình-Thấu, chủ-nhiệm tuần báo trào-nhúng Duy-Tân (1931).

Năm 1932, Nguyễn-Tường-Tam lại chủ-trương tờ Phong-Hóa 'cười cợt để sửa đổi phong-hóa' và tờ Ngày nay với tính chất vui-lạ, số đầu ra ngày 30-1-1935 đến số 224 ngày 7-9-1940 thì bị đình-bản. Đến 5-5-1945 Ngày Nay tái xuất hiện với kỷ-nguyên mới do Nguyễn-Tường-Bách làm Giám-đốc, nghiêng về chính-trị, đến số 16 ra ngày 18-8-1945 là số chót.

Vào khoảng 1930-1940, phong-trào văn-học nghệ-thuật được phát-huy sôi-nổi trong làng báo, và các nhà làm báo không đặt nặng vấn-đề tiền bạc như bây giờ (5).

Sôi-nổi và ăn khách nhất 3 miền Nam Trung Bắc là tờ Tiểu-thuyết Thứ Bảy của nhà Tân-Dân, số đầu ra ngày 2-6-1934 chú-trọng về tiểu-thuyết dài, truyện ngắn và thỉnh-thoảng cũng đăng thơ. Chính bút hiệu T.T.KH với bài 'Hai sắc hoa Tigon' đăng trong số 179 ra ngày 30-10-1937

(5) Vũ-Bằng, Báo-chí tập-san, Bộ 1, số 1, 1968, trang 15.

đã làm xôn-xáo làng văn không ít. Hai năm sau đó Phổ-thông bán nguyệt-san cũng được nhà Tân-Dân chủ-trương chuyển về Tiểu-thuyết, số đầu-tiên ngày 01-12-1936 đăng truyện "Tất lửa lòng" của Nguyễn-Công-Hoan rất được độc-giả ưa-chuộng.

Ngày 01-3-1939, nhà Tân-Dân lại cho ra một bán nguyệt-san Tao-Đàn với sự hợp-tác của nhiều nhà văn nổi-tiếng như : Nguyễn-Trọng-Thuật, Phan-Khôi, Nguyễn-Tuân, Lan-Khai...

Ngày 3-3-1940, tờ Trung Bắc Chủ-nhật ra đời, cũng có nhiều độc-giả khắp 3 miền, báo này chuyên về thời-sự nhưng cũng giới-thiệu các học-thuyết lớn của Trung-Hoa và Tây-phương. Phụ-nữ cũng xôn-xáo làm báo nhưng không tạo được ảnh-hưởng bao nhiêu với Phụ-Nữ Thời-đàm (1930) và Đàn-Bà (1939) của Bà Thụy-An.

Thời này cũng xuất hiện vài tờ báo thiếu-nhi mà tiên-phong là tờ Cậu Ấm Cô Chiêu của nhà giáo Thái-Phỉ Nguyễn-Đức-Phong (20-2-1935) Sau đó có tờ Học-sinh (1939) của Mai-Lĩnh, tờ Truyền-bá của Vũ-Đình-Long.

Ngày 17-6-1940, Pháp-hàng Đức, Thống-Chế Pétain lên làm Quốc-trưởng Pháp, các báo đa-số đều bị đóng cửa, các tờ của nhà Tân-Dân cũng cùng chung số-nhận. Tờ Trung-Bắc Chủ-nhật vẫn tiếp-tục nhưng số độc-giả kém đi rất nhiều.

Ngày 19-8-1945, Việt-Minh cướp chính-quyền, các báo bí-mật lại xuất-bản công khai : tờ Cứu-quốc ra hàng ngày, tờ Sự-thật của Hội Nghiên-cứu Mác-xít. Sau đó, Hội Văn-hóa Cứu-quốc thành-lập và xuất-bản tạp-chí Tiên-phong với khẩu-hiệu "Dân-tộc, Đại-chúng và Khoa-học".

Các báo khác đã xuất-bản vẫn được tiếp-tục nhưng Việt-Minh buộc phải đổi tên như Tin Mới đổi thành Dân-Quốc và Đông Pháp đổi thành Đông Phát. Qua một giai-đoạn ngắn, các báo của mặt trận Việt-Minh không được hoan-nghênh nên các báo đối-lập có dịp hoạt-động, chúng ta phải kể tuần báo Chính-nghiã và Nhật-báo Việt-Nam của Việt-Nam Quốc Dân Đàng. Đến khi quân-đội Lư-Hán sang nước ta tiếp-thu và tước khí giới quân đội Nhật, ông TSAN Cẩm-Thoàng cho ra tờ báo đối-lập là tờ Trung-Việt Tân-Văn do Lê-Kỳ làm giám-đốc với sự cộng-tác của Vũ-Bằng, Ngô Tất-Tổ, Nguyễn-Quốc-Ấn, v.v...

ĐOẠN II.- BÁO CHÍ TRUNG VÀ NAM-PHẦN.

Nếu ở Bắc, báo-chí thời-kỳ này hoạt-động mạnh-mẽ, tranh-đấu hăng-say thì ở Nam-phần cũng sôi-động không kém, và ở Trung-phần tuy không ồn-ạt như ở Nam-Bắc, nhưng cũng tạo được tiếng vang đáng kể.

Lúc ấy tại miền Nam, Pháp ràng-buộc báo-chí Việt-ngữ bằng những luật-lệ khắt-khe và dành nhiều ưu quyền cho các báo Pháp. Nhiều nhà cách-mạng ái-quốc Việt-nam đã nghĩ đến việc làm báo tiếng Pháp do người Pháp làm quản-lý để khỏi bị kiểm-duyet trong thời bình theo luật ngày 29-7-1881. Đi tiên-phong là tờ La Cloche Fêlée (cái chuông rè) của Nguyễn-an-Ninh, báo ra hàng tuần với số đầu-tiên ngày 10-12-1923, đến 01-6-1926 đổi tên là L'Anam do De Jean de la Bâtie làm quản-lý. Nguyễn-An-Ninh tạo một phong-trào sôi-nổi qua việc giới-thiệu cổ võ đòi thực-hiện những tư-tưởng dân chủ, công-kích thực-dân... Báo La Cloche fêlée vì thế bị thực-dân khủng-bố rất kỹ nên chết đi sống lại mấy lần, nhưng được giới trí-thức hoan-ngheh vì báo chủ-trương 'chống lại Tây bằng tiếng Tây'

Sau khi Cụ Phan-bôi-Châu bị Hội-đồng Đê Hình xử ngày 23-11-1925 và sau đám Quốc-táng của cụ Phan-chu-Trinh ngày 4-4-1926, báo-chí Việt-ngữ càng vùng dậy đấu-tranh chính-trị. Hai nhà tân-học Diệp-văn-Kỳ và Nguyễn-văn-Bá chủ-trương Đông-Pháp thời báo rất nổi danh với Tản-Đà và Nguyễn-Tất-Tố (ở Bắc vào), về sau cũng chính Diệp-văn-Kỳ và Nguyễn-văn-Bá điều-khiển nhật báo Thần-chung nâng cao tinh-thần Quốc gia, chống chính-quyền rất mạnh.

Mãi đến ngày 10-8-1927 ở Trung mới xuất hiện tờ Tiếng Dân, mỗi tuần hai lần thứ tư và thứ bảy. Báo sống được nhờ dân chúng mua cổ-phần vào 'Công-ty Huỳnh-thúc-Kháng', có Trần-Đình-Phiên, Vệ-Thạch Đào-duy-Anh cộng-tác. Báo sống đến 16 năm, lúc nào cũng làm cho chính-quyền nể-nang và dân-chúng ưa-thích, cho đến 28-4-1943 thì đình bản.

Trong Nam, hăm 1929, Phụ-nữ Tân-văn xuất-hiện mang một luồng sinh-khí mới nhằm vào đối-tượng là giới trung-lưu, viết văn không cầu kỳ như Nam-phong tạp-chí. Tuy với danh-nghĩa là báo Phụ-nữ rõ-ràng với hai câu thơ ở bìa báo :

'Phấn son tô điểm son-hà,

Làm cho rõ mặt đàn bà nước Nam.'

nhưng báo viết về đủ mọi vấn-đề xã-hội, vì thế rất được độc-giả khắp 3 miền ưa-chuộng. Chủ-bút là Đào-Trình-Nhất nhưng chính ông Phan-Khôi mới đóng vai-trò chánh trong việc nâng cao uy-thế tờ báo bằng đường-lối chỉ-trích đạo Nho, đã kích học phiệt Phạm-Quyên và đặc-biệt ông đã mở đầu thơ mới với bài thơ nổi-tiếng 'Tình Già', đến ngày 20-12-1934 thì Phụ-nữ Tân-văn đình-hản sau một thời-gian dài phục-vụ hữu-hiệu cho xã-hội nói chung và văn-hóa nói riêng.

Ngoài ra, ở miền Nam, chúng ta không thể quên bốn nhóm trí-thức làm báo rất nhiệt thành là :

- Nhóm thứ nhất là nhóm 'Đồng-Nai' quy-tụ một số nhà báo thuộc phái tân-học thành tài ở Pháp về, tờ Đồng-Nai xuất-bản ngày 15-2-1932 mỗi tháng hai kỳ với chủ-trương phổ-biến kiến-thức phổ-thông và không xen vào các vấn-đề chính-trị sôi-nổi. Về sau báo được Phan-Văn-Hùm và Hồ-Hữu-Tường trông nom, dùng triết-học để giới-thiệu duy-vật-Thuyết (6)

- Nhóm thứ hai là nhóm Trí-Đức Học-Xá ở Hà-tiên, do Đông-Hồ Lâm-Tân-Phác, Trúc Hà Trần-thiên-Thời, Trúc-Phong, Nữ sĩ Mộng-Tuyệt chủ-trương, nhóm phát-hành tuần báo Sống (22-1-1935), viết bài vở đúng đắn, chú-trọng về chính-tả nhất là luật Hồi Ngã trong Quốc-ngữ. 'Sống' tự-hào về điểm này, nhưng tiếc thay 'Sống' chỉ hoạt-động được một năm mà thôi.

- Nhóm thứ ba quy-tụ những người trẻ thuộc giới khoa-học, kỹ-thuật, văn-học như kỹ-sư Nguyễn-ngọc-Bích, Bác-sĩ Nguyễn-văn-Nhã, Phạm Ngọc-Thạch, Hồ-tú-Khanh. Nhóm hoạt-động bằng tờ báo Văn-Lang (29-7-39) nghiên cứu các vấn-đề chuyên-môn của nhóm chủ biên, nhưng nhóm này chưa làm được gì nổi-tiếng thì Văn-Lang bị đình-bản (1940)

- Nhóm thứ tư gồm hai phái : Đệ-tam Quốc-tế (Nguyễn-văn-Tạo, Dương Bạch-Mai) và Đệ tứ Quốc-tế (Tạ thu-Thâu, Trần-văn-Thạch) với Nguyễn-an-Ninh và một số người khác có khuynh-hướng Quốc-gia. Tờ báo La Lutte được nhóm này cho chào đời vào 1933 nhưng chỉ ra 4 số để vận-động tranh cử Hội-đồng thành-phố. Ngày 4-10-1934 La Lutte lại tái bản

(6) Nguyễn-Ngu-ĩ, Bách-Khoa 217, trang 40.

với chủ-trương công-khai chống Pháp trên một báo, bên vực người nghèo qua các bài văn trào-phúng, châm-biếm, bài phong đả-thực. Tờ Le Travail (1936) là kết-quả cuộc hợp tác giữa Đệ Tam Quốc-tế và Đệ tứ quốc-tế ở miền Bắc. Qua năm 1937, phái Đệ Tam Quốc-tế rút lui, tờ La Lutte chỉ còn được điều-khiển bởi nhóm Đệ Tứ đến 1938 thì đình-bản.

Năm 1940, sau khi Pháp hàng Đức, báo-chí bị hạn-chế tự-do. Lúc này Khổng Học được trọng vọng, thể thao được nâng lên hàng quốc-sách, đó là chủ-trương của Pháp để ru ngủ và đánh lạc hướng tranh-đấu của dân ta. Pháp bảo-trợ cho ông Trần-văn-Hanh ra tờ Thể-thao Đông-dương (31-10-1941), đến năm 1944, đổi tên là Thanh-niên Đông-dương, Pháp giúp phương-tiện cho cụ Hồ-Biểu-Chánh ra tờ Nam-Kỳ tuần-báo (3-9-1942) và Đại-việt Tọa-chí (01-10-1942), hai cơ-quan ngôn-luận này hoạt-động văn chương, chấn-hưng luân-lý và phát-huy tinh-thần dân-tộc.

Sau khi Nhật đảo chính Pháp 1945, miền Nam còn 3 tờ báo : Tin Điện, Saigon, Dân báo. Đến 11-8-1945 có thêm tờ Tiến, cơ-quan ngôn-luận của thanh-niên Tiền-phong xuất-bản ở Saigon. Ở Nam, áp-lực Việt-minh không dè nặng nhưng báo-chí phải qua một cuộc tàn-sát (nói theo nhà báo Trần-Tấn-Quốc) ghê-gớm do tuyên-cáo số 1 ngày 20-9-1945 của tướng Anh Douglas Gracey, tư-lệnh Đồng-minh giải-giới bại binh Nhật : 'Cấm toàn thể báo chí Việt-ngữ xuất bản kể từ hôm nay. Ai vi-phạm sẽ bị xử-tử và hành hình tức-khắc'. Các nhà báo bắt-buộc gát bút đang lúng-túng trong tình-trạng thiết quân-luật thì chỉ 3 hôm sau, đêm 23 rạng 24-9-45 quân đội Pháp đánh úp Saigon.

Mãi đến 22-11-1945, Saigon mới có báo 'Phục-Hưng' của Hiến-Sĩ nhưng không được ủng-hộ vì theo bọn thực-dân, chủ-trương phân-ly Nam Bắc. Đến 19-12-1945 toàn quốc kháng chiến, nước nhà trải một khúc quanh lịch-sử quan-trọng và báo-chí cũng bước sang một giai-đoạn mới chấm-dứt thời-gian dài hoạt-động với nhiều nét đặc-biệt được xét đến sau đây.

ĐOẠN III -- NHẬN-ĐỊNH.

Sau gần 50 năm cố-gắng, trong giai-đoạn 1918-1945 vừa xét qua, làng báo Việt-Nam tương-đối tiến-bộ hơn với khoảng 500 tờ báo ra đời theo nhiều khuynh-hướng hoạt-động. Đáng kể nhất là chủ-trương chung của

các báo trong đường lối đấu-tranh cho xã-hội và phát-huy văn-hóa dân-tộc.

Người ta không thể quên chủ-trương tranh-đấu tích-cực của La Gloche fêlée và của tờ La Lutte sau này trong việc tổ-cáo chế-độ thống trị hà-khắc, đả-kích bọn quan-liêu hại nước. Từ năm 1932, trở đi, Báo chí Việt-nam đã Âu-hóa theo lý-tưởng xây-dựng xã-hội mới, phổ-biến sâu rộng trong mọi tầng lớp dân chúng.

- Về chương-diện văn-học nghệ-thuật, chúng ta phải kể đến tờ Phong-hóa, Ngày-nay ở Bắc, nhóm Tân-Dân và tiểu-thuyết Thứ Bảy cùng Phụ Nữ Tân Văn trong Nam. Về điểm này theo ông Nguyễn-Ngu-Í thì 'Làng báo ở Bắc xuất sắc hơn ở Nam', điều này có thể chứng-minh qua ảnh-hưởng của nhóm chủ-trương Phong-Hóa, Ngày-Nay là Tự-Lực Văn-Đoàn đối với nền Văn-học Việt-Nam.

- Về lãnh vực văn-chương : miền Nam cũng không kém với báo Phụ Nữ Tân-Văn, Tờ Sống của nhóm Trí-Đức Học-Xá, Nam-kỳ tuần báo của Hồ-Biểu Chánh là những thành công trong việc tô-điểm văn-hóa dân-tộc thêm phần thanh-cao rực-rỡ.

Nhìn chung, trong giai-đoạn 1918-1945, báo-chí đã đánh dấu thời kỳ thành-lập và phát-triển mạnh, tuy phải sinh-hoạt trong chính-sách khắt-khe của thực-dân, nhưng với hàng vạn tác-phẩm nổi-tiếng thuộc mọi bộ môn xứng đáng đánh dấu thời-kỳ hưng-thịnh của báo chí hơn cả giai-đoạn sau này, giai-đoạn chống Pháp giành độc-lập của toàn dân.

MỤC C.- GIAI-ĐOẠN DÂN-TỘC GIÀNH ĐỘC-LẬP (1945-1954)

ĐOẠN I.- TÌNH-HÌNH BÁO CHÍ.

Ảnh-hưởng làn sóng đấu-tranh kháng Pháp, báo chí cũng góp phần vào việc giành lại độc-lập bằng cảm-tình lớn lao dành cho quân kháng-chiến. Lúc ấy, báo chí ở thành đều tỏ thái-độ chống độc-tài, đả-kích thực-dân rõ rệt. Các báo Tỉnh in bằng cách quay tay, mỗi tỉnh một tờ cũng ủng-hộ

kháng-chiến đặc-lực. Miền Bắc có tạp-chí Văn nghệ và Nhật-báo Cứu-Quốc được nhắc-nhở nhiều, các báo hoạt-động mạnh khoảng năm 1946 và 1947 nhưng bị Pháp đàn-áp mạnh.

Tờ Thời Sự ra ngày 15/3/1947 của Nghiêm-xuân-Thiện đã mở đầu cho đợt tranh đấu này với Giám-Đốc Chánh-trị là Nhượng-Tổng và được sự trợ bút của Trần-Trung-Dung và Nguyễn-Đình-Thuần. Vì Thời Sự ca-ngợi Mỹ nên nhà cầm-quyền Pháp tổ-chức đập-phá toà báo, đánh thợ in, và có lần bỏ chất nổ vào máy in của Thời-sự (7)

Được sống thoải mái hơn là tờ Dân-Mới của Bùi-Kuân-Học với tiền trợ-cổ lãnh của viên Cao-ủy Pháp.

Ở Nam, Các Ký-giả Vũ-Tùng, Thiểu-Son, Tam-Ich, Lê-Tràng-Kiều kêu gọi báo chí đoàn kết lại một khối gọi là "Khối Báo-chí Thống-Nhất Nam Bộ" với chương-trình tranh-đấu chung chống cường-quyền, bảo-vệ sự thống-nhất đất nước, tranh-thủ độc-lập tự-do. Chánh-phủ Lê-Văn-Hoạch đã thẳng tay đàn áp, đóng cửa 17 tờ báo trong nhóm này, và cho tay-sai kéo đến nhà in, toà soạn đập phá máy móc, xé báo đang in, bắt trói ký-giả. (8)

Sau ngày Bảo-Đại về nước lập Chính-phủ Quốc-gia và nhất là sau hiệp-định Élysée 8/3/1949, báo-chí bị đối-xử khắt-khe hơn bao giờ hết.

Ngày 21/5/1949 Lê-Thọ-Xuân chủ-trương tờ Việt Báo chuyên về Chính-trị, xã-hội, văn-hoá, và có ra 1 số đặc-biệt về "Tiếng Mẹ Đẻ" cũng đáng được chú ý.

Từ năm 1949 đến 1954 là thời-gian thao-túng của tờ Thần-Chung do Nam-Đình, một Nhà báo lão-luyện làm chủ, bên cạnh có phi Bằng là một nhà báo lành-nghề cộng-tác, Thần-Chung hơn các đồng-nghiep nhờ tin-tức nhiều và nhanh gồm các tin địa-phương, quốc-tế và tin chiến-trường đang sôi động lúc đó.

(7) Vũ-Bằng, Báo-Chí Tập-San, Bộ 1 số 1, 1968 trang 19

(8) Nguyễn-Ngu Í, Tạp-chí Bách-Khoa 217, trang 49.

Các tôn-giáo cũng có cơ-quan ngôn-luận riêng như : Cao-đài có tờ Thời-Đại (10/1/1954) do Phạm-Xuân-Thái trông nom, Hoà-Hảo có tờ Chiến-đấu (1950) xuất-bản ở Cầm-thơ do Thành Nam chăm sóc bài vở .

Từ năm 1950 đến 1954, người ta chú ý đến 3 tờ báo : Thế-Kỷ, Đòi Mới và Mới .

- Thế Kỷ là bản nguyệt san ra đời ở Hà-Nội ngày 16/4/1950 với Chủ-nhiệm là Bùi-Xuân-Uyên, báo ít bản đến thời-cuộc nhưng chủ-trương gần thân với sự cộng-tác của Triệu-Đầu, Trương-Phổ, Vũ-Hoàng-Chương, Tạ-Tỵ, Mặc-Thu .

- Tuần báo Đòi-Mới ra đời 1952 thiên về thời-sự nhưng cũng dành phần lớn cho các trang văn-nghệ với thơ Tạ-Kỷ, Kiên-Giang, Bùi-Giang và văn của Lưu-Nghi, Vĩnh-Lộc. Về sau Đòi-Mới thiên về chính-trị, đặt dưới sự điều-khiển của Chủ-nhiệm Trần-Văn-Ân và chủ-bút Hoàng-Trọng-Miền (tức Hoàng-Thu-Đông) .

- Báo "Mới" ra ngày 22/11/1952 do Phạm-Văn-Tươi và Lê-Văn-Siêu biên-tập có mặt ở đủ các ngành chính-trị, sân khấu, màn-ảnh, luật-pháp, văn-chương, ngôn ngữ, thời-trang, là nơi gặp gỡ của các học-giả cùng các nhà văn tên tuổi như Hồ-biểu-Chánh, Lê-Văn-Trương, Vũ-Bằng, Nguyễn-Hiến-Lê, Lê-Ngọc-Trụ, Vương-Hồng-Sến và Nguyễn-Thị-Vinh .

Đến ngày 7/7/1954, Ông Ngô-Đình-Diệm chấp chánh, 20/7/54 hiệp-định Genève được ký kết, Quốc-gia bộ chia đôi, báo-chí cũng bắt đầu sinh hoạt trong môi-trường mới lạ .

ĐOẠN II : NHẬN-ĐỊNH.

Nếu ở giai-đoạn trước báo-chí đạt đến chỗ toàn-thịnh về lượng lẫn phẩm thì ở giai-đoạn 10 năm sau này, từ 1945-1954, báo-chí Việt-Nam trở nên nghèo nàn và hoạt-động kém sôi nổi, mà nguyên do chánh là chiến-tranh Việt-Pháp bùng nổ ác liệt khắp nơi trên đất nước. Nhưng dù gặp tai họa chiến-tranh, dù đứng trên chiến-tuyến nào, Quốc-gia hay Cộng sản, báo chí Việt-Nam cũng đã góp công xứng đáng vào công-cuộc đấu-tranh của dân-tộc, vạch trần cho Thế-giới nhìn thấy thân-phận bi-thảm của Việt Nam trong thời bị-trị. Báo-chí trong giai-đoạn này đã thực-sự trưởng-thành trong khói lửa và mở đường cho việc kết hợp các khuynh-hướng chính-trị để chống lại một cách hữu-hiệu các chủ nghĩa "Phi Quốc-gia" sau này.

ĐOẠN I.- BÁO-CHÍ DƯỚI CHẾ-ĐỘ HỌ NGŨ CÒN SUY YẾU :

Năm 1954, Tổng-Thống Ngô-Đình-Diệm vừa nắm Chính-quyền nên chưa ổn-định được tình-hình trong nước, tình-trạng này kéo dài khoản 3 năm (1954-1956) .

Do điểm chế-độ chưa được củng cố hoàn-toàn, các báo chống-đối chính-quyền thuộc phe đối-lập và các giáo-phái vẫn còn hoạt-động mạnh. Chúng-ta có thể kể từ Đời-Mới của Trần-Văn-Ấn với chủ-trương liên-lập, tờ Phương-Đông với trung-lập - chế của Hồ-Hữu-Tường, tờ Tiến-thủ mang màu sắc khuy-nh-tả, tờ Thời-đại với khuy-nh-hướng phục-vụ giáo-phái Cao-Đài. Riêng tờ Buổi-sáng của Tam-Mộc có mục Tổng Tào Lạc ám-chỉ Tổng-Thống Diệm, chống chánh-phủ rất hung hãn .

Song song với những tờ báo điển-hình kể trên, 2 tờ Nhân-Loại và Ánh-sáng tạo uy-tín cho các báo đối-lập qua những bài về quan-điểm và nghị-luận tiến-bộ. Bên cạnh những báo mang màu-sắc chính-trị, tôn-giáo ; các báo thương-mại như Saigon Mới và Tiếng Chuông, Lẽ-Sống...v...v... hoạt-động bình-thường, không có gì đặc-sắc.

Các báo di cư từ Miền Bắc vào vẫn tiếp-tục ấn-hành. Vào lúc này bắt-đầu xuất-hiện vài tờ báo của Chính-quyền như Tự-Do, Ngôn-luận đặc-biệt là tờ Cách-Mạng Quốc-Gia yếu-trợ đặc-lực cho mọi hoạt-động của chế-độ .

Sau cuộc Trưng-cầu Dân ý 1955, Báo-Đại thoái-vị và Ngô-Đình-Diệm thực-sự nắm chủ quyền Quốc-Gia. Hiến-pháp ngày 26/10/1956 tạo cho Chế-độ Đệ-Nhất Cộng-Hoà sự vững mạnh về Pháp-lý. Chính nhờ sự vững-mạnh này, chế-độ có đủ nhương-tiện, uy-thế để dẹp hẳn các báo đối-lập.

ĐOẠN II.- BÁO-CHÍ TỪ KHI CHẾ-ĐỘ HỌ NGŨ VỮNG-MẠNH ĐẾN LÚC SUY-TÀN :

Sau khi thanh-lọc hàng-ngũ báo-chí ở giai-đoạn đầu, chế-độ Ngô-Đình-Diệm còn duy-trì một số báo-chí đối-lập nhưng thiếu hậu-thuần. Việc này được giải-thích rõ ràng là do chính-sách mị-dân của chế-độ đương-thời, những tờ báo đối lập như Thời-Luận, Dân-Chủ, Tân-Dân phải sống trong đe- dọa thường-xuyên và gặp nhiều khó khăn bao vây mọi mặt như bị

THẾT II
BÁO-CHÍ VIỆT-NAM THỜI ĐỘC-LẬP

Năm 1954, cuộc đấu-tranh chống Pháp giành độc-lập của dân-tộc Việt-Nam vừa tạm kết-thúc. Đất nước trải qua bao giai-đoạn gian-lao tưởng được yên bình nhưng nỗi đau-thương nhất là phải chịu chia đôi hai miền Nam Bắc, Báo chí miền Bắc trở-thành công-cụ phục-vụ đặc-lực cho Bắc, Đảng và chủ-nghĩa xã-hội.

Ở miền Nam, báo-chí được hoạt-động trong khung-cảnh tự-do, nhưng cũng biến-chuyển theo sự thăng-trầm của chính-trị và phần lớn là do đường lối khác nhau của giới lãnh-đạo về chính-sách thông-tin qua nhiều Chính-Phủ cải-tổ liên-tiếp .

Việc nghiên-cứu sinh-hoạt báo-chí trong phạm-vi miền Nam Việt-Nam được mô-tả qua 3 giai-đoạn tiến-triển :

1. Báo-chí thời Đệ-Nhất Cộng-Hoà
2. Báo-chí thời Cách-Mạng
3. Báo-chí hôm nay.

MỤC A - BÁO-CHÍ THỜI ĐỆ-NHẤT CỘNG-HOÀ

(1954 - 1963)

Theo Ông Vũ-Hạnh, báo-chí dưới chế-độ Đệ-nhất Cộng-Hoà do Tổng-Thống Ngô-Đình-Diệm lãnh-đạo, tiến-triển theo hai giai-đoạn, rõ-rệt sau đây :

THƯ-VIÊN QUỐC-GIA

tịch-thu, bị cấm nhỏ-biên ở tỉnh hoặc bị một số quần-chúng do Chính-quyền mua chuộc đập-phá Toà-soạn và cuối cùng bị rút giấy-phép .

Sau ngày 11/11/1960 tức ngày đảo-chánh của Đại-tá Nguyễn-Chánh-Thị thất-bại, các báo có lập-trường chống Chính-phủ đều bị đóng cửa. Sở Chính-trị Phủ Tổng-Thống cho ra đời hàng loạt báo khác để trấn-áp dư-luận đồng thời lấy-lại uy-tín cho chế-độ đó là các tờ Dân-Việt, Báo Mới, Đồng-Nai, Thời-Báo, Tiếng Dội miền Nam. Chính-sách kiểm- duyệt áp-dụng chặt-chẽ hơn trước, báo-chí chỉ được đăng-tải những tin-tức có lợi cho chế-độ, vì thế các báo hầu-như giống nhau ở tin-tức trang ngoài, độc giả chỉ thích-thú giải trí bằng cách theo dõi các mục trang trong. Sự kiện đó tạo nên sự thịnh-vượng của vài báo chuyên về thương-mại như Tiếng-Chuông với giải-thưởng về truyện ngắn, Saigon Mới với xảo-thuật tặng ấn-phẩm ô-át, in hình quái vật tiền-sử hay danh lam thắng-cảnh nước nhà .

Tóm lại từ 1960-1963, chính-quyền đã dùng báo-chí làm công-cụ để củng cố chế-độ. Từ tháng 5/1963 cho đến khi Đế Nhất Cộng-hoà sụp-đổ báo-chí bị kiểm-soát gắt gao và chịu áp-lực nặng-nề, các tin-tức loan đi đều bị sửa đổi để đánh lạc-hướng quần-chúng, tuy-nhiên dân-chúng lúc đó đã hoài-nghi và bất-mãn nên tẩy chay báo chí thân Chính-quyền mạnh-mẽ. Sự che dấu, bung bít mị dân ấy đưa đến hậu-quả là quần-chúng cố-tình hiếu ngược các bản tin của nhà nước và tìm đọc những bản tin tức Ronéo của Phật-giáo phổ-biến một cách bí mật hay công-khai.

x

x x

Trong-khoảng thời-gian 9 năm từ 1954 đến 1963 trên toàn-quốc số Nhật-báo luôn luôn có từ 10 đến 15 tờ, mỗi ngày bán được khoảng 600.000 số báo ; không có báo chống Chính-quyền hữu-hiệu. Nói chung báo-chí rất ngoan, nhất là những tờ có số phát-hành cao. Đó là kết-quả của 1 chính-sách báo-chí rất tinh-vi của Bộ-Trưởng Thông-tin Trần-Chánh-Thành thời đó khiến cho báo-chí có thể không bị kiểm- duyệt, không bị tịch-thu mà đi rất đúng đường lối. Có những chủ-nhiệm đã được phép ra báo sau khi

THƯ VIỆN KHOA HỌC TỔNG HỢP

LVHC

406

ký giấy xin đình-bản để trống ngày. Ngay từ số báo phát-hành, cái máy chém đã lơ lửng trên đầu chủ-nhiệm và lưỡi dao có pháp-xướng hay không là tùy thái-độ của tờ báo . (9)

Báo-chí thời Đệ-hất Cộng-hoà phát-triển nhiều về lượng hơn là phẩm. Trong 9 năm dưới chế-độ Nhà Ngô miền Nam có thêm 212 tờ báo đủ loại (10) sự đa tạp về lượng không nói lên được sự trưởng-thành của báo chí mà để lộ sự khiếm-khuyết của chế-độ trong việc tạo môi-trường thuận lợi cho sự nảy nở của tự-do Ngôn-luận. Chỉ có một số ít báo không chối bỏ thiên-chức cao quý của mình, còn đa số báo đều bị chính-quyền khống chế mạnh mẽ. Những áp-lực của chính-quyền chỉ gây ra sự thoái-hoá trong nội-dung các báo và sự thoái-hoá kéo dài đến thời kỳ Cách-mạng sau này .

MỤC B : BÁO-CHÍ TRONG THỜI CÁCH-MẠNG

(từ 1963 đến trước ngày có qui-
chế báo-chí) .

Sau ngày Cách-Mạng 1/11/1963, Việt-Nam trải qua nhiều biến-cổ Chính-trị quan-trọng ảnh-hưởng không nhỏ đến sinh-hoạt xã-hội nói chung và sinh-hoạt của làng báo nói riêng. Trong hỗn loạn cùng tột của Quốc-gia, báo-chí cũng bị cuốn phăng vào cơn lốc lịch-sử .

Suốt thời-gian Cách-Mạng, báo-chí trải-qua các giai-đoạn sau :

ĐOẠN I : GIAI-ĐOẠN TỪ 1963 đến 1965 :

Dưới Chính-phủ Nguyễn-Ngọc-Thơ, sau ngày Cách-Mạng, số báo ra đời thật ồn ào rồi cũng tàn đi nhanh chóng có thể nói đó là thời-gian lạm-phát báo-chí về số-lượng vì các giới đều nô-nức mở báo. Chính-quyền đã dễ dãi để mọi-giới đồng bào tự do bày tỏ tâm tư mình bị đè nén trong những năm qua. Nhưng sự thả lỏng làng báo không được bao lâu, chính quyền

(9) Nhật-Báo Hoà-Bình, Mục Tổ-quốc lâm-nguy)

(10) Thanh-Lãng, Văn bút số 1 trang 9.

lại có các biện-pháp hạn-chế báo-chí từ sau ngày tướng Nguyễn-Khánh-chỉnh lý và nắm chính-quyền. Có lẽ tướng Khánh sợ sức mạnh của ngòi bút làm lung lay quyền hành của Ông, đúng như sự ước đoán "mỗi ngòi bút là một sư-đoàn" mà ông đã tuyên bố trong một lần tiếp-xúc với báo-chí.

Dưới thời này báo-chí liên-tiếp bị tịch-thu, bị đóng cửa có thời-hạn hay bị buộc phải phát-hành đồng-loạt. Sau đó tình-trạng khấn-trương được ban-bổ vào ngày 7/8/1964 kéo theo sự kiểm-duyet báo-chí và hạn-chế một số tiểu-thuyết ở trang trong.

Đến khi quân-đội trao quyền cho Chánh-phủ Dân-sự với Quốc-Trưởng Phan-Khắc-Sửu và Thủ-tướng Trần-Văn-Hương, báo chí vẫn không thoát-khỏi áp-lực nặng nề của chính-quyền, các báo bị đóng cửa rất nhiều vì chống những lời tuyên-bố của Thủ-Tướng và những hành-động của Chính-phủ đương quyền. Sang chính-phủ Phan Huy-Quát, làng báo không được hưởng chút gì sáng sủa hơn vì chính-quyền này tồn tại có 4 tháng mà phải đối phó với nhiều khủng-hoảng chánh-trị nội-bộ. Điểm đặc-biệt đáng nêu là trong thời-kỳ này xuất-hiện các báo tôn-giáo do các tu-sĩ chủ-trương như tờ Xây-dựng, Chánh-Đạo và Đất-Tổ .

ĐOẠN II : GIẢI-ĐOẠN TỪ 1965 đến 1968 :

Ngày 19/6/1965 Chính-quyền quân-đội chính-thức nắm chính-quyền trở lại sau khi Quốc-Trưởng, Thủ-tướng và Hội-đồng Quốc-gia Lập-pháp cùng đứng tên trong một tuyên cáo ngày 11/6/1965 giao-trả cho Quân-đội trách-nhiệm và quyền lãnh-đạo Quốc-gia .

Ngày 24/6/1965, trong cuộc họp báo đầu-tiên của Nội-các Chiến-tranh tại số 2 Đại-lộ Thống-nhất Saigon, chính-quyền công-bố quyết-định quan-trọng như sau : Tuyên-bố quyết-định quan-trọng như sau : "Tuyên-bố tình-trạng chiến-tranh trên toàn-quốc, đóng cửa toàn-thể các nhật-báo đang xuất-bản tại Saigon để duyệt lại các luật lệ báo-chí hiện-hành" .

Phản-ứng mạnh mẽ và cấp-thời của báo-chí được thể-hiện qua việc các ký-giả ùn ùn bỏ phòng họp báo ra về sau khi đã chắt vấn gay-gắt luật sư Đinh-Trịnh-Chính, Ủy-viên Tâm lý chiến (tức Tổng-Trưởng thông-tin). Hôm sau 25/6, hầu hết các nhật-báo đều không đăng bài tường-thuyết buổi họp-

báo nói trên. Để biểu tỏ phản-ứng bằng hình-thức ngay trên mặt báo, tuy nhẹ nhàng nhưng không kém phần quyết liệt, các nhật báo đều chứa trắng khoản một phần tư đến phân nửa trên của trang nhất, hoặc đăng trên nửa trang đầu trong khung đen "chúng tôi cực lực phản-đối quyết-định đóng cửa các báo".

Các báo đều nhận được lệnh đóng cửa kể từ 1/7/1965 cho đến khi có lệnh mới. Trong thời-gian không có báo-chí, chính-phủ cho xuất-bản hai Nhật-báo "Tiền-Tuyến" và "Hậu-phương".

Nhưng sau đó, báo chí bị đóng cửa ba ngày, 4/7/1965 hai mươi ba nhật-báo được tái-sinh ngoại trừ một số bị thu hồi giấy-phép như Nghị-Luận, Dân Ta, Dân-Quyền, Chuông Mai, Ngày Mới, Ý Dân, Lẽ Sống... (11).

Vào cuối năm 1965, các báo hàng ngày xuất-bản thật nhiều hợp với các báo có sẵn gia-tăng khối-lượng trên thị-trường báo-chí. Đó là các tờ Chính-Luận, Sống, Tia-sáng, Xây-Dựng, Thời-sự Miền Nam, Dân-chúng, Tự-do, Tin Sớm, Dân-chủ... do nhiều ký-giả chuyên-nghiệp chủ-biên. Đặc-biệt chính-quyền đã nâng đỡ nhiều tuần báo và nhật-báo như tờ Nghệ-Thuật, Học-đường mới, Tiền-tuyến (do chính-quyền trực-tiếp điều khiển).

Từ 1966 trở về sau, số báo mới ra đời còn nhiều gấp bội mặc dù nạn khan-hiếm giấy báo từ 1965 vẫn còn đe dọa làng báo. Các báo ra nhiều mà không thịnh vì bị đình bản cũng nhiều, lý do là phần đông báo-chí không còn giữ các ý niệm trung-thực về nhiệm-vụ thiêng-liêng của báo-chí, hoạt-động không đúng đắn. Báo chí biến-thành một kỹ-nghệ khai-thác doanh lợi nhằm khía cạnh thương mại nên vai-trò và sứ-mạng cao-cả của báo-chí bị bồi nhẹ, chữ viết câu văn trên mặt báo trở nên phản nghệ-thuật và sa-đọa. Tình-trạng ô hợp và suy-đồi trong nội-dung của báo-chí kéo dài đến ngày 30/12/1969, ngày Qui chế báo-chí ra đời, báo chí sinh-hoạt tương-đối đúng đắn và có ý-thức trách-nhiệm hơn thời trước đó.

(11) Vũ-Hạnh, Báo-chí Hôm nay, Bách-khoa 217, trang 58.

MỤC C : BÁO CHÍ VIỆT-NAM HÔM NAY

Hai tiếng "Hôm nay" là một cách nói để chỉ khoảng thời gian gần ba năm sau ngày có qui-chế Báo-chí. Được hoạt-động tự do dưới một nền dân-chủ còn phôi-thai, báo-chí Việt-Nam đã để lộ nhiều khuôn mặt mới và nhiều khuynh-hướng dị-biệt bằng các kỹ-thuật và chuyên môn khác nhau. Với một thị-trường trên bốn mươi nhật-báo và hàng trăm tờ báo định-kỳ, làng báo Việt trở nên một ngành thương-mãi quan-trọng thường-xuyên cạnh tranh nhau bằng những "bí mật nghề-nghiệp". Với số-lượng đa-tạp như thế, thật khó thẩm định chính-xác chân giá-trị báo-chí hôm nay nếu chúng-ta không xếp-loại chúng. Việc xếp loại báo chí theo các tiêu-chuẩn giống nhau của các báo giúp chúng ta thấy rõ bộ mặt thật của từng loại báo và khuynh-hướng hoạt-động của người chủ-trương trong việc phục-vụ độc-giả.

ĐOẠN I : PHÂN-LOẠI BÁO CHÍ :

Việc phân-loại này một mặt căn-cứ trên chủ-trương của các báo đăng dưới nhãn-hiệu báo, mặt khác dựa vào nội-dung bài vở đăng ở trang trong và trang ngoài. Tuy nhiên, hai tiêu-chuẩn trên thật khó xác-định rõ ràng vì đôi khi bài vở của báo không hợp với tôn chỉ, chủ-trương in ở bìa báo, có báo "thông tin nghị-luận" mà lại đăng đầy bài vở khiêu-dâm, có báo đề "lành mạnh hoá xã-hội" mà lại chuyên khai-thác các chuyện hoang đường, khuyến-khích mê tín dị-đoan. Theo những nhận xét trên việc phân loại báo chí có tính cách tương-đối, và bằng sự tương-đối đó, chúng ta có thể xếp báo-chí hôm nay vào bốn loại được lần lượt kể sau :

1. Báo thông-tin nghị-luận :

Trong thị-trường báo-chí hôm nay, các báo nặng về phần thông-tin rất nhiều nhưng chỉ có một số ít báo thu hút được độc-giả bằng đường-lối thông tin thuần-túy và nghị-luận đúng đắn. Có những tin không hấp-dẫn, nhưng các báo chuyên về thông-tin vẫn thông-đạt đầy-đủ và đúng-đắn để cung-cấp nhiều dữ kiện và cơ-hội mở mang kiến-thức của quần-chúng .

Hai tờ báo có thể đại-diện cho loại báo thông-tin chuyên môn là Đuốc nhà Nam và Chính Luận .

Đuốc Nhà Nam dẫn đầu trong các Nhật-báo 6 trang được điều-khiển bằng tài ba của Ký-giả lão-thành Trần-Tấn-Quốc với hơn 30 năm kinh-nghiệm trong nghề, lại thêm sự hợp tác của các ký-giả kỳ-cụ như Tế-Xuyên, Ngọc-Long, Minh chiếu gây thêm uy-tín cho tờ-báo. Đuốc Nhà Nam thu-hút độc giả bằng các tin-tức nhanh-chóng, chính-xác và hấp-dẫn cùng lối bình luận vô tư, độc đáo. Riêng Báo Chính Luận cũng là một tờ báo chuyên về thông tin và quảng-cáo nổi tiếng nhất hiện nay vì đăng tải thật nhiều tin-tức xác-thực. Ký giả Thái-Lân, người điều-khiển toà-soạn Chính-luận quan-niệm rằng "phổ biến được nhiều tin-tức càng tốt".

Ngoài ra, trong số báo thông tin nổi tiếng hiện nay, chúng-ta không thể quên báo Sóng Thần của nhóm Chu-tử, báo Độc-lập, Hoà-Bình với lối viết tin mới mẻ, lối đặt "Titre" hấp dẫn, và lối hành-văn trẻ-trung.

2. Báo Chính-trị :

Loại báo có khuynh-hướng chánh-trị cũng khá nhiều trên thị-trường báo-chí Việt-Nam nhờ không khí sinh-hoạt dân-chủ và cởi mở của Đệ Nhị Cộng-hoà. Nếu dựa trên lập-trường chính-trị, báo chí hiện nay nằm trong 3 khuynh-hướng là : khuynh-hướng thân chính-quyền, khuynh-hướng đối lập và khuynh-hướng đứng giữa. Các báo có khuynh-hướng đứng giữa rất ít, vì thế dựa trên lập-trường của các báo Chính-trị, chúng-ta xét hai loại sau đây :

a) Báo thân Chính quyền :

Được xếp vào loại này là các báo hoặc do chính-quyền chủ-trương như tờ Tiền-tuyến (Của Tổng-cục Chiến-tranh Chính-trị) hoặc có khuynh-hướng và lập-trường thân chính-quyền, ủng hộ tích-cực nhà nước trong việc phổ biến chính-sách, đường lối của Chánh-phủ như báo Quạt-Gờng, Báo lửa, Tin Sóng. Các báo này không được quần-chúng ưa-thích vì các tin-tức đều phát-xuất từ Thông-tấn xã nhà nước, và các bài bình-luận thì phiến-diện, một chiều. Đây là một kinh-nghiệm chua-chát cho các báo thân Chính-quyền vì không phải báo chỉ loan tin, ca tụng chính-quyền là độc-giả ưa-thích chính-quyền và ham đọc báo thân-chính-quyền. Vấn đề là phải

sửa đổi nội-dung bằng các tin tức nóng hổi, bình luận vô tư và sắc bén giải-trí hấp dẫn, không nịnh bợ lộ liễu thì mới có thể thu-hút được nhiều độc giả .

b) Báo đối lập :

Báo đối lập được đa số độc giả ủng-hộ nhờ những bài bình-luận, chỉ-trích, phê-bình những sơ-hớ của chính-quyền. Lắm khi có những bài viết chống-đối quá khích và thiếu xây-dựng nhưng vẫn được độc-giả chiếu cố vì hình như sống trong một nền dân-chủ còn non kém, người dân ưa chống đối chính-quyền và thích ở vào thế đối lập với nhà nước .

Trong các báo có đường lối đấu-tranh chính-trị, đối lập hung-hãn nhất, phải kể đến tờ Tin Sáng. Báo này ít chú ý đến tin-tức mà chỉ chú ý lôi cuốn độc-giả bằng các bài vở nội-dung chống chính-quyền. Các tin-tức đăng tải đều mang màu sắc chính-trị, hướng về mục-tiêu tranh-đấu. Báo Tin-sáng được sự hỗ trợ của các cây bút khá nổi-tiếng như Lý-Chánh-Trung, Nguyễn-Văn-Trung, Linh mục Nguyễn-Ngọc-Lan... Hiện nay báo Tin-Sáng đã đình bản (sau hơn mấy trăm lần bị tịch thu) nhưng vẫn còn được độc giả nhắc đến và coi là nhật-báo đối lập quá khích số 1 ở Việt-Nam .

Ngoài ra, về lập-trường đối-lập, làng báo Saigon còn có tờ Điện Tín của nghị sĩ Hồng-son Đông, Bút-Thần của dân-biểu Lý-Quý-Chung, đặc-biệt là nguyệt-san Đối-Diện của Linh-mục Chân-Tín tuy không đối lập "nghề-nghiệp" như Tin-Sáng nhưng cũng làm chính-quyền nể mặt và được đa số quần-chúng chú ý theo dõi, tìm đọc .

Cũng được xếp vào loại báo có khuynh-hướng chính-trị là hai tờ báo của Chính-đảng là tuần-báo Hưng-quốc và Nhật-báo Cấp-Tiến. Riêng tờ Cấp-Tiến của Phạm-Trào Quốc-gia Cấp-Tiến cũng có đường-lối đối-lập nhưng rất xây-dựng và ôn-hòa .

3. Báo chuyên môn :

Các báo này thường ra định kỳ, là các tạp-chí khai-thác thuần một lãnh-vực, một sinh-hoạt hay nghiên-cứu một bộ môn văn-nghệ nhằm phục vụ một số độc-giả nhất-định. Do tính chất phức-tạp ấy, các báo chuyên-môn được kể theo từng loại sau :

a) Báo nghiên-cứu một bộ môn :

Nghiên-cứu về Văn-học có các tạp-chí Bách-Khoa, Văn, Trình-bày, Văn Đè ; về kiến-thức phổ-thông có các tờ Thời Nay, Phổ-Thông, Tìm-Hiểu Riêng bộ môn điện ảnh sân khấu, ca nhạc được các báo Màn-Ảnh, Kịch-Ảnh, Sân-khấu khai-thác triệt-để .

b) Báo khai-thác một lãnh-vực :

Khai-thác khoa-học huyền bí như các tuần-san Định-Mệnh, Số Mạng, về lãnh-vực Y-học có tờ Tân-Học. Phần lớn các báo này không đi đúng vào lãnh-vực của mình, thường đăng nhiều bài-vở nhằm nhĩ nên không có giá-trị .

c) Báo nhắm vào một giới độc-giả :

- Báo cho phụ-nữ và gia-đình : Trong sinh-hoạt báo-chí hiện-nay các báo viết riêng cho giới phụ nữ khá đông nhưng đa-số có nội-dung kém lành mạnh mặc dầu núp dưới danh-nghĩa hay ho "Phục-vụ cho bạn gái và gia-đình". Trong loại báo này có tuần báo Văn-nghệ Tiền-Phong tương-đối đúng-đắn và hữu-ích còn các tờ khác như Phụ-Nữ-Mới, Phụ-nữ Thời-báo, Phụ-nữ Diễn Đàn, Phụ nữ Ngày mai... đều nhằm mục-đích thương-mại bằng sự cạnh-tranh thấp hèn.

- Báo thiếu nhi : Thiếu nhi Việt-Nam đang thiếu sách-báo để đọc Trong rừng sách-báo thiếu-nhi với nhiều người chủ-biên vô trách-nhiệm chuyên đăng chuyện "Ruồi muỗi rần rít" chúng ta chỉ tìm thấy có vài tờ đáng tin cậy là Tuổi Ngọc của Duyên-Anh, tờ Thiếu-Nhi của Nguyễn-Hùng-Trương và Nhật-Tiến, Tuổi Hoa, Thăng Bòm của học-giả quá-cổ Nguyễn-Vỹ.

- Báo cho Thanh-niên thể-thao : gồm có các tờ Thao-Trường, Nguồn sống, Võ-Thuật... phổ biến các hoạt-động thể thao thuộc đủ bộ môn và phổ biến tinh-hoa võ-thuật nhiều phái, gây được phong-trào ham-chuộng thể thao và giữ gìn sức khỏe trong giới thanh-niên.

4. Báo Thương-Mại :

Đây là loại báo đông-đảo nhất trên thị-trường báo-chí hiện-nay cuộc chạy đua tranh-giành độc-giả bằng phương-thức thương-mại được người

chủ-trương các báo khai-thác triệt-đổ. Trong đường-hướng đó, có vài tờ báo hoạt-động tương-đối đứng đắn bằng tài năng khéo léo riêng, còn đa-số thì cạnh-tranh nhau một cách sống-sượng bằng những bài vở khiêu-dâm, tiểu-thuyết điếm tình hay khai-thác tính hiếu kỳ của độc-giả. Nhìn chung các báo cạnh-tranh thương-mãi bằng các chủ-trương sau :

- Báo khiêu dâm : Theo tài-liệu của các nhà Phát-hành, thì loại báo này bán rất chạy. Tờ báo dẫn đầu là Nhật-báo Thách-Đổ của Đặng-văn Bé, người được báo giới gọi là "Cai-Thầu báo-chí". Dưới tay Ông còn có hai tuần báo Phụ-nữ Mới và Phụ-nữ Sống đã nhiều lần ra Toà vì vi-phạm thuần-phong mỹ-tục. Các nhật-báo Tự-Cường, Lập-Trường lúc trước và Bút-Thép, Đông Phương sau này đều có khuynh-hướng khiêu-dâm. Các tuần-báo phụ nữ cũng câu độc-giả bằng phương-chức đó nên được rất đông độc-giả bình-dân ủng-hộ.

Phân-tích yếu-tố thành-công của các báo kể trên, chúng ta thấy nhờ phần tiểu-thuyết tình-cảm, các phóng-sự điều-tra xã-hội qua các đề-tài dâm loạn, những hình-ảnh khiêu-dâm cùng chiến-dịch tưng-hình khoẻ-thân của phái đẹp. Chính nhờ các yếu-tố này, các báo đã đáp-ứng được thị hiếu thản-hèn của một số độc-giả nên được giới này ủng-hộ nồng-nhiệt.

- Báo trào phúng, châm biếm : Đây là các báo khai-thác các diễn biến thời-sự qua các tranh hài-huớc, các bài viết châm chọc bằng lối văn khôi-hài nhưng không kém phần xây-dựng. Tuy loại báo này chỉ nhằm mục-đích khôi hài nhưng qua lối viết và quảng-cáo, chúng ta cũng thấy rõ mục-đích thương-mại của người chủ biên. Về loại này có các tuần-báo Con Vịt, Con Ong (đổi lập trào-phúng)...

- Báo khai-thác tính hiếu kỳ của độc-giả :

Bên-cạnh các báo cạnh-tranh thương-mãi qua đường-hướng khiêu-dâm và hài-huớc vừa kể, một số báo khác lại chủ-trương khai-thác tính hiếu-kỳ của độc-giả. Một loại khai-thác các nguồn tin có tính cách mê tín dị đoan như tờ Trắng Đen, một loại khác chuyên đăng những chuyện lạ Thế-giới hoặc phổ biến đời tư của các nhân-vật nổi danh hay các nghệ-sĩ quen thuộc. Các báo câu độc-giả bằng cách công bố các tài-liệu được gọi

là "mặt" trong các biến-cố lịch-sử và các hồi ký của những nhà tài măt trong nước. Chúng ta phải kể đến các báo Saigon mới, Tin Điện, Tia-Sáng là những báo thành-công nhiều trên phương-diện này.

Lướt qua những khuynh-hướng của báo-chí hôm nay, điều nhận-xét đầu-tiên là thị-trường báo-chí quá đa tạp về lượng lẫn phẩm. Tuy-nhiên, nói một cách tổng-quát làng báo đã tạo nhiều ưu-điểm hơn khuyết-điểm. Ở một bình diện cao hơn, trong sinh-hoạt dân-chủ hiện-tại, chúng ta thấy báo-chí đã sáng-suốt trong việc đưa ra đóm lửa nhận đường chung, đó là việc phục-vụ quốc-gia và dân-tộc. Trong sứ mạng cao-cả đó, báo-chí hôm nay mang nhiều đặc-tính cá-biệt mà chắc-chắn trong tương-lai sẽ tạo nên một tiên-lệ tốt đẹp cho báo-chí sẽ ra đời sau này :

ĐOẠN II : ĐẶC-TÍNH CỦA BÁO CHÍ HIỆN-TẠI :

Có thể nói làng báo Việt-Nam hôm nay hoạt-động có tổ-chức và có phương-pháp, đó là môi-trường kết-hợp nhiều khuynh-hướng dị-biệt trong xã-hội. Không kể đến việc kinh-doanh bằng các tiểu xảo, và thủ-đoạn thấp hèn, chúng ta có thể nói hầu hết báo-chí đã ý-thức được vai-trò của đệ-tứ quyền trong một Quốc-gia dân-chủ, tiến-bộ ; hơn nữa trong hoàn-cảnh khá đặc-biệt của Việt-Nam ngày nay báo-chí đã hỗ-trợ cho Chính quyền trong nhiều công-tác đặc-biệt.

1. Báo chí : xây-dựng dân-chủ và công bằng xã-hội :

Dù ở cương-vị nào, đối lập hay thân chính-quyền, các báo cũng đóng vai-trò quan-trọng trong việc xây-dựng dân-chủ nước nhà. Các báo thân Chính-quyền thì phổ biến các hoạt-động của Chính-phủ để dân-chúng có-thể theo dõi dễ dàng. Còn các báo đối lập thì chỉ-trích, phê bình các chính-sách của Chính-phủ và nêu ra những điểm xây-dựng thiếu yếu. Dù một số báo có ác ý "chỉ trích chính-quyền để câu nhóm quần chúng quá khích" thì chính việc làm phóng-túng đó đã làm vườn dân-chủ nở hoa mà hoá dân-chủ nở là một minh-chứng hùng hồn cho trình-độ dân-trí nước nhà. Chúng ta phải nhìn nhận rằng từ sau ngày có quichế báo chí, các báo sinh-hoạt tự-do hơn giai-đoạn trước trong việc đòi hỏi công-bằng xã-hội vì Chính-

quyền cũng thích báo-chí góp công trong việc lãnh mệnh hoá xã-hội chống những bất-công nguy-hại gây chia rẽ dân-tộc. Bằng những bài bình-luận, những phóng-sự chính-xác về mặt trái xã-hội Việt-Nam, báo-chí đã giúp chính-quyền rất nhiều và rất hữu-hiệu trong việc tìm biết thực-trạng đời sống dân-chúng .

2. Báo-chí : tinh thần chống Cộng :

Giới cầm bút ở Việt-Nam đã thực-sự dứt khoát với Cộng-sản từ lâu. Trong số các báo đang xuất-bản, chúng ta thấy tinh-thần chống Cộng được phản ảnh rõ rệt qua những bài quan-điểm, những mục ý-kiến và bình-luận. Các báo còn đăng những bài vở nói về tội ác của Việt-Cộng trong cuộc xâm lăng miền-Nam qua biển cố Mậu-Thân và qua những cuộc pháo-kích bừa-bãi. Từ tuần-báo Diều-Hâu hỗ-trợ mạnh-mẽ cho Quân-đội trong cuộc chiến hiện-tại đến Nhật-báo Xây-Dựng của Cha Thiên-hồ Nguyễn-Quang-Lãm, độc-giả đã nhận chân được bộ mặt của Cộng-sản trong âm-mưu đánh phá và thôn-tính miền Nam. Tinh-thần chống Cộng hăng say của các báo gây tác-dụng hữu-hiệu trong tâm-lý quần-chúng và đã bị Cộng-sản để ý khủng-bố. Báo Chính-Luận hai lần bị phá toà-soạn và nhiều lần bị hăm-doạ qua đường dây điện-thoại là một chứng-minh cụ-thể cho điều nhận-xét trên.

Tóm lại, báo chí hôm nay là môi-trường phát-sinh tinh-thần Quốc Gia và là phương-tiện đấu-tranh chính-trị hữu-hiệu với Chủ-nghĩa Cộng-Sản .

3. Báo-chí : môi-trường gặp-gỡ giữa chính-quyền và dân-chúng :

Chính-quyền nhờ báo-chí đã biết được thực-trạng cuộc sống của dân-chúng và dân-chúng cũng thường đạo đạt nguyện-vọng lên chính-quyền qua trang báo. Báo-chí đứng trung-gian tạo ra cuộc gặp-gỡ tốt-đẹp của Chính-quyền và dân-chúng tạo nên một nét son trong sinh-hoạt xã-hội hiện-tại. Chúng ta thấy trên hầu hết các Nhật-báo đều có những mục thắc-mắc, nguyện vọng, "tiếng dân kêu"... để người dân có-thể đòi-hỏi nơi chính-quyền những điều thiếu sót, khiếu nại về những oan-ức và nêu các nguyện-vọng thiết-thực liên-quan đến cuộc-sống hàng ngày. Nhờ thế Chính-quyền có thể biết được những khuyết-điểm mà sửa sai, những thắc mắc của dân-

chúng mà giải-quyết thoả-đáng. Báo-chí Việt-Nam đã thực-hiện được công-việc tầm-thường nhưng vô-cùng ích-lợi đó, báo-chí đã phục-vụ xã-hội đặc-lục tức là đã hoàn-thành phần lớn sứ-mạng cao quý của đệ-tứ quyền.

Với các ưu-điểm vừa kể, làng báo lại không-thể tránh được một khuyết-điểm lớn đó là hiện-tượng thương-mại hoá Vì mãi mê chú-trọng vào khía-cạnh thương-mại, một số báo chí đã chạy theo thị hiếu thấp-hèn của một số độc-giả, gây nên tình-trạng suy-đồi trong xã-hội. Có những tin-tức khủng-khiến hay phi-luân được các cây-bút vô trách-nhiệm "tiểu-thuyết hoá bằng óc tưởng-tượng phong-phú nên sai lạc nhiều, thêm vào đó, họ thêm các tình-tiết ly kỳ để câu độc-giả. Cũng vì mục-đích thương-mại, có báo vội vã loan những tin chưa kịp phối kiểm hay những mẩu tin do người viết ngồi nhà tưởng-tượng ra mà hậu-quả rất có hại cho sinh-hoạt Quốc-gia, Xã-hội.

Thêm nữa, người ta còn thấy những hình-thức cạnh-tranh "phi báo chí" như bói số tử vi, gỡ rối tơ lòng, số đề, đoán mộng, kết bạn tâm thư... Tai hại nhất vẫn là các tiểu-thuyết nặng tính chất dâm ô và các mẩu chuyện hoang đường mà các báo đang nỗ lực khai-thác. Sự kiện này hạ-thấp giá-trị làng báo thật nhiều. Những lối cạnh-tranh tồi tệ của báo thương-mại lâu dần sẽ đưa các báo đứng đần, với bộ biên-tập đầy uy tín, đến chỗ phá sản. Đó là một thiệt-thòi lớn-lao cho quần-chúng độc-giả và cho chính giới cầm bút có trách-nhiệm.

Có phải sự thành-công vượt bực về phương-diện tài-chánh của báo thương mại là một điều mỉa mai chua chát cho những người làm báo chân-chính? Có phải những khuyết-điểm của làng báo là triệu-chứng suy-đồi của đệ tứ quyền ở Việt-Nam? Những câu-hỏi trên không phải chỉ đặt thành vấn-đề trong lương-tâm của người làm báo mà đặt trách-vụ cho Chính-quyền nữa. Ý niệm về trách-vụ đó được thể-hiện qua pháp-chế chi-phối báo-chí gồm Qui-chế báo-chí và sắc-luật 007 ngày 4/8/1972 hiện đang áp-dụng ổn-định phạm-vi cho sinh-hoạt làng báo mà chúng-ta sẽ nghiên-cứu ở phần sau .

CHƯƠNG THỨ HAI PHÁP - CHẾ CHI - PHỐI BÁO - CHÍ

Trong thời-gian hơn một thế kỷ hoạt-động, làng báo Việt-Nam bị chi-phối bởi quá nhiều luật lệ nhất là trong thời kỳ Pháp-thuộc. Đến nay luật số 019/69 ngày 30/12/1969 ấn-định qui-chế báo-chí và sắc-luật 007/TT/SLU ngày 4/8/1972 là hai văn-kiện pháp lý căn-bản chi-phối sinh-hoạt báo-chí nước nhà .

Để có một cái nhìn tổng quát về luật lệ báo-chí Việt-Nam, thiết tưởng chúng-ta nên đi sâu vào vấn-đề qua sự khảo-sát luật-lệ báo-chí trước ngày có Qui-chế báo chí (Tiết I). Sau đó là phần nghiên-cứu qui-chế báo-chí tức luật 019/69 (tiết II) và sau cùng là bàn đến những đổi mới trong Sắc-luật 007 cùng ảnh-hưởng của sắc luật nói trên đối với làng báo (Tiết III)

x

x

x

THẾT I
**LUẬT-LỆ BÁO-CHÍ TRƯỚC NGÀY CÓ
QUI-CHẾ BÁO-CHÍ**

Tuy tờ báo đầu-tiên của Việt-Nam là Gia-Định, báo ra đời ngày 1/4/1865 nhưng mãi đến năm 1881 mới có luật lệ chính-thực của người Pháp chi-phối. Từ đó về sau cũng có nhiều luật-lệ khác ra đời tiếp-theo tùy theo các Chính-phủ kế quyền. Chúng ta có thể khảo sát luật lệ báo-chí trong thời kỳ này qua các thời kỳ sau :

- Thời kỳ Pháp-thuộc
- Thời kỳ độc-lập .

MỤC A : LUẬT LỆ BÁO-CHÍ THỜI PHÁP-THUỘC
(1881 - 1954)

Trong hơn tám mươi năm cai-trị, người Pháp áp-dụng luật-lệ báo-chí ở Việt-Nam không đồng nhất. Trong giai-đoạn này đạo-luật về tự-do báo-chí ban-hành tại Pháp ngày 29.7.1881 được coi là đạo-luật căn-bản áp-dụng tại Nam kỳ. Lúc đó, báo chí xuất-bản tại đây đều hưởng chế-độ tự-do. Muốn ra báo, không cần có điều-kiện khắt khe nào ngoài việc viên quản lý hay giám đốc phải có Quốc-tịch Pháp, đã thành niên và có khai-bào hợp lệ với biện lý cuộc. (Điều 5,6,7)

Đạo-luật này tương-đối tiến-bộ, đầy đủ gồm 6 chương và 69 điều nói về chế-độ xuất-bản và phát-hành báo, việc đăng tải, lưu-hành, quảng cáo và các biện-pháp chế-tài đối với các báo vi-phạm.

Sau đó có luật ngày 2.8.1882 qui-định bổ-túc về tội xâm-phạm thuần-phong mỹ-tục và luật ngày 10.3.1889 nói về sự đăng-tái loan báo trước Công-luận. Bộ luật 1881 cũng như các văn-kiến ban-hành kế-tiếp không được áp-dụng trên cõi Đông-Dương. Bắc kỳ và Trung-kỳ được đặt dưới chế-độ bảo-hộ nên không được hưởng qui-chế như ở Nam kỳ .

Đến năm 1898 vì tình hình chung vẫn còn rối ren nên nhà cầm-quyền Pháp ban-hành sắc lệnh ngày 30.12.1898 buộc tất-cả các báo Việt-Ngữ, Hoa Ngữ và các báo Ngoại-ngữ khác phải có phen trước rồi mới được xuất bản.

Sang giai-đoạn 1927-1945, Chính-quyền Pháp kiểm soát báo-chí tại các xứ bảo-hộ bằng sắc-lệnh số 3367 ngày 4/10/1927 qui-định chế-độ báo-chí ở Đông-Dương trừ Nam kỳ đã được hưởng tự-do báo-chí theo luật 1881. Thật ra sắc lệnh này chỉ là biến thể của luật 1881 được chính-quyền Pháp sửa-đổi cho phù-hợp với ý muốn hạn-chế tự-do báo-chí ở Bắc-Kỳ, Trung-Kỳ và cả Cao-Miên, Lào nữa .

Về việc áp-dụng luật lệ thời đó, chính-quyền đương-thời chủ-trương rằng có thể áp-dụng các điều-luật hình trong các bộ Hình luật ở Bắc và Trung-Kỳ để trừng-trị báo-chí ngoài các chế-tài đã dự-liệu trong luật.

Trong giai-đoạn này báo chí đi đến thời toàn-thịnh. Việc xuất-hiện của tờ báo chống giai-cấp tư-bản thống-trị là tờ Le Travail cùng những tờ báo tranh-đấu khác khiến các nhà cai-trị địa-phương chú-ý và sau đó họ đã vận-động chính-phủ Pháp ban-hành sắc lệnh ngày 12/8/1936 ấn-định sự trừng-phạt việc loan tin thất-thiệt tại các xứ bảo-hộ.

Đến năm 1939, thế chiến thứ hai bùng nổ, vì nhu cầu an-ninh, Quốc-phòng và chính-trị, nhà đương cuộc Pháp áp-dụng chặt-chẽ các biện-pháp kiểm soát báo-chí Pháp-ngữ và Việt-ngữ xuất-bản tại Việt-Nam.

Để thực-hiện các biện-pháp trên, họ đã đưa ra hàng loạt các văn-kiến ấn-định các biện-pháp chi-phối báo chí như :

- Sắc luật ngày 24/8/1939 liên-quan đến việc kiểm-soát báo-chí và các ấn-loạt phẩm trong tình-trạng chiến-tranh.

- Sắc luật ngày 27.8.1939 qui-định việc kiểm soát và đề-phòng những ấn-loát phẩm, hình vẽ, các bản viết để in hoặc dùng trong các buổi phát-thanh và các buổi chiếu bóng.

- Sắc luật ngày 1.9.1939 trừng-trị sự phổ biến những tin-tức có hại cho tinh-thần quân-đội và dân-chúng.

- Dự số 15.I.1940 dự liệu truy-tố những tác-giá phổ biến tin-tức có lợi cho các lực-lượng chống Pháp hoặc gây ảnh-hưởng không tốt cho Quân-đội và dân-chúng .

- Luật ngày 13.12.1941 buộc các nhật-báo và tạp-chí trong các lãnh-thổ thuộc quyền Bộ Thuộc Địa Pháp phải xin phép trước mới được xuất-bản.

Đến tháng 3/1945 Quân-đội Nhật đánh bại các lực-lượng Pháp tại Đông-Dương, các nhà cầm-quyền Việt-Nam bị Nhật chi-phối lại ban-hành các công-văn nói về việc kiểm duyệt những nhương-tiện thông-tin, báo-chí trong nước. Chế-độ này thật khắc-nghiệt, bóp nghẹt tự do báo-chí kéo dài đến tháng 8/1945 thì Việt-Minh cướp chính-quyền tại Việt-Nam nhân-khi Quân-đội Nhật-bản đầu hàng Đồng-Minh. Chính trong thời gian này báo chí được tự do xuất-bản và phát-hành đưa tới tình-trạng hỗn-loạn về lượng lẫn-phẩm .

Sau khi thực-dân Pháp theo chân Quân-đội Anh trở lại Đông-Dương, Quốc-gia Việt-Nam được thành-hình trên giấy tờ và hình-thức, luật lệ báo-chí của Pháp lại được tái áp-dụng. Dưới thời Quốc-Trưởng Bảo-Đại, báo chí Việt-Nam bị kèm chế bởi chế-độ kiểm duyệt do nghị-định số 31.Cab. Prés. ngày 6.9.1950 bổ-túc nghị-định số 81/Saigon ngày 19.5.1950. Tuy bị kiểm duyệt nhưng báo chí ở 3 miền Nam, Trung, Bắc vẫn phát-triển mạnh và số lượng phát-hành gia-tăng rõ rệt.

Đến khi cuộc Chiến tranh Việt Pháp bước sang giai-đoạn quyết-liệt, có thêm một số văn-kiến pháp-lý liên-quan đến báo-chí như : Dự số 7 ngày 9.6.1950 và dự số 8.12.1953 của Quốc-Trưởng dành cho Thủ-Tướng Chính-phủ quyền được dùng những biện-pháp ngăn-ngừa và trừng-trị những hành-động phương-hại đến an-ninh công-cộng. Sau đó, Thủ-Tướng Bửu-Lộc ký

ng nghị-định ngày 5.4.1954 định lại thể-lệ kiểm-đuyệt và các ấn-loạt phẩm xuất-bản trong nước và thêm những chế-tài cho các vụ vi-phạm.

MỤC B : LUẬT-LỆ BÁO-CHÍ TRONG THỜI KỲ ĐỘC LẬP

Năm 1954, Pháp bại trận và rút khỏi Việt-Nam, Thủ-Tướng Ngô-Đình-Diệm chấp-chánh năm 1955 trở thành Tổng-Thống đầu-tiên của Việt-Nam Cộng-hoà. Sau khi nắm chính-quyền, Tổng thống Ngô-Đình-Diệm ban-hành nghị-định số 226/NĐ/BTT ngày 14/12/1955 buộc những cá nhân hay tổ chức nào muốn phát-hành báo chí phải có giấy phép của Bộ Thông-Tin. Các báo thời đó được tập-trung và phát-hành bằng cơ sở Thống-Nhất do chính-quyền điều-khiển .

Ngày 5/1/1956 Bộ Trưởng Thông tin Trần-Chánh-Thành lại ký một nghị-định qui-định thể-thức kiểm-soát ấn-loạt phẩm ngoại-quốc nhập-cảng vào Việt-Nam.

Đến khi hiến-pháp đệ nhất Cộng-hoà ngày 26/10/1956 ra đời công-nhận quyền tự do ngôn-luận thì Tổng-thống Ngô-đình-Diệm ký sắc-lệnh số 23/TTP ngày 19.2.1956 đình chỉ việc kiểm-đuyệt báo-chí Việt-Ngữ và ngày 20.2.1956 ban-hành Dự số 13 ấn-định những hình phạt tiền và hình-phạt giam đối với các vụ vi-phạm luật-lệ báo-chí.

Tới khi các biến-động chính-trị bùng nổ, ngày 20.8.1963 chế-độ kiểm-đuyệt lại hồi-sinh.

Sau ngày Cách-mạng 1/11/1963, báo chí Việt-Nam được sinh-hoạt trong khung-cảnh mới. Ngày 19/7/1964, Thủ-tướng Nguyễn-Khánh ký sắc-luật 2/64 công nhận quyền tự-do Báo-chí khiến một số lớn báo-chí được ra đời đồng thời với sự hồi sinh của các báo đã bị đóng-cửa từ trước. Thời-gian sau đó, nhờ tình-hình chính-trị thuận lợi đảng-phái lại hoạt-động mạnh và được xuất bản báo chí theo nghị-định ngày 19.2.1964 của Tổng-Trưởng Thông-tin Phạm-Thái. Đến ngày 30/4/1964 một sắc-luật quan-trọng ra đời mang số 10/64 ấn-định qui-chế tự do xuất-bản báo-chí Việt-Nam trong đó có việc thành-lập Hội-đồng báo-chí, điều-kiện ấn-hành báo, quyền xuất-bản, việc tịch-thu và đình-bản báo... Để bổ túc Sắc-luật này,

Tổng-Trưởng Thông-Tin ký nghị định 402/BTT ngày 14.7.1964 ấn-định thể-thức phát-hành báo-chí .

Sang thời đệ nhị Cộng-Hòa, Hiến pháp ngày 1/11/1967 đã công-nhận quyền tự-do ngôn-luận và báo-chí đồng-thời minh-thị bãi-bỏ chế-độ kiểm- duyệt báo chí. Chủ-tịch Ủy-Ban lãnh-đạo Quốc-gia đã ban-hành Sắc-luật ngày 20.7.1967 đình chỉ việc kiểm- duyệt Nhật-báo và tạp-chí có giấy- phép xuất-bản của Bộ Thông-Tin trên toàn lãnh-thể Việt-Nam Cộng-Hòa.

Với cuộc bầu cử tháng 9/1967, Trung-tướng Nguyễn-Văn-Thiệu được bầu làm Tổng-Thống Việt-Nam Cộng-Hòa đã xúc tiến việc soạn-thảo qui- chế báo-chí đúng như điều 12 Hiến-pháp. Nhưng việc chưa thành thì Quốc- gia lại trải qua các biến-động do Cộng-sản gây nên. Chính-phủ phải ban- bố tình-trạng khẩn-trương và ra thông-cáo tạm thiết-lập lại chế-độ kiểm- duyệt. Sau đó không lâu, ngày 31.5.1968 Chính-Phủ Trần-Văn-Hương quyết- định bãi bỏ kiểm duyệt để thực-thi tinh-thần tôn-trọng Hiến-pháp và đến ngày 29.6.1968 Tổng-Trưởng Thông tin đương quyền đã cho tái bản một số báo bị đình bản dưới các chính-phủ như : Tiếng-Chuông, Saigon mới, Văn- hội mới, Thân-Dân, The Vietnam Guardian...

MỤC C : NHẬN-ĐỊNH CHUNG CÁC THỜI-KỲ TRÊN :

Sau khi khảo-sát luật-lệ báo-chí qua hai giai-đoạn trên, chúng tôi có vài nhận-xét như sau :

Luật lệ báo-chí trong thời bị-trị cũng như thời kỳ độc-lập đều chịu ảnh-hưởng nhiều của luật-lệ Pháp nhất là đạo luật năm 1881 và các văn-kiến kế-tiếp. Trong suốt thời Pháp-thuộc, việc áp-dụng luật-lệ không đồng đều giữa 3 miền Nam, Trung, Bắc đã gây nhiều khó khăn cho báo giới. Nam kỳ là thuộc địa nên được hưởng qui-chế báo-chí như Chính- quốc. Còn Trung và Bắc-Kỳ là xứ bảo-hộ nên báo chí bị ràng buộc bởi những luật do Chính-quyền địa-phương ban-hành. Do sự áp-dụng rời rạc đó mà toàn bộ luật-lệ báo-chí phức-tạp và thiếu nhất-trí. Những di-sản lỗi- thời đó được truyền lưu đến sau này, lúc thời kỳ độc lập và tự-chủ mở- đầu, tuy luật lệ có được sửa đổi đôi chút cho hợp với tình thế mới nhưng vẫn còn thiếu sót, không phù hợp với đà văn-minh tiến-bộ.

TIẾT II QUI-CHẾ BÁO-CHÍ

Nhằm chấm dứt tình-trạng hỗn tạp của luật-lệ báo-chí, Tổng-Thống Nguyễn-Văn-Thiệu và Quốc-Hội Việt-Nam Cộng-Hoà đã cương-quyết vượt qua các khó-khăn để thực-thí đúng tinh-thần điều 12 Hiến-pháp đệ nhị Cộng-hoà trong chiều-hướng kiến-tạo một đệ tứ quyền vững mạnh và độc lập qua việc hình-thành luật số 019/69 ngày 30/12/1969 ấn-định Qui-chế Báo-chí. Chúng ta sẽ nghiên-cứu Qui-chế báo-chí qua việc phân-tích và phê-bình dưới đây :

MỤC A : PHÂN-TÍCH

ĐOẠN I : VỀ HÌNH-THỨC :

Luật số 019/69 ấn-định Qui-chế báo-chí ban hành ngày 30.12.69 gồm 69 điều khoản qui-định trong 8 chương sau đây :

- Chương I : Các điều-khoản căn bản (từ điều 1 đến điều 2)
- Chương II : Việc xuất bản báo chí (từ điều 3 đến điều 17)
- Chương III : Quyền-hạn và trách-vụ của báo-chí (từ điều 18 đến điều 35) .
- Chương IV : Việc phát-hành báo-chí (từ điều 36 đến điều 38)

Qua nền Đệ-Nhất Cộng-Hoà, mặc dù tự-do ngôn-luận và tự-do báo-chí được minh-thị xác nhận trong bản Hiến-pháp ngày 26/10/1956 (điều 16), báo chí Việt-Nam vẫn còn bị chi-phối bởi pháp-chế cũ. Chính-quyền Việt-Nam cũng có ban-hành các văn-kiện liên-hệ đến báo-chí nhưng chỉ có tính cách cục bộ và nhất thời. Hơn nữa, có những chi-tiết mà luật không dự-liệu thì những người áp-dụng luật-lệ lại dựa vào những bộ-luật địa-phương và tùy trường-hợp đưa ra những quyết-định khác nhau khiến cho luật báo chí Việt-Nam thêm phần phức-tạp. Hơn nữa trong suốt mấy mươi năm dài hoạt-dộng, làng báo phải chịu chế-độ kiểm- duyệt đè nặng lên tự-do ngôn-luận, dù đôi khi chế-độ này có tạm đình-chỉ nhưng vẫn được tái-lập vì tình-hình chính-trị và Quân-sự .

Thẩm phán Trần-Thúc-Linh đã đưa ra nhận-xét xác đáng như sau :
"luật lệ của ta về báo chí quá đối phức-tạp và thiếu nhất-trí, nguyên-do là sau thời Pháp-thuộc ta vẫn giữ các pháp-chế của thực-dân, rồi đem vá vúi cho hợp với nhu-cầu nhất thời" .

Sự hỗn độn và phức-tạp về pháp-chế kéo dài đến ngày 30/12/1969 ngày Qui-chế báo-chí ra đời, làng báo Việt-Nam mới được sinh-hoạt tương đối thoả mái trong nền dân-chủ của Đệ nhị Cộng-hoà .

- Chương V : Hội đồng báo chí (từ điều 39 đến điều 41)
- Chương VI : Chế-tài hình sự (từ điều 42 đến điều 49)
- Chương VII: Thủ-tục truy-tố (từ điều 50 đến điều 66)
- Chương VIII: Điều-khoản tổng-quát (từ điều 67 đến điều 69)

Phần hình-thức này rất thông-thường không có gì đáng ca-ngợi hay chỉ-trích, điểm quan-trọng là nội-dung của luật vì nó thực-sự chi-phối báo-chí .

ĐOẠN II : VỀ NỘI DUNG :

a) Các điều-khoản căn-bản :

Điều 1 và 2 Qui chế báo-chí xác-định quyền tự-do báo-chí là một quyền căn bản nên không chấp-nhận chế độ kiểm duyệt báo chí. Báo-chí cũng không thể bị đóng cửa nếu không có quyết-định của cơ-quan Tư-pháp.

Việc hành xử quyền tự do báo chí bị ba giới hạn là danh-dự cá-nhân, an-ninh Quốc-gia và thuần-phong mỹ-tục.

b) Những điều trực-tiếp liên-quan đến hoạt-động và tổ-chức báo-chí :

1. Chế-độ xuất-bản :

Việc xuất-bản báo chí được ấn-định từ điều 3 đến điều 17 Qui-chế báo-chí. Theo đó, các thể nhân và pháp-nhân có Quốc-tịch Việt-Nam đều có quyền xuất-bản báo-chí (gồm Nhật-báo và tạp-chí định-kỳ) sau khi khai báo hợp lệ tại Bộ Thông-Tin theo điều 4. Hồ sơ khai báo gồm có :

o Một tờ khai lập thành 3 bản có chữ ký của chủ-nhiệm được thi-thực và ghi rõ : tên nhật-báo hoặc tạp-chí - tôn chỉ, đường lối, chủ-trương - Họ tên, bút hiệu, địa-chỉ của chủ-nhiệm, chủ bút và quản-lý - địa-chỉ báo quán.

o Chứng-chỉ cư-trú, giấy khai-sanh, tư-pháp lý-lịch số 2 của chủ-nhiệm, chủ-bút và quản-ly .

o Giấy tờ liên-quan văn-băng hoặc thâm-niên chức-nghiệp về báo-chí của chủ-nhiệm và chủ bút .

o Bản sao kế-ước hùn vốn để xuất-bản báo nếu có .

Mỗi Nhật-báo hay tạp-chí định-kỳ - phải có một chủ-nhiệm, một chủ bút và một quản lý. Theo điều 6, những người này phải hội đủ các điều-kiện hành-nghề như : có quốc-tịch Việt-Nam, ít nhất 25 tuổi tính đến ngày nộp đơn khai báo, không có tiền án về tội đại hình hoặc tiểu hình từ 3 tháng trở lên không kể các tội sơ-xuất bắt cần, không có hành vi nhằm mục-đích tuyên-truyền hay thực-hiện chủ-nghĩa Cộng-Sản .

Riêng chủ-nhiệm, chủ bút hoặc phải có một văn băng báo chí, hoặc có văn băng Đại-Học hoặc đã làm thơ-ký toà-soạn trong một thời gian tổng cộng trên một năm hoặc đã làm ký giả trên 2 năm tại một hay nhiều cơ-quan báo-chí, thông tấn hay đài phát thanh hợp lệ ở Việt-Nam, hoặc đã làm chủ nhiệm, chủ bút trên sáu tháng. Chủ-nhiệm, chủ bút, quản lý, một trong ba người này không được hưởng quyền đặc miễn tài-phán .

Ngay khi nhận đầy đủ hồ sơ khai-báo, Bộ Thông-Tin phải cấp biên nhận tạm thời và phải cấp biên lai chính-thức 1 tháng sau đó. Kể từ ngày có biên-lai chính-thức, hồ sơ khai báo được coi là hợp lệ. Nếu quá hạn 1 tháng nói trên mà Bộ Thông-Tin không cấp biên lai chính-thức cũng không ra quyết-định từ-chối, hồ sơ khai-báo đương-nhiên được coi là hợp lệ (điều 7)

Điều 8 dự-liệu việc người khai báo đứng tên xin tiêu-hủy quyết-định từ chối của Bộ Thông-Tin trước Tham-chính-Viện và kể từ ngày Tham-Chính-Viện phán-quyết tiêu-hủy quyết-định từ chối của Bộ Thông-Tin, hồ sơ khai báo đương-nhiên hợp lệ. Điều 9 và 10 qui-định rằng nếu quá 3 tháng sau khi hồ sơ hợp-lệ mà người khai không ra báo thì hồ sơ sẽ hết hiệu-lực. Các Nhật-báo ngưng xuất bản trong 2 tháng hay các tạp-chí

ngung xuất-bản trong 4 kỳ liên-tiếp sẽ bị coi là tự ý đình bản vĩnh-viễn. Nhật-báo hoặc tạp-chí phải ghi rõ : danh tánh chủ-nhiệm và quản-lý (chủ bút có thể ghi bút hiệu), địa chỉ báo quán, tên và địa-chỉ nhà in, giá lẻ và giá dài hạn (điều 11)

Theo điều 13, mỗi tờ báo phải nộp bản và kê-khai số lượng phát-hành tại cơ-quan thông tin nơi xuất-bản báo và chỉ được đem ra khỏi nhà in 2 giờ sau khi nộp bản (đối với Nhật-báo). Riêng đối với tạp-chí định kỳ, thời hạn trên là 6 giờ.

Điều 14 buộc chủ-nhiệm phải có mặt tại nơi xuất-bản báo-chí. Nếu vắng mặt quá 2 tháng phải cử người thay-thế và phải thông-báo cho cơ-quan thông-tin. Mọi sự thay-đổi chủ bút, quản lý, báo quán số vốn, nhà in đều phải thông báo cho Bộ Thông-tin chậm nhất 15 ngày trước khi có sự thay-đổi.

Điều 16 minh-thị cấm việc cho mượn nhãn báo. Riêng Ngoại-kiều, muốn xuất-bản báo phải tuân theo những điều-kiện như người Việt-Nam trừ khoản nói về Quốc-tịch và phải được Tổng-trưởng Thông-tin cho phép sau khi hội ý với Tổng-Trưởng Nội-Vụ .

2. Chế-độ phát-hành :

Mọi thể nhân hay pháp-nhân đều có quyền phát-hành báo-chí do chính mình xuất-bản nhưng phải thông báo cho Bộ Nội-vụ và Bộ Thông-tin 8 ngày trước khi hoạt-động. Theo điều 36, đương nhân phải thông-báo rõ cơ-sở phát-hành, danh-sách nhân-viên phụ-trách việc phát-hành, danh-sách và địa-chỉ các đại-lý trên toàn-quốc .

Thể nhân hay pháp nhân phát-hành báo do người khác xuất-bản, ngoài những điều-kiện trên còn phải ký quỹ tại Tổng Nha Ngân-kho số bạc là 500 ngàn đồng (điều 37)

Điều 38 minh-thị cấm-chỉ mọi hình-thức cho mượn báo, người cho mượn báo và người mượn báo đều bị trừng-phạt như nhau .

3. Hội-đồng Báo-chí :

Hội-đồng báo-chí do Đại-hội báo chí bầu lên và có tư-cách pháp-nhân (điều 39). Thành-phần tham-dự Đại-Hội báo chí gồm chủ-nhiệm các Nhật-báo và tạp-chí đang xuất-bản, Chủ-tịch hoặc đại-diện Ban chấp-hành các đoàn-thể báo-chí có tư-cách pháp-nhân và một ký-giả đại-diện cho mỗi tờ báo đang xuất bản. Ký-giả là danh-từ chỉ chung mọi người có nhận thù lao dưới mọi hình-thức, cộng-tác thường xuyên với các nhật-báo hay tạp-chí định kỳ hoặc các cơ-quan Thông tấn với tính cách Đặc-phái viên, biên-tập viên, phóng-viên, phóng-viên nhiếp ảnh, họa-sĩ, dịch-giả báo-chí và có thể hành-nghề đã đăng ký tại Bộ Thông-Tin.

Sau khi được thành-lập, Hội đồng báo chí sẽ là đại-diện chính-thức cho báo giới có nhiệm-vụ chấp-hành qui ước của báo giới và liên-lạc tham-dự với chính-quyền cùng các đoàn-thể báo chí, về những vấn đề liên quan đến báo giới .

c) Quyền hạn và trách-vụ của báo giới :

Điều 18 qui chế báo chí định rằng Báo-chí không thể bị đình-bản có thời-hạn hoặc vĩnh-viễn nếu không có quyết-định của cơ-quan Tư-Pháp.

Để bảo vệ an-ninh quốc-gia, trật-tự công-cộng và thuần-phong mỹ-tục, điều 19 cho phép Tổng-Trưởng Nội Vụ và Tỉnh-Trưởng, Thị-Trưởng có thể ra lệnh tịch-thu các báo xuất-bản tại địa-phương liên-hệ trước khi lưu-hành hay trong khi lưu-hành và phải truy-tố ra Tòa chậm nhất là 8 ngày sau khi tịch-thu. Trong khi chờ-đợi phán-quyết của Tòa-án, các báo vẫn được tiến-tục xuất-bản. Nếu được Tòa-án tha-bóng, chủ-nhiệm nhật-báo hay tạp-chí bị truy-tố có thể phản tố đòi bồi-thường thiệt-hại ngay tại phiên-tòa ấy .

Báo chí được quyền tự-do thông tin, nghị-luận, giữ bí mật mọi nguồn tin-tức, có quyền chỉ-trích phê-bình chính-sách, kế-hoạch của Chính-quyền miễn là không phương-hại đến danh-dự cá nhân, an ninh Quốc-

gia hay thuận-phong mỹ-tục hoặc nhằm mục-đích tuyên-truyền cho Cộng-sản hay trung-lập thân Cộng-Sản (các điều 21, 22, 24) .

Theo điều 23 và 25, báo chí không thể bị truy-tố khi tường-thuật, đăng tải trung-thực và ngay tình các cuộc thảo-luận công-khai tại Diễn-dàn Quốc-Hội, các lời tuyên-bố về quan-điểm chính-trị của quý-vị Dân-biểu hay Nghị-sĩ, các bài tham-luận, thuyết-trình hay phúc-trình đã được đọc trong các phiên-họp công-khai tại Quốc-Hội hoặc các văn-kiện do Quốc-hội chính-thức phổ biến.

Báo-chí cũng không thể bị truy tố nếu trích dịch trung-thực và ngay tình những số báo và tạp-chí ngoại-quốc được phép lưu-hành tại Việt Nam .

Điều 26 qui-định rằng thể nhân hay pháp-nhân bị nêu đích-danh hay bị ám-chỉ một cách không thể lẩn lẩn với người khác trong bài báo, có quyền buộc chủ-nhiệm đăng miễn phí bài trả lời hoặc bài đính-chính của mình. Chủ nhiệm nhật-báo phải đăng bài trả lời hoặc bài đính-chính trên một trong 3 số báo phát-hành sớm nhất. Đối với tạp-chí, sự đăng-tải phải thực-hiện trên một trong hai số báo xuất-bản sớm nhất kể từ ngày nhận được bài trả lời hoặc bài đính-chính. Các bài này phải được đăng nguyên vẹn, cùng cột hoặc cùng những cột, cùng những cỡ chữ tại trang đã đăng bài trước nhưng không được dài quá hai lần bài trước tính theo số chữ .

Nếu chủ-nhiệm từ-chối không đăng bài đính-chính hay không đăng đúng thời-hạn hoặc thể-thức như trên có thể bị phạt-vạ và có thể bị tù từ 6 ngày đến 2 tháng không kể việc bồi-thường thiệt-hại cho dân-sự nguyên-cáo .

Theo điều 27, không được dùng báo-chí để xúi giục người khác phạm tội trộm cướp, cố sát, cố ý đả thương, gây hoả hoạn, xúi giục người khác phạm tội xâm phạm nền an-ninh quốc nội hay quốc-ngoại, xúi giục quân-nhân bất-tuân kỷ-luật quân-đội hay đề cao các tội-phạm nêu trên. Mặc dù chuyện

xúi giục không đưa đến kết-quả tội phạm cũng bị coi như là tội-phạm thành-tựu và sẽ bị trừng-phạt .

Báo-chí cũng không được phổ-biến các luận-điệu, tin-tức thất-thiệt hoặc các tin-tức có thật nhưng với dụng-y có thể phương-hại đến an-ninh Quốc-gia hay trật tự công-cộng, Kinh-tế tài-chánh, làm suy-giảm tinh-thần chiến-đấu của quân-đội hay gây chia rẽ giữa các tôn-giáo, địa-phương và các sắc-tộc (điều 28) .

Báo-chí không được phổ biến các tin-tức, tài-liệu và luận-điệu nhằm đề cao chủ-nghĩa Cộng-sản, chủ-trương và hành-động Cộng-sản hay trung-lập thân Cộng (điều 29). Theo điều 31, các sự đả-chứng về tính-cách phỉ báng (tức mọi sự ám-chỉ, tường thuật hay qui trách một hành-vi hay sự kiện làm tổn-thương danh-dự hoặc uy-tín của một cá-nhân, cơ-quan hay đoàn thể) được công nhận. Tuy-nhiên, sự đả-chứng sẽ bị tuyệt-đối cấm chỉ với những sự kiện liên-quan đến đời tư cá-nhân, hay đã xảy ra từ 10 năm hoặc các tội-phạm đã được đại xá hay thời tiêu hoặc bản án xử-phạt đã được thủ tiêu bởi sự phục-hồi công-quyền hay tái-thăm.

Nếu mang lại được bằng cớ về tính cách xác-thực của sự kiện bị coi là phỉ-báng, bị can sẽ được tha-bóng .

Điều 32 và 33 ấn-định rằng báo chí không được mạ-lý hay công-khai phỉ báng :

- Tổng-Thống, Phó Tổng-thống VNCH hay người thay quyền .
- Quốc-trưởng, Đại sứ, Sứ thần hay Lãnh sự thuộc các Quốc-gia có liên-hệ ngoại-giao với Việt-Nam Cộng-Hòa

- Các cơ-quan Lập-Pháp, Hành-pháp, Tư-pháp, các cơ-quan dân-cử và đoàn-thể công-lập .

- Dân-biểu và nghị-sĩ Quốc-hội, nhân-viên Chánh-phủ, Thẩm-phán Tối-cao Pháp-viện, viên chức thuộc các cơ-quan công quyền và công-dân được tạm-thời hay thường xuyên được giao-phó nhiệm-vụ công cử hay dân-cử về những hành-động liên-quan đến chức-vụ hay nhiệm-vụ những người này.

- Các tu-nhân, không phân-biệt thể nhân hay pháp nhân
- Các người quá cố với dụng ý làm tổn-thương danh dự, uy-tín của các người thừa kế, phối ngẫu hay kế-quyền tổng-quát còn sống .

Báo-chí cũng không được công-bố các bản cáo trạng hay giấy-tờ thủ-tục khác thuộc các vụ hình-sự trước khi các văn-kiện này được công khai đọc trước phiên Toà, không được tường-thuật các vụ tranh biện trước Toà về các vụ kiện mạ lý, phi báng, truy tầm phụ hệ, ly thân hoặc ly hôn... (điều 34).

Điều 35 cấm báo-chí phổ-biến các bài-viết, tranh ảnh, hình vẽ có tính-cách xúc phạm thuần-phong mỹ-tục .

d) Các chế-tài hình-sự :

Chế-tài hình sự được ấn-định từ điều 42 đến điều 49 theo đó tùy theo tội-trạng nặng nhẹ, báo-chí vi-phạm sẽ bị phạt tiền từ 5 ngàn đồng đến một triệu năm trăm ngàn đồng và phạt tù từ 6 ngày đến năm năm.

Toá án có thể tuyên-bố đình bản có thời-hạn hoặc vĩnh-viễn tờ báo vi-phạm tội-trạng xác-nhận ở điều 27, 28, 29 và có thể truyền tịch-thu hoặc tiêu hủy tất cả các báo vi-phạm điều 27, 28, 29 và 32, 33 đoạn b.

2. Thủ-tục truy-tố :

Điều 50 qui-định việc áp-dụng những hình-phạt dự liệu sẽ dành cho bị can bị truy-tố như chánh-phạm theo thứ tự sau :

- Chủ-nhiệm hoặc quản lý .
- Chủ-bút hoặc tác-giả nếu không truy ra các người kể trên .
- Chủ nhà xuất-bản, chủ nhà in, nếu không truy ra được các người kể trên .
- Những người bán, phân phát báo nếu không truy ra được những người kể trên .

Nếu chủ-nhiệm, quản lý, chủ bút bị truy-tố, tác-giả cũng sẽ bị truy-tố là tòng-nhậm và cũng chịu hình-phạt như chánh-phạm.

Việc xét xử các vi-phạm luật-lệ báo-chí sẽ thuộc thẩm-quyền Tòa Tiểu-hình (nơi xuấ-t bản tờ báo) ngoại-trừ trường-hợp trọng-tội.

Từ điều 54 đến điều 57 luật 019/69 qui-định thể-thức truy-tố của Công-tố-viện .

Theo điều 58, bị can không thể bị giam cứu ngoại-trừ vi-phạm điều 27, 28, 29 luật qui-chế báo-chí. Đối với các tội phỉ-báng hay mạ-lý, sự bãi nại của nguyên-cáo có hiệu-lực hủy bỏ sự truy-tố. Sự bãi-nại có thể được chấp-thuận trong mọi giai-đoạn thủ-tục và ngay cả trước Tối cao Pháp-viện (điều 62) .

Điều 63 không chấp-nhận việc gia-tăng hình phạt về tái-phạm ngoại-trừ trường-hợp tái-phạm quá 2 lần trong một năm .

Sau hết điều 68 không minh-định tuyệt-đối bãi-bỏ toàn-bộ các luật-lệ báo-chí cũ nếu không trái với tinh-thần luật 19/69, nên chúng-ta có thể suy-luận thêm : các điều-khoản của luật cũ vẫn có thể được viện dẫn và áp-dụng miễn là không trái với tinh-thần của luật 019/69 trong trường-hợp cần bổ-túc những thiếu-sót trong luật này .

M Ụ C B : N H Ậ N - Đ Ị N H

Trong sinh-hoạt hỗn độn của báo-chí Việt-Nam, Qui-chế báo-chí ra đời thật đúng lúc, đáp-ứng được sự mong-mỏi của mọi giới và chúng-tổ sự quyết-tâm thực-thi nền dân-chủ tự-do của Lập-pháp và Hành-pháp trước các nguyện-vọng hợp lý của quần-chúng nói chung và giới làm báo nói riêng .

Với cái nhìn tổng-quát về Qui-chế báo-chí, chúng-ta phát hiện những ưu-điểm đáng đề cao, khuyến-khích cùng những khuyết-điểm cần chỉ-trích, bổ-khuyết sau đây :

Nếu chủ-nhiệm, quản lý, chủ bút bị truy-tố, tác-giả cũng sẽ bị truy-tố là tòng-phạm và cũng chịu hình-nhật như chánh-phạm.

Việc xét xử các vi-phạm luật-lệ báo-chí sẽ thuộc thẩm-quyền Tòa Tiểu-hình (nơi xuất-bản tờ báo) ngoại-trừ trường-hợp trọng-tội.

Từ điều 54 đến điều 57 luật 019/69 qui-định thể-thức truy-tố của Công-tố-viện .

Theo điều 58, bị can không thể bị giam cứu ngoại-trừ vi-phạm điều 27, 28, 29 luật qui-chế báo-chí. Đối với các tội phi-báng hay mạ-ly, sự bãi nại của nguyên-cáo có hiệu-lực hủy bỏ sự truy-tố. Sự bãi-nại có thể được chấp-thuận trong mọi giai-đoạn thủ-tục và ngay cả trước Tối cao Pháp-viện (điều 62) .

Điều 63 không chấp-nhận việc gia-tăng hình phạt về tái-phạm ngoại-trừ trường-hợp tái-phạm quá 2 lần trong một năm .

Sau hết điều 68 không minh-định tuyệt-đối bãi-bỏ toàn-bộ các luật-lệ báo-chí cũ nếu không trái với tinh-thần luật 19/69, nên chúng-ta có thể suy-luận thêm : các điều-khoản của luật cũ vẫn có thể được viện dẫn và áp-dụng miễn là không trái với tinh-thần của luật 019/69 trong trường-hợp cần bổ-túc những thiếu-sót trong luật này .

M Ụ C B : N H Ậ N - Đ Ị N H

Trong sinh-hoạt hỗn độn của báo-chí Việt-Nam, Qui-chế báo-chí ra đời thật đúng lúc, đáp-ứng được sự mong-mỏi của mọi giới và chứng-tỏ sự quyết-tâm thực-thí nền dân-chủ tự-do của Lập-pháp và Hành-pháp trước các nguyện-vọng hợp lý của quần-chúng nói chung và giới làm báo nói riêng .

Với cái nhìn tổng-quát về Qui-chế báo-chí, chúng-ta phát hiện những ưu-điểm đáng đề cao, khuyến-khích cùng những khuyết-điểm cần chỉ-trích, bổ-khuyết sau đây :

ĐOẠN I : UU-ĐIỂM :

- Qui-chế báo-chí thống-nhất luật-lệ báo-chí nước nhà và có tính-cách tiến-bộ dân-chủ qua việc bãi-bỏ kiểm- duyệt đúng như điều 12 Hiến-pháp đã qui-định .

- Qui-chế báo chí truất quyền của Hành-pháp trên nhiều lãnh-vực và đề cao vai-trò Tư-pháp. Đây là một điểm tiến-bộ, bảo đảm nhiều cho tự-do báo-chí nước nhà. Việc xuất-bản báo bằng sự khai-báo tạo sự dễ-dàng cho người muốn làm báo. Tuy Bộ Thông-Tin có quyền từ-chối hồ-sơ khai-báo nhưng phán-quyết cuối-cùng vẫn do Tư-pháp định. Về chế-tài, Qui chế báo-chí cũng dành nhiều ưu-quyền cho Tư-pháp với quyền trừng-phạt và đóng cửa báo .

- Qui chế báo chí không gây khó khăn cho tư-nhân muốn xuất-bản và phát-hành báo. Thêm nữa, luật 019/69 còn có khuynh-hướng nâng cao trình-độ báo-chí .

ĐOẠN II : KHUYẾT-ĐIỂM :

- Qui-chế báo-chí thiếu sót, không định-nghĩa danh-từ "báo-chí" Theo luật sư Trần-Văn-Tuyên, chữ Press hay Presses phải bao trùm tất-cả những gì được ấn loạt : báo chí, sách vở, truyền đơn, tranh ảnh.

- Qui-chế báo-chí không đề-cập đến các bản tin các hãng Thông-tấn, các hãng đặc ký, những băng tin, các nội san... đây là những thiếu sót đáng được bổ-khuyết .

- Qui-chế báo-chí quan-niệm quá rộng-rãi về ký giả (xem điều 40 luật 019/69) nhưng không đề-cập đến ký-giả trong lúc hành-nghề .

Ngoài ra luật còn qui-định thiếu-sót cơ-cấu Hội-đồng báo-chí. Về tổ-chức Hội-đồng báo-chí, luật đề-cập đến sơ sai và thiếu thực-tế .

- Qui-chế báo-chí qui-định các tội danh mơ hồ và có tính-cách trừng-trị hơn là phòng ngừa. Điều này khiến cho báo-chí và cả Chính-quyền

dù vô tình hay hữu ý đã gặp nhiều khó khăn trong việc giải-thích luật-lệ, lắm khi đưa đến những sai lầm đáng-tiếc .

Để tránh những khuyết-điểm vừa nêu, mọi người đều nghĩ đến việc tu-chỉnh luật 019/69 cho thích-hợp với hoàn-cảnh thực-tế của đất nước, nhưng việc quan-trọng và cần-thiết đó chưa được thực-hiện thì đến ngày 4/8/1972, sau gần 3 năm áp-dụng, Qui-chế báo-chí đã được sửa đổi bởi sắc-luật 007/TT/SLU với các điều-khoản quan-trọng mà chúng-ta sẽ khảo-sát tiếp theo đây .

@@@

THIỆT III
SẮC-LUẬT 007/TT/SLU
SỬA-ĐỔI QUI-CHẾ BÁO-CHÍ

Ngày 29/3/1972, Chính-quyền Cộng-sản miền Bắc xua quân vượt vĩ-tuyến 17 đánh phá miền Nam. Trước tình-thế nghiêm-trọng của đất nước, để giúp Hành-pháp kịp thời ứng-phó với thời cuộc, ngày 28/6/1972 Quốc-Hội Việt-Nam Cộng-Hòa đã biểu-quyết luật số 005/72 ủy-quyền cho Tổng-Thống Nguyễn-Văn-Thiệu quyết-định và ban-hành bằng sắc luật các biện-pháp cần-thiết trong lãnh-vực An-ninh Quốc-Phòng, kinh-tế tài-chánh .

Áp-dụng luật ủy-quyền hạn-chế nói trên, Tổng-Thống đã ban-hành sắc-luật 005 ngày 25/7/72 ấn-định vài điều-khoản trực-tiếp liên-quan đến báo-chí nhất là việc chế-tài đối với báo-chí vi-phạm các tội thuộc lãnh-vực ủy-quyền. Mọi người tưởng sau Sắc luật 005, chính-quyền sẽ không ban-hành biện-pháp nào mới liên-quan đến báo-chí nữa .

Nhưng đến ngày 1/8/1972, nhân khi đến chủ-toạ lễ mãn-khoá 4 Trường Cao-Đẳng Quốc-Phòng, Tổng-thống Nguyễn-Văn-Thiệu đã tuyên-bố rằng luật Báo-chí, Luật Bầu cử và luật Chính-đảng là ba cửa ngõ mà Cộng-sản có thể lợi-dụng để xâm-nhập hàng-ngũ Quốc-gia. Sau đó, ngày 4/8/1972 Tổng-Thống ban-hành sắc luật số 007/TT/SLU sửa đổi nhiều điều-khoản quan-trọng trong qui-chế báo-chí, đưa làng-báo Việt-Nam đến những biến-chuyển quan-trọng .

TIẾT III
**SẮC-LUẬT 007/TT/SLU
SỬA-ĐỔI QUI-CHẾ BÁO-CHÍ**

Ngày 29/3/1972, Chính-quyền Cộng-sản miền Bắc xua quân vượt vĩ-tuyến 17 đánh phá miền Nam. Trước tình-thế nghiêm-trọng của đất nước, để giúp Hành-pháp kịp thời ứng-phó với thời cuộc, ngày 28/6/1972 Quốc-Hội Việt-Nam Cộng-Hòa đã biểu-quyết luật số 005/72 ủy-quyền cho Tổng-Thống Nguyễn-Văn-Thiệu quyết-định và ban-hành bằng sắc luật các biện-pháp cần-thiết trong lãnh-vực An-ninh Quốc-Phòng, kinh-tế tài-chánh .

Áp-dụng luật ủy-quyền hạn-chế nói trên, Tổng-Thống đã ban-hành sắc-luật 005 ngày 25/7/72 ấn-định vài điều-khoản trực-tiếp liên-quan đến báo-chí nhất là việc chế-tài đối với báo-chí vi-phạm các tội thuộc lãnh-vực ủy-quyền. Mọi người tưởng sau Sắc luật 005, chính-quyền sẽ không ban-hành biện-pháp nào mới liên-quan đến báo-chí nữa .

Nhưng đến ngày 1/8/1972, nhân khi đến chủ-toạ lễ mãn-khoá 4 Trường Cao-Đẳng Quốc-Phòng, Tổng-thống Nguyễn-Văn-Thiệu đã tuyên-bố rằng luật Báo-chí, Luật Bầu cử và luật Chánh-đảng là ba cửa ngõ mà Cộng-sản có thể lợi-dụng để xâm-nhập hàng-ngũ Quốc-gia. Sau đó, ngày 4/8/1972 Tổng-Thống ban-hành sắc luật số 007/TT/SLU sửa đổi nhiều điều-khoản quan-trọng trong qui-chế báo-chí, đưa làng-báo Việt-Nam đến những biến-chuyển quan-trọng .

biên lai chính-thức hay không ra quyết-dịnh từ chối, hồ-sơ khai báo đương-nhiên được coi là hợp lệ. Có lẽ chính-quyền muốn gia-tăng thời-hạn cấp biên-lai chính-thức để có đủ thời-giờ điều-tra kỹ về lý-lịch và quá-trình hoạt-động của người đứng xin xuất-bản báo hầu tránh sự xâm nhập của Cộng-sản vào báo-chí .

Theo điều 12 mới và điều 13 mới, trước khi phát-hành, báo phải nộp bản cho cơ-quan thông tin và phải kê khai rõ số lượng phát-hành. Nhật-báo chỉ được đem ra khỏi nhà In để phát-hành 4 giờ sau khi đã nộp bản. Riêng đối với tạp-chí định kỳ, thời hạn trên là 24 giờ. Sắc-luật 007 buộc chủ-nhiệm tờ-báo phải khai, trước khi xuất bản 15 ngày, đầy-đủ danh sách Ban Quản lý và Bộ biên-tập cho Bộ Thông Tin và Bộ Nội-Vụ, có ghi rõ họ tên, tất-cả các bút-hiệu, trú-quán và những chi-tiết khác về lý-lịch của các đương-sự .

Điều 19 mới cho phép Tổng-Trưởng Nội-Vụ có thể tạm thời đình bản báo-chí hai lần bị tịch-thu vì lý-do an-ninh quốc-gia hay trật tự công-cộng trong khi chờ-đợi phán-quyết của Tòa-án, với điều-kiện lần tịch-thu trước đã truy-tố báo ra Tòa dù chưa có án chung-tham .

Nhà chức-trách hành-chánh sở tại được quyền đóng cửa trong thời hạn tối-thiểu là hai tháng nhà in nào công-khai hoặc lén lút đưa báo ra khỏi cơ-sở ấn-loát trước giờ phát-hành, tiếp-tục in thêm, cắt dấu, tàng trữ hoặc đưa ra khỏi cơ sở ấn loát số báo đã bị tịch-thu. Cũng sẽ bị tịch-thu, các phương-tiện chuyên-chở dùng để phân-phối số báo đã có lệnh tịch-thu .

Điều 23 mới và 25 mới nêu ra các giới-hạn là danh-dự cá-nhân, an-ninh quốc-gia và thuần-phong mỹ-tục đối với việc tường-thuật, trích-dịch các số báo ngoại-quốc được phép lưu-hành tại Việt-Nam .

Sự dẫn-chứng về tính cách xác-thực của các sự kiện bị coi là phỉ báng bị cấm chỉ đối với 2 trường-hợp mới là :

- Trường-hợp phỉ báng Tổng-Thống, Phó Tổng-thống VNCH.

- Trường hợp phi băng Quốc-trưởng, Đại-sứ các Quốc-gia có liên-hệ ngoại-giao với VNCH. (điều 31 mới) .

ĐOẠN II : VỀ CHẾ-ĐỘ PHÁT-HÀNH :

Theo điều 36 mới, mọi thể nhân hay pháp-nhân đều có quyền phát-hành báo chí. Việc phát-hành chỉ được đặt dưới một trong hai chế-độ sau :

1. Tự phát-hành báo do mình xuất bản
2. Phát-hành báo do người khác xuất-bản hoặc phát-hành nhiều hơn một tờ báo dưới hình-thức tổ-hợp .

Nếu theo chế-độ thứ nhất tức phát-hành báo do chính mình xuất-bản thì 15 ngày trước khi hoạt-động, chủ nhiệm phải nộp 1 hồ-sơ khai tại Bộ Nội-Vụ gồm :

Một tờ khai lập thành 3 bản có chữ ký của chủ-nhiệm được thi-thực và ghi rõ lý lịch chủ nhiệm tên nhật-báo hay tạp-chí và địa-chỉ cơ-sở phát-hành tại địa-phương đặt báo quán. Ngoài ra phải nộp thêm danh-sách ghi rõ lý-lịch các nhân-viên phụ-trách phát-hành, các đại-diện phát-hành và địa-chỉ các đại-lý phát-hành tại Đô, Tỉnh, Thị .

Quan-trọng nhất là biên lai đóng tiền ký quỹ tại Tổng Nha Ngân-kho trong một trương-mục có lời do chủ nhiệm, chủ bút hoặc quản lý đứng tên. Đối với nhật-báo, tiền ký-quỹ phát-hành là năm triệu đồng, số tiền nói trên được giảm một nửa đối với các tạp-chí định kỳ .

Nếu theo chế-độ thứ hai tức phát-hành báo do người khác xuất-bản hay phát-hành nhiều hơn một tờ báo dưới hình-thức tổ-hợp, thể nhân hay pháp nhân phải có giấy phép do Bộ Nội-Vụ cấp. Hồ sơ xin phép ngoài các chi tiết thông-thường (như lý-lịch người đứng đầu cơ-sở phát-hành, địa-chỉ trung-ương cơ-sở phát-hành, danh sách và lý-lịch nhân-viên phát hành, danh sách và lý-lịch nhân-viên phát-hành và các đại-diện cơ-sở, địa-chỉ đại-lý tại Đô, Tỉnh, Thị) còn có biên nhận đóng tiền ký quỹ năm

mười triệu đồng tại Tổng Nha Ngân khố trong một trương mục có lời do người đứng đầu cơ-sở phát-hành đứng tên .

Trong cả hai chế-độ, hồ sơ khai báo và hồ sơ xin-phép phải kèm văn-kiện chứng minh xuất xứ số vốn kể cả tiền ký quỹ (điều 37 mới)

ĐOẠN III: VỀ CHẾ TÀI HÌNH SỰ :

Sắc luật 007 sửa đổi những chế-tài hình sự từ điều 42 đến điều 49. Theo các điều-khoản mới, tùy theo tội-trạng nặng nhẹ, các báo có thể bị phạt-tiền từ mười ngàn đồng đến tối đa là năm triệu đồng và bị phạt tù từ một tháng đến năm năm.

Theo điều 49 mới, mọi sự phỉ báng, mạ lỵ phải được ước lượng và bồi-thường tương xứng bằng tiền nếu có sự thỉnh-cầu của dân-sự nguyên cáo .

Trường-hợp chủ-nhiệm hoặc chủ-bút hoặc quản lý hoặc người đứng đầu cơ-sở phát-hành bị phạt-vạ hay bị truyền bồi thường thiệt-hại cho dân-sự nguyên cáo, nếu đã có bản án chung-thẩm mà bị can vẫn không chịu thi-hành thì Tổng Giám đốc Ngân khố, sau khi nhận được tổng-đạt án văn sẽ đương-nhiên khấu-trừ trên số tiền ký quỹ. Khi số tiền ký quỹ bị khấu trừ thì ngay sau khi được Tổng Giám đốc Ngân-khố thông báo, chủ-nhiệm hoặc chủ bút hoặc quản lý hoặc người đứng đầu cơ-sở phát-hành phải đóng thêm cho đủ số tiền ký quỹ luật định trong thời-hạn 15 ngày. Nếu không, tờ báo sẽ bị coi như tự ý đình bản hoặc cơ-sở phát-hành bị coi như tự ý ngưng hoạt-động .

Theo điều 52 mới, việc xét xử các vụ vi-phạm luật-lệ báo-chí thuộc thẩm-quyền chuyên-biệt của Tòa án thường tụng. Khi thụ lý vụ án, Tòa Sơ-thẩm, Tòa Thượng-thẩm cũng như Tối cao Pháp-viện có một thời-hạn là 30 ngày kể từ ngày nhận hồ sơ để hoàn-tất việc xét xử .

Bị can nếu bị phạt ngân-hình, muốn thượng tố phải xuất-trình biên nhận đóng tiền ký quỹ tại Phòng lục sự một số tiền tương-đương với

ngân-hình tuyên-phạt ngoài tiền dự phạt thượng tố. Sau khi có phán-quyết của Tối-cao Pháp-viện, số tiền ký quỹ vừa nói sẽ được hoàn lại cho nguyên đơn thượng tố .

Điều 3 Sắc luật 007 qui-định rằng trong suốt thời-gian ban-bổ tình-trạng chiến-tranh hay thiết-quân-luật, vi-phạm các điều 27 mới, điều 28 và điều 29 luật 019/69 sẽ bị phạt cấm cố và phạt vạ từ một triệu đến năm triệu đồng. Việc xét xử các vụ vi-phạm vừa nêu sẽ thuộc thẩm quyền Toà-án Quân-sự Mặt trận nơi xuất bản tờ báo. Tuy-nhiên Toà-án thường tụng vẫn tiếp-tục thụ lý như thường-lệ nếu nhà chức-trách Quân-sự không dành quyền truy-tố .

Ngoài ra theo điều 4 sắc luật 007, nguyên-tắc bắt câu phát hình phạt không áp-dụng cho các ngân-hình tuyên-phạt các vi-phạm luật 019/69 sửa-đổi bởi sắc-luật 007 .

Điều 2 sắc luật 007 cũng ấn-định rõ thời hạn để chủ-nhiệm các báo đang xuất-bản hoặc đã được cấp giấy phép mà chưa xuất-bản điều-chỉnh tình-trạng pháp lý cho tờ báo mình (thời hạn là 30 ngày kể từ ngày ban-hành Sắc luật 007) .

Các nhà phát-hành có 60 ngày để điều-chỉnh tình-trạng cơ sở theo luật-định. Nếu quá các thời hạn nêu trên, các báo không điều-chỉnh tình-trạng sẽ coi như tự ý đình bản, các nhà phát-hành không hội đủ điều-kiện qui-định trong sắc-luật mới sẽ không được phép hoạt-động.

Qua các thời-hạn luật-định, báo chí hoặc cơ-sở phát-hành không điều-chỉnh được tình-trạng pháp lý mà vẫn tiếp-tục xuất-bản hay hoạt-động, sẽ bị chế-tại .

M Ụ C B : N H Ậ N - Đ Ị N H

Đối với sắc luật 007, điều ghi nhận trước tiên là Chính-quyền muốn chuyển đổi bộ mặt báo-chí cho hợp với tình-thế mới vì báo-chí miền

Nam chưa thực-sự ý thức vai-trò của mình trong cuộc chiến-đấu hiện-tại. Tuy nhiên, luật báo-chí mới chưa bảo-đảm hoàn-toàn những hứa hẹn đó. Nhiều người đã đề-cập đến khía-cạnh vi hiến, vi luật của Sắc luật 007, nhưng chúng ta hãy xem qua phần lý-thuyết đó để xét đến khía cạnh thực-tiến hơn. Luật có những sơ-hở đưa đến nhiều hậu-quả thực-tế (chúng ta sẽ xét sau) .

Ba điểm chính mà sắc luật nhằm đạt tới là :

- Giải-quyết tình-trạng lạn-phát đến hỗn-loạn trong sinh-hoạt báo-chí .
- Ngăn chặn các phần tử Cộng-sản xâm-nhập phá-hoại hàng-ngũ Quốc-gia .
- Hướng báo chí đến một qui mô sinh-hoạt có lợi ích thiết-thực cho đại cuộc Quốc-gia .

Để thực-hiện các mục-tiêu đó, Sắc luật đã đưa ra các biện-pháp như đòi các báo phải đóng tiền ký quỹ thật nhiều mới được xuất bản, và nổi bật nhất là các khoản gia-tăng hình-phạt. Trên lý-thuyết, các biện-pháp trên có thể chấp-nhận dễ dàng, nhưng khi ứng dụng vào thực-tế, vấn đề không giản dị như vậy. Với điều kiện ký quỹ bằng số tiền to tát, chắc chắn có một số báo phải đóng cửa vì nghèo và đa số báo nghèo lại là các báo chân chính, đứng đắn. Không có gì bảo đảm là các báo còn lại sẽ làm đẹp cho quê-hương với số vốn lớn. Một nhà báo đã nói rằng số tiền ký quỹ 20 triệu chưa phải là một trở ngại lớn lao đối với Cộng-sản mà sẽ là một tảng đá khổng lồ đè nát những cây bút chân-chính.

Về việc gia-tăng hình-phạt, nhất là việc đóng cửa các báo 2 lần vi-phạm tội phá-hoại an-ninh quốc-gia, thiết-tưởng chính-quyền cần xét-lại. Lý do chính là luật còn qui định các tội danh mơ hồ, thiếu các tiêu chuẩn rõ rệt để xác-định tội-trạng. Hơn nữa, việc áp-dụng luật-lệ lại được giới hữu-trách căn-cứ trên sự sty-diễn trong khi pháp-luật cần những

khuôn mẫu rõ rệt để có thể che chở cho những người lương chính, tạo sự an-toàn cho người dân trong khi hành xử các quyền căn bản của mình. Thành ra, trong khi muốn đem lại cho báo chí một tinh-thần mới để phục vụ Quốc-gia, Chính-quyền đã vô-tình gieo vào tâm não giới cầm bút một mối hoang mang rộng lớn vì phải đối diện với mối đe dọa nặng nề của các hình-phạt và các biện-pháp chế-tại của luật mới (12) .

Tuy nhiên, chúng ta phải nhìn nhận thiện-chí của chính-quyền trong việc phát-huy dân chủ là tôn-trọng các nguyên-tắc căn bản về quyền tự do ngôn luận và báo chí khi vẫn duy trì chế độ xuất bản báo qua việc khai-báo chứ không xin phép. Hơn nữa chế-độ kiểm duyệt không được chấp-nhận dù hiện nay Quốc-gia đang trong tình-trạng chiến-tranh và Thiết-quân-luật. Luật mới cũng đặt thêm một giới hạn cho báo chí: "trật tự công-cộng" và minh-thị bảo vệ quyền an-toàn cá nhân. Tư nhân nào bị phỉ báng, mạ lỵ ngoài quyền yêu cầu Tòa truyền đăng bản án trên 3 nhật-báo mà lệ-phí do các bị can liên-đối chịu, còn có quyền thỉnh-cầu Tòa buộc bị can phải bồi thường thiệt-hại tương xứng bằng tiền chứ không bồi-thường tượng-trung bằng một đồng danh-dự và có quyền được lấy tiền thẳng ở Tổng Nha Ngân khố nơi trưng-mục ký quỹ nếu bị can không chịu thi-hành án văn. Sắc luật 007 cũng ngăn chặn sự coi thường luật-pháp bằng cách áp-dụng nguyên-tắc bắt cầm phát ngân-hình đối với báo-chí vi luật .

Sau cùng, ưu-điểm đáng nên của Sắc luật 007 là bảo-vệ quyền-lợi của tư-nhân và của Quốc-gia qua việc dự-liệu thời gian xét xử hoàn tất ở mỗi cấp tài-phán là 30 ngày .

Tóm lại Qui-chế báo-chí nói chung và sắc luật 007 nói riêng có nhiều ưu-điểm và khuyết điểm. Đây chỉ là mặt lý-thuyết. Thực-tế hơn, chúng ta hãy xét ảnh-hưởng của Sắc-luật mới đối với làng báo trong hoàn cảnh hiện-tại .

(12) Nhật-báo Sóng-thần số 287 ngày 9/8/72 .

MỤC C : ẢNH-HƯỞNG CỦA SẮC LUẬT 007 :

Sau ngày ban-hành sắc-luật 007, sửa-đổi Qui-chế báo-chí, làng báo Việt-Nam thực-sự sinh-hoạt trong khung-cảnh mới. Tuy phải khéo léo né tránh để khỏi vi-phạm luật lệ, giới cầm bút đã có những phản-ứng đáng kể .

ĐOẠN I : PHẢN-ỨNG CỦA BÁO GIỚI :

Ngày 5/8/1972 tức một ngày sau khi ban-hành Sắc-luật báo-chí mới Ông Tổng-Trưởng Thông-Tin Trương-Bửu-Điện đã tiếp-xúc với các Chủ-nhiệm của 44 Nhật-báo và 22 Tuần báo tại Thủ-Đô để giải-thích thêm về một số chi-tiết trong sắc-luật mới. Trong dịp này, một số chủ báo đã đề-nghị tái-lập chế-độ kiểm-duyet để ngăn-chặn những vi-phạm của báo-chí thay-vì sửa-đổi Luật 019/69. Ý-kiến này đã bị bác vì vấn đề kiểm-duyet đi ngược lại Hiến-Pháp (13)

Riêng Hội-Đồng Báo-chí, trong phiên-họp bất thường ngày 8/8/72 sau khi nhận-định việc áp-dụng Sắc-luật này sẽ gây cho làng báo một sự khủng-hoảng trầm-trọng chưa từng có trong lịch-sử báo giới từ trước đến nay, đã đề cử một phái-đoàn lên yết-kiến Tổng-Thống để trình-bày quan-điểm của Hội-Đồng và của làng báo, nhưng không đạt được kết-quả gì .

Cũng vào ngày 8/8/1972 Hội chủ báo Việt-Nam đã biểu quyết không công-nhận Sắc-luật về báo-chí nói trên .

Chủ-tịch Hội-chủ báo, Nghị-sĩ Tôn-Thất-Đỉnh, chủ nhiệm nhật-báo Công-Luận là một trong số các Nghị-sĩ đối lập chấp-thuận ủy-quyền hạn-chế cho Tổng-Thống Thiệu đã tuyên-bố rằng sự ngỡ-ngàng của Ông sở-dĩ có là vì trước khi có luật ủy-quyền, Tổng-Thống Thiệu đã "hứa với các Dân-Biểu và thân-hữu của Ông rằng sẽ không có vấn đề đàn-áp báo-chí" .

Trong khi ấy, nghị sĩ Đặng-Văn-Sung là tác-giả tu-chính án ủy-quyền hạn-chế đồng-thời là chủ-nhiệm nhật-báo Chính-Luận đã nói với Nghị-sĩ Đinh rằng : "Việc Tổng Thống Thiệu ban-hành luật báo-chí mới vượt ngoài sức tưởng-tượng " Có mặt trong buổi họp, chủ nhiệm Nhật báo Đuốc Nhà Nam là ký giả lão thành Trần-Tân-Quốc thắc mắc : "Luật báo-chí mới chưa thấy đăng vào Công báo Việt-Nam Cộng-Hòa cho đến 11 giờ ngày thứ hai nghĩa là 4 ngày sau khi luật ban hành, vậy mà Hành-Pháp đã bắt-buộc báo-chí thi-hành luật này bằng cách buộc các báo phải nộp bản 4 giờ trước khi bán trên hè phố" (14)

Mặc dù các đại.-diện báo chí đã bày tỏ ý kiến ôn hoà nhưng chính-quyền không đáp-ứng, vẫn im lặng. Do đó ngày 19/8/1972, Hội chủ báo Việt-Nam ra thông cáo kêu gọi toàn-thể các Nhật-báo Thủ-Đô đình bản liên-tiếp 2 ngày vào 22/8 và 23/8/1972 để "phản đối thái-độ khinh-miệt của chính quyền bất chấp mọi thỉnh-nguyện chính-đặng của báo giới.

Hưởng ứng thông cáo trên, có 11 nhật-báo không ra và có thông-báo trước là : Điện Tín, Chính Luận, Hoà Bình, Xây-Dựng, Bút-Thép, Tia-Sáng, Tin Sớm, Cấp Tiến, Dân chủ Mới, Đuốc Nhà Nam, Đồng Nai. Hai tờ Độc lập và Sóng-thần cũng không ra nhưng không thông báo. Riêng Nhật-báo Thách-đố, Thời-Đại Mới, Thăng Tiến có đến nộp bản tại Nha Báo-chí một ngày đầu. Có 7 tờ không hưởng ứng thông cáo của Hội Chủ báo, xuất-bản vào 22 và 23/8 là Tranh-Thủ, Trắng Đen, Saigon Mới, Tiền-Tuyến, Quạt-cường, Đông-Phương, Tin Sớm.

Báo giới đã phản-ứng tích-cực, tuy không tranh đấu quá khích, nhưng không đem lại kết-quả nào và đến hôm nay "con số 007" đã qua, báo-chí trở lại sinh-hoạt tương-đối bình-thường với số-lượng ít hơn do việc đình bản của một số tờ báo qua nhiều lý-do khác nhau .

(14) Báo Tia Sáng, Số 2579 ngày 9/8/72 .

ĐOẠN II : BẢO CHÍ SAU NGÀY BAN-HÀNH SẮC-LUẬT 007 :

Đến hôm nay thì làng báo Saigon đã chấm dứt giai-đoạn khủng-hoảng dai-dẳng hơn một tháng để bước sang một giai-đoạn mới thích-hợp với mọi tình-trạng qui-định trong Sắc-luật 007. Những cuộc họp của các Hội-đoàn Báo-chí, những quyết-nghị, thỉnh-nguyện rồi cũng chìm dần vào quên lãng. Sau ngày 3/9/72 tức hạn chót luật định để các báo đang xuất bản điều chỉnh tình-trạng, Chính-quyền đã gia-hạn thời-gian nộp-tiền ký quỹ đến 15/9/72. Trước thời gian gia-hạn này, các báo Đuốc Nhà Nam, Bút Thần, Xây-Dựng, Đồng-Nai đã quyết-định đình bản .

Sau ngày 15/9/1972, có 17 Nhật-báo Việt-ngữ xuất-bản sau khi thoả mãn những điều kiện qui-định trong luật báo chí mới, đồng thời một số Nhật-báo có cơ-sở vững mạnh từ lâu phải cáo biệt độc-giả như tờ Dân, Thách-Đố, Saigon Mới, Dân chủ Mới, Thời Đại Mới. Về báo định kỳ, có 4 tờ báo đóng ký quỹ đúng hạn được tiếp-tục xuất-bản, và 38 tờ được miễn ký quỹ vì có tính-cách thuần túy nghiên-cứu về từng lãnh-vực chuyên biệt mà Sắc-luật 007 đã đề-cập nơi điều 4 mới .

Một số lớn tạp-chí, nhất là các tuần báo Phụ-nữ, Kịch-trường đã cải biến hình-thức thành giai-phẩm và đặc-san để xin xuất-bản qua Sở Phối hợp nghệ-thuật, Bộ Thông Tin (khỏi đóng ký quỹ). Theo thông-cáo ngày 7/10/1972 của Bộ Thông Tin thì các tiêu-chuẩn mà các giai-phẩm và đặc-san phải hội đủ để xuất-bản là :

- Không có hình-thức một tuần-báo hay tạp-chí nghĩa là không được đề số, ngày phát-hành, không có chủ nhiệm, chủ bút, thơ ký, báo quán .

- không định kỳ
- Cách trình bày ở bìa mỗi lần mỗi khác kể cả vị-trí tên giai-phẩm hay đặc san .

- Tối đa chỉ được đăng 2 truyện dài có tiếp theo .

- Phải tuân theo mọi thủ-tục hiện-hành đối với mỗi lần xuất-bản.

Như vậy, trên các sạp báo chúng ta vẫn thấy có mặt hầu-hết các báo và Tạp-chí cũ dù hình-thức đã đổi khác.

Nếu nhìn tổng quát, mọi người có thể cho rằng báo giới không bị ảnh-hưởng nhiều do luật báo chí mới vì nếu có một số báo đóng cửa thì cũng có một số báo mới ra đời. Nhưng thực-tế, giới cầm bút chịu nhiều thiệt thòi và một số chủ nhiệm, ký giả từ lâu sống bằng báo-chí phải đổi nghề như Ông Huỳnh-thành Vị chủ-nhiệm báo Đồng-Nai, kiêm Chủ-Tịch Hội-Đồng báo chí đã phải đào bán cơ-sở ấn loát để lo cho hàng nước đá (15)

Việc đình bản một tờ báo kéo theo thảm trạng của gia-đình ký-giả và công nhân. Tính trung-bình mỗi toà-soạn có 10 ký giả, 20 thợ sắp chữ, 30 thợ in, thợ đúc, 10 người phát hành và 20 cộng sự viên từ bình bút đến thầy bùa tính chung có trên 100 người hay hơn thế nữa, thử hỏi họ sẽ sống ra sao sau khi báo đình bản, đó là chưa kể 200.000 độc-giả không có báo đọc theo ý mình thích .

Thảm trạng chung của làng báo sau ngày 15/9 là nếu không đặt nặng vấn đề thương mại thì phải loán tin vô thưởng vô phạt, trừ một vài tờ mang màu sắc chính-trị sẽ phải hết sức khó khăn trong việc phục-vụ độc giả. Kể từ sau khi có các biện-pháp chế-tai nặng nề và các vụ vi-phạm của báo-chí phải đưa ra Tòa-án Quân-sự Mặt trận, các báo đã đặt lại đường lối sinh-hoạt Danh xưng đổi lập đã đổi ra yêu nước, mục quan-điểm, ý kiến đã được lồng vào các chuyện làm cảm và các bút hiệu được coi là hung-hăng phải thay tên đổi họ hoặc được các chủ báo thúc thò yêu cầu "cải tiến" Các ký giả phải vừa viết vừa né tránh nếu không, chỉ hai lần bị truy-tố ra Tòa vì điều 28 với tội danh "phá rối an-ninh" làm lợi cho Cộng-Sản là báo bị đóng cửa ngay .

Nhìn chung, chúng ta thấy ảnh-hưởng của sắc luật 007 vào báo-chí thật vô cùng sâu rộng và đã đem lại nhiều hậu-quả tai hại. Nếu xét về kết-quả thanh-lọc hàng-ngũ báo giới thì người ta thấy đa số những báo

đình bản lại không phải là báo bê bối, nhằm nhĩ đáng "chết", mà ngược lại đó là các báo đúng đắn từng giúp đỡ, hỗ trợ cho chính-quyền trong việc tìm hiểu dư-luận quần-chúng. Nếu chính-quyền muốn lãnh mạng hoá báo-chí trong việc tạo một dư luận tốt cho chính-quyền thì chưa chắc quần chúng tin-tưởng hoàn-toàn vào các báo còn lại. Hơn thế nữa, quần chúng có thể có một ấn-tượng không tốt về chính-quyền trước nạn thất-nghiệp của các giới liên-hệ với tờ báo đình bản. Các ký giả, công-nhân, thợ in...v...v... có thể trở thành những nhân tử bất mãn, điều này tất-nhiên không có lợi cho nhà nước. Nếu đa số báo chí không được tiến-tục xuất-bản, số độc-giả sẽ giảm, dân-trí sẽ thụt-lùi và đây là cơ-hội tốt để đối phương lợi-dụng tuyên-truyền, xuyên-tạc, đường lối của Chính-phủ.

Hậu quả báo chí đình bản chỉ có lợi cho giới tài-phiệt, tư bản quốc nội hay quốc ngoại tung tiền ra để biến báo chí thành cơ sở thương mại, thao-túng thị-trường báo-chí để thủ lợi bằng các việc tài-trợ cho báo-chí sống lại, mua chuộc ký-giả bằng tiền. Những hậu-quả trên chắc-chắn mọi người đã thấy và sẽ thấy. Do đó vấn-đề cấp-thiết của mọi người là tìm hiểu thực-trạng việc áp-dụng luật-lệ báo-chí để tiến đến việc kiện-toàn sinh-hoạt báo chí nước nhà .

CHƯƠNG THỨ BA VẤN - ĐỀ KIỆN - TOÀN SINH - HOẠT BÁO - CHÍ

Qua phân nghiên-cứu về pháp-chế hiện-hành chi-phối báo-chí, chúng ta đã thấy nhiều khuyết điểm đáng chỉ-trích đã gây khó khăn cho giới cầm bút và cả chính-quyền trong việc áp-dụng luật-pháp. Đó chỉ là phương-diện lý-thuyết của vấn-đề. Thực tế hơn, muốn kiện-toàn sinh-hoạt báo giới nước nhà, chúng ta hãy xét đến khía cạnh thực tiễn của việc áp-dụng qui-chế báo-chí trong thời-gian qua, rút những ưu khuyết điểm hầu đề-nghị các biện-pháp tương-đối thích-nghi trong chiều hướng nâng cao đê tứ quyền tại Việt-Nam.

Bằng ý-niệm đơn-giản đó, chúng tôi sẽ đề cập đến hai vấn-đề

sau :

- Việc áp-dụng Qui-chế báo-chí.
- Góp phần kiện-toàn sinh-hoạt báo-chí nước nhà.

TIẾT 1
VIỆC ÁP DỤNG QUI-CHẾ BÁO-CHÍ

MỤC A : CÁC HOẠT-ĐỘNG LIÊN-HỆ ĐẾN BÁO-CHÍ.

Cho tới nay, việc áp-dụng luật-lệ báo-chí Việt-Nam đưa đến nhiều kết-quả tốt đẹp cho làng báo nhưng cũng nảy sinh nhiều tệ-trạng cụ-thể ảnh-hưởng trực-tiếp cho giới cầm bút. Những thành-quả nói trên sẽ được xét đến trong các phần sau đây :

ĐOẠN I : HỘI-ĐỒNG BÁO-CHÍ :

Theo qui-chế Báo-chí, thì đại-diện cho làng báo là Hội-Đồng báo-chí. Cuối tháng 3/1970, chiếu điều 41 Qui-chế báo-chí, Bộ Thông-Tin triệu-tập một Đại-Hội báo-chí toàn-quốc, và dăng lễ Hội-Đồng Báo chí được thành-lập trong thời-gian đó, nhưng Đại-Hội lại tan vỡ vì ngay từ phút đầu đã phát hiện những chia rẽ nội bộ, xáo trộn hàng ngũ, vì Chính-Quyền muốn lũng-đoạn Báo-chí bằng " kế-hoạch nước lũ", mời nhiều người đi họp, kể cả đại-diện các báo chưa xuất bản hoặc đã đình bản với âm-mưu " lấy thịt đè người" để khai-sinh một Hội-Đồng Báo-chí theo ý nhà nước.

Sau khi Đại-Hội nói trên tan vỡ, dăng lễ chính-quyền phải xúc tiến việc triệu-tập một Đại-Hội khác, nhưng Chính-quyền đã để mặc. Rồi đầu năm 1971, Thủ-Tướng lại ký Sắc lệnh 006 cho phép Bộ Thông-Tin và Bộ Nội-Vụ thay thế Hội-Đồng Báo-chí trong khi Hội-Đồng này chưa thành lập được. Bị báo giới phản-ứng mạnh, chính-quyền phải thu hồi Sắc-lệnh

006 lại và triệu-tập Đại-Hội khác vào ngày 10-4-1971 (16). Đại-Hội báo chí lần thứ hai này đạt kết quả là bầu được một Hội-Đồng Báo-chí với số hội-viên là 27 người (8 chủ-nhiệm nhật-báo, 6 chủ-nhiệm báo định-kỷ và 13 ký giả), chỉ có một liên-danh độc diễn duy-nhất.

Nếu việc hình-thành Hội-Đồng báo-chí vất vả và khó-khăn thì việc làm của Hội-Đồng này đã làm cho nhiều người thất vọng. Hội-Đồng chỉ giữ nhiệm-vụ tích-cực trong việc chia chát "bông" giấy cho các báo năm 1970-1971, ngoài ra chẳng làm nên trò trống gì, không giúp đỡ được báo giới, không đáp-ứng được nguyện-vọng của báo-chí trước những khó-khăn trong lúc hành-nghe như nạn kiểm- duyệt trá hình, việc tịch-thu bừa bãi Ngay sau khi có Sắc-luật 007 Hội-Đồng cũng không đạt được kết-quả gì để nói lên phản- ứng tích-cực của Hội-Đồng, ngoài thông cáo ngày 08-8-1972 kêu gọi "anh em trong làng báo hãy bình tĩnh, tôn trọng kỹ-luật". Cũng cần nói thêm là trước đó, chính-quyền cũng không tham-khảo ý-kiến của Hội-Đồng Báo-chí trước khi ban-hành Sắc-luật 007 như điều 39 Qui-chế báo-chí đã ấn-định.

ĐOẠN II.- VIỆC CHO PHÉP XUẤT BẢN BÁO VÀ TỪ CHỐI HỒ SƠ RA BÁO :

Việc xuất-bản báo-chí tương đối dễ dãi nếu chúng ta chỉ xét về khía-cạnh lý-thuyết của luật-lệ báo-chí hiện nay. Muốn ra báo chỉ cần "khai báo hợp-lệ tại Bộ Thông-Tin" theo đúng như điều 3 Qui-chế báo-chí ấn-định. Nhưng sự việc không giản-dị như vậy. Khi qui-định về hồ sơ khai báo ; điều-kiện ra báo, thể thức cấp biên nhận và biên-lai của chính-quyền, Qui-chế báo-chí đã có nhiều sơ hở nên chính-quyền thường lợi-dụng để dễ dàng chuyển-quyền, võ đoán.

Ngoài những hồ-sơ mà đương đơn thiếu điều-kiện luật định như có tiền án, không đủ thâm niên chức-vụ, việc từ chối hồ-sơ ra báo thường được chính-quyền dựa vào các lý-do sau :

- đương đơn có thành-tích đáng lưu-ý do cơ-quan Cảnh-sát "đề nghị bác" (trường-hợp từ chối hồ-sơ xin xuất bản báo Sống).

(16) tuần báo Con Ong, số 158 tuần lễ từ 7/4 đến 14/4/1971

- dương đơn có khuynh-hướng tuyên-truyền hay thực-hiện chủ nghĩa Cộng-Sản (trường-hợp báo Nhip Cầu của Linh-Mục Nguyễn-ngọc-Lan.)

- hồ-sơ không đầy đủ phải " chờ "

Thật ra vì lý-do an-ninh và nhu-cầu trật tự, chính-quyền đã từ chối những hồ-sơ kể trên, điều này có lý nhưng hơi quá đáng vì Qui chế báo-chí không có khoản nào nói đến việc hạn-chế báo-chí do đề nghị của 1 cơ-quan công-quyền hay buộc báo-chí phải " chờ ". Bộ Thông Tin phải cứu-xét minh-bạch các trường hợp để giải-quyết mau chóng các hồ-sơ xin ra báo và nhất là không nên dựa vào những phán-đoán tiên thiên để từ chối việc xin xuất-bản báo, hạn-chế tự-do ngôn-luận.

Sau ngày có Sắc-luật 007, chỉ có 1 báo mới được phép xuất-bản nhờ đầy đủ điều-kiện luật-định đó là nhật báo Việt-Nam. Ngoài ra có một số tạp-chí xin miễn ký quỹ thì Bộ Thông-Tin chưa xét dứt khoát và bảo " cứ xuất bản một thời-gian xem có hội đủ tiêu-chuẩn xếp loại vào báo được miễn ký quỹ không ?".

Ngoài ra có một tề-trạng mà hiện nay chưa có sự điều-chỉnh hợp lý là có nhiều chủ-nhiệm hay chủ bút là dân-biểu hay nghị-sĩ đang được hưởng quyền đặc miễn tài-phần. (như báo Điện-Tín của Nghị-Sĩ Hồng-Sơn-Đông, báo Đại Dân-Tộc của Dân-biểu Võ-Long-Triều). Điều này hiển-nhiên đã vi-phạm tinh-thần của điều-luật qui-định về năng cách của chủ-nhiệm chủ-bút, đưa đến hậu quả là có khi báo bị Tòa Án tuyên phạt, viên quản lý lại è cổ ra chịu trong lúc người này không có tham quyền và trách-nhiệm tổng quát đối với tờ báo (trường-hợp ra Tòa của hai báo kể trên trong tháng 9/1972).

ĐOẠN III.- VIỆC NẠP BẢN VÀ NAN KIỂM DUYỆT TRÁ HÌNH :

Theo điều 13 (mới) của Sắc-luật 007 sửa đổi Qui-chế báo-chí thì các nhật-báo chỉ được đem ra khỏi nhà in để phát-hành bốn giờ sau khi đã nạp bản tại cơ-quan thông-tin. Nhưng trên thực-tế, các báo đã

lén lút cho phát-hành sớm hơn thời-gian pháp-định mà lý-do chính bắt nguồn từ sự cạnh-tranh thương-mại. Việc này chứng-tỏ rằng báo vẫn chưa tự-trọng và thiếu tinh-thần kỹ-luật đúng mức. Để tránh tình-trạng trên, Bộ Thông-Tin đã đưa các khuyến-cáo, nhắc nhở và sau cùng đến biện-pháp mạnh là cho nhân-viên Công-lực gác cửa nhà in, báo nào vi phạm là tịch-thu liên.

Thời-gian nộp bản tại cơ-quan thông-tin trước khi phát hành là để cơ-quan tham-quyền có thể "theo dõi" và "nhắc nhở", "khuyến-cáo" báo chí.

Trên lý-thuyết, điều 12 Hiến-Pháp Việt-Nam Cộng-Hòa và điều 2 Qui-chế báo-chí đã minh-thị bãi bỏ kiểm-duyet nhưng trên thực-tế, chế độ kiểm-duyet lại xuất hiện dưới danh-nghĩa những lời "khuyến-cáo" của chính-quyền thường được Bộ Thông-Tin (Nha Báo-Chí) thực-hiện bán chính-thức trước khi báo phát-hành. Sự khuyến-cáo này thường rất hiệu nghiệm và đưa đến những khoản "bôi đen, đục trắng" nham nhở trên mặt báo. Chính-quyền đã giải thích việc này như là điều cần thiết giúp báo chí có dịp phối kiểm tin tức cho chính xác. Còn nhà báo cho rằng chính Hành-Pháp đã cố tình xâm phạm vào tự do ngôn luận và tự do báo chí qua biện pháp tiền kiểm nói trên. Sự việc này tạo bất lợi lớn lao cho báo chí, cho chính-quyền và cả độc-giả nữa. Hơn thế, đối với công-luận ngoại-quốc, chính-quyền khó lòng giải-thích, biện-minh về các khoản trắng đen trên mặt báo, do đó khó tránh khỏi những phe phái xa xa về chính-sách báo-chí nước nhà.

Qui-chế báo-chí đặt trọng tâm vào việc trừng phạt, tại sao chính-quyền không để báo-chí tự-do thông-tin và chịu hoàn-toàn trách nhiệm về mọi sự dăng tải của họ ? Việc kiểm-duyet trước qua những lời khuyến-cáo vừa có ý đe dọa vừa đánh giá thấp sự trưởng-thành của báo chí, đó là chưa kể đến trường-hợp báo-chí cố tình có gian ý in hai ấn bản : ấn bản thứ nhất được "đục" theo ý chính-quyền, còn ấn bản thứ

hai được giữ nguyên và đem bán lậu cho công-chúng. Tình-trạng này có thể xảy ra do sự việc một bên muốn kiểm-soát còn một bên cố tính né tránh kiểm-soát. Đôi khi nạn kiểm-đuyệt trá hình nói trên đưa đến những bất công vô lý, có những bài báo bình-luận thật chính-xác, phê bình rất xây dựng lại bị khuyến cáo đục bỏ hay tịch thu trong khi các bài khác có nội-dung bất lợi cho chính-phủ và chính-sách Quốc-gia lại được "di-suông sẻ. Đã thế, có lúc báo-chí đã đục trắng những khoản do chính-quyền "lưu ý" thế mà báo vẫn bị tịch thu.

Sở dĩ chế độ kiểm-đuyệt qua sự khuyến-cáo của chính-quyền còn tồn tại và có hiệu lực đối với các báo có lẽ vì lý-do nhà báo nhận định rằng thà chịu tiền kiểm, còn hơn chịu những hình phạt hậu kiểm nặng nề sau này. Sự ung-thuận mặc nhiên đó lâu dần sẽ đưa báo-chí nước nhà đến tình-trạng thoái-hóa đáng tiếc.

ĐOẠN IV.- VIỆC TỊCH THU BÁO VÀ VIỆC TRUY-TỐ.

Theo điều 19 Qui-chế báo-chí thì Tổng-Trưởng Nội-Vụ đối với các báo xuất-bản ở Saigon - Gia-định, Tỉnh-trưởng, Thị-Trưởng đối với báo-chí xuất bản tại địa phương liên-hệ có thể ra lệnh tịch thu nhật báo hay tạp-chí định kỳ trước khi lưu-hành hay trong khi lưu-hành, để bảo vệ an-ninh Quốc-gia, trật tự công cộng, thuận-phong mỹ-tục hoặc trong trường-hợp báo chí vi-phạm điều 32 đoạn a,b,c và điều 33 đoạn a,b,c Qui-chế báo-chí. Trước kia cơ-quan theo dõi và tịch thu báo là Ủy-ban Đặc-trách báo-chí liên bộ thành lập do Sắc-lệnh số 22/SL/THT/PC ngày 17-12-1970 với thành-phần :

- Chủ-Tịch : Thứ-Trưởng Nội-Vụ
- Ủy-viên : Đại-diện Bộ Tư-Pháp
- Ủy-viên : Giám-đốc Nha báo-chí Bộ Thông-Tin
- Thuyết-trình viên : Giám-Đốc Nha Chính-Trị Bộ Nội-Vụ

Sau khi đổi danh xưng thành " Ủy-ban Đặc-trách thi-hành điều 19 Qui-chế báo-chí", Ủy-ban nói trên được giải-tán do Sắc-lệnh số : 36/SL/THT/PC_I.

Hiện nay việc theo dõi và tịch thu báo được phân nhiệm cho các cơ-quan sau :

- Bộ Thông-Tin : nhận nộp bản, diem báo, nếu cần gửi phiếu yêu cầu Bộ Nội-Vụ tịch thu.

- Bộ Nội-Vụ : ra lệnh các cơ-quan Hành-chánh và Cảnh-Sát tịch thu. Lệnh tịch-thu nói trên có thể bao gồm việc tịch thu bản kẽm, khuôn đúc, khuôn chỉ dùng để in số báo bị tịch thu. Sau đó cơ-quan này lập thủ-tục truy-tố báo trước Tòa-án trong vòng 8 ngày.

- Bộ Tư-Pháp : phát-động Công-tố-quyền đưa các vụ vi-phạm ra Tòa.

Trên thực-tế, Bộ Nội-Vụ đã tận lực chiếu điều 19 Qui-chế báo-chí để tịch thu báo, tệ hại hơn nữa là Bộ còn chiếu cố kỹ đến các báo đối lập (như tờ Tin-Sáng trước kia) khiến người ta nghi ngờ về sự chính đáng của các vụ tịch thu.

Điều 19 Qui-chế báo-chí hiện nay được coi như quá khắt khe đối với làng báo, trái với tinh-thần tôn-trọng tự-do ngôn-luận, xuất-bản và phát-hành báo chí của Luật 19/69. Nghị-sĩ Tôn-Thất-Đỉnh, trong bài " Khả-năng tu chính các điều 28 và 40 của Luật 19/69 " đăng trên báo Điện-Tín ngày 15-3-1971 đã viết " Tịch thu báo chí vì thế chỉ là một mặc cảm chính-trị của kẻ yếu không biết làm sao để trả lời trước các luận-lý vững chắc của đối lập nên phải bịt miệng đối lập và truy-tố đối lập ra tòa".

Có phải thực-chất của các vụ tịch thu báo là như thế không ? Trên thực-tế, việc tịch thu báo-chí bừa bãi đã gây những ý-nghĩ không tốt cho chính-quyền.

Có khi Bộ Nội-Vụ ra lệnh tịch thu báo mà không truy-tố. Hạn truy-tố là 8 ngày nhưng sau khi tịch thu báo Bộ Nội-Vụ để quá hạn ấy

việc truy-tố vô hiệu-lực, có lẽ vì giới hữu-trách thiếu tinh-thần thương tôn luật-pháp hoặc khi tịch thu xong lại không biết báo đã vi phạm điều khoản nào ở Quy-chế báo-chí. Việc này đưa đến việc bất mãn trong làng báo vì báo-chí chịu quá nhiều thiệt thòi trong các vụ tịch thu. (Trường-hợp báo Tin-Sáng số 329 ngày 06-5-1970). Đôi khi Bộ Nội-Vụ tịch thu không đồng đều, (cùng đăng một nguồn tin mà có báo bị tịch thu, có báo không bị) nhà nước lại tịch thu luôn cả các báo đăng lại các nguồn tin của Việt-Tân-Xã, một cơ-quan thông-tin chính-thức của chính-phủ như trường-hợp báo Hòa-Bình mới đây. Tệ hại nhất vẫn là việc tịch thu sai nguyên-tắc vì đôi khi thủ-tục chưa làm xong vẫn tịch thu báo và lệnh tịch thu ra bằng "khẩu lệnh" không có công điện hay văn-kiện nào hết.

Thường thường trong các vụ tịch thu báo-chí, người ta cũng thấy Bộ Nội Vụ ra lệnh tịch thu "theo phiếu yêu cầu của Bộ Thông-Tin" nhưng Bộ Thông-Tin đã có đủ tất cả phương-tiện để nhận định rõ ràng thế nào là nguồn tin thật thiệt thế nào là phương hại đến an-ninh Quốc-gia hay đề cao Cộng-Sản ?

Bộ Thông-Tin chỉ hỏi ý-kiến các cơ-quan liên-hệ đến nguồn tin, chưa đủ; Bộ Nội-Vụ phải thận-trọng trong việc ra lệnh tịch thu, không phải cứ được yêu cầu là tịch thu ngay. Việc tịch thu là một hành-vi xâm phạm đến tài-sản vô cùng quan-trọng, nên luật lệ đã hạn-chế nhiều phải có án lệnh của Tòa-án hoặc có quyết-định của Tổng-Trưởng Nội-Vụ mới có quyền tịch thu; Người ta còn nghi ngờ đến việc Tổng-Trưởng Nội Vụ có thể ủy-quyền cho một người khác như Đông-Lý hay Tham-chánh văn-phòng, việc này không thể chấp nhận được vì không thể quan-niệm việc Dự-tham ủy-quyền ký án-lệnh cho Lục-Sự hay Tổng-Thống ủy-quyền an-xá cho Thủ-Tướng. (17)

(17) Xuân-Hương, Tạp-chí trình bày số 21, 1/6/1971, trang 10.

Việc kiểm-đuyệt, tịch thu bừa bãi của Chính-quyền thường bị chỉ-trích và nghi ngờ rằng có lẽ cơ-quan hữu-trách thiếu các nhân-viên có trình độ học thức, khả-năng hiểu biết đủ để có thể nhận xét phán-đoán các vấn đề sâu sắc, tế nhị liên-quan đến thời cuộc.

Theo báo Hòa-Bình số Xuân Nhâm-Tý thì trong năm 1971 có 736 vụ vi-phạm luật-lệ của báo-chí bị đưa ra Tòa xét xử, Tòa tha bổng đến 235 vụ và khi lên Tòa Thượng-Thẩm số báo được tha bổng còn tăng thêm (tính trung bình có 50% các vụ vi-phạm được tha bổng). Điều này chứng minh Bộ Thông-Tin và Bộ Nội-Vụ tịch thu báo-chí quá bừa bãi.

Theo phúc-trình mới nhất của Nha Báo-chí thì từ ngày 04-8-72 tức ngày Sắc-luật 007 ra đời đến 30-9-1972 có 52 vụ vi-phạm luật-lệ, báo bị tịch thu và bị truy-tố ra Tòa được kê theo các điều khoản vi phạm như sau :

- 02 vụ vi-phạm điều 27 tức xúi giục người khác phạm tội xâm phạm nền an-ninh quốc-gia, quốc nội hay quốc-ngoại, hoặc bất cứ trọng tội hay khinh tội nào khác; xúi giục quân-nhân bất tuân kỷ-luật và đề cao các tội phạm nói trên (Đổi Diện số 39 và Đuốc Nhà Nam số 1116 ngày 31-8-1972).

- 21 vụ vi-phạm điều 28 các khoản a, b, c tức làm phương-hại đến nền an-ninh Quốc-gia hay trật tự công cộng; làm phương hại nền kinh-tế tài-chánh Quốc-gia; làm suy giảm kỷ-luật và tinh-thần chiến-đấu của quân-đội (Điện-Tín, Trắng Đen, Đại Dân-Tộc, Đổi-Diện, Tranh Đấu, Đồng Nai, Thăng Tiến, Phát-Triển, Hưng-Quốc, Tranh-Thủ, Gào thét)

- 19 vụ vi-phạm điều 29 và 33c tức phổ biến các tin-tức tài liệu và luận điệu nhằm đề cao chủ-nghĩa Cộng-sản, hay công khai phỉ báng các cơ-quan Lập-Pháp, Hành-Pháp và Tư-Pháp, các cơ-quan dân-cử và đoàn thể công-lập (điều 33c), Các báo vi-phạm là Hòa-Bình, Đại Dân Tộc, Trắng Đen, Thách Đố, Chính-Luận, Xây-Dựng, Sóng Than, Tia-Sáng, Dân-Chủ Mới, Đông-Phương

- Ngoài ra là các vụ vi phạm điều 32c và 33c nhất là điều 35 qui che báo-chí tức phổ biến các bài viết, các tranh ảnh, hình vẽ có tính cách xâm phạm đến thuần-phong mỹ-tục (các báo Tham Mỹ Tân-Tiến, Tranh Thủ, Trắng Đen, Điện-Tín)

Về việc xét xử trước Tòa-án : Trước ngày ban-hành Sắc-luật 007 sửa đổi Qui-chế Báo-Chí, các vụ vi-phạm được đưa ra xét xử trước Tòa-án Sơ-Tham Saigon đều đưa đến kết quả hoặc là được tha bổng, hoặc bị phạt tù hay tiền tùy các vi-phạm nặng nhẹ. Tuy-nhiên có một vụ án mà một nhà báo thắng kiện Bộ Thông-Tin trước Tham-chính-Viện đáng được chú-ý và là một điểm son cho nền dân-chủ hiện tại của chế-độ.

Đó là vụ Ông Huỳnh-Ngọc-Phổ tức Hoàng-Phổ, một ký-giả kỳ cựu kiện Bộ Thông-Tin về vụ xin xuất bản báo-chí mà Bộ Thông-Tin khước từ không viện dẫn lý-do. Ông xin xuất bản tờ " Saigon Tuần-báo " nhưng bị Bộ Thông-Tin từ chối cấp biên-lai chính-thức. Do đó Ông Hoàng Phổ khiếu điều 8 Luật 19/69 khiếu nại nội vụ lên Tham-Chính-Viện về sự từ chối không cấp biên-lai chính-thức của Bộ Thông-Tin mà không viện dẫn lý-do, trái với khoản chót điều 7 của Qui-chế báo-chí. Tham-chính-Viện sau hai phiên họp ngày 22-4-1972 và 31-7-1972 đã xem xét và phân tích tỉ mỉ kháng biện luận của Bộ Thông-Tin và biện-minh trạng của Ông Hoàng-Phổ, đã tuyen-phán sự khiếu nại của Ông Hoàng-Phổ là hữu lý và tiêu hủy quyết-định số 352/BTT/NBC ngày 20-3-72 khước từ việc cấp biên-lai xin xuất bản tờ Saigon tuần-báo nói trên. Bộ Thông-Tin phải chịu án-phí tụng lệ.

Như vậy theo đúng tinh-thần điều 8 Qui-chế Báo-chí, hồ-sơ khai báo của Ông Hoàng-Phổ đương nhiên được coi là hợp-lệ.

Sau ngày ban hành Sắc-luật 007, các báo vi-phạm điều 27 (mới), điều 28 và điều 29 Luật 19/69 sẽ thuộc quyền xét xử của Tòa-án Quân-Sự Mặt Trận nơi xuất bản tờ báo. Tuy-nhiên, Tòa-án thường tụng văn thụ lý như thường lệ nếu nhà chức-trách Quân-sự không dành quyền truy-tố trước Tòa-án Quân-sự Mặt trận.

Tính đến 04-10-1972, Tòa-Án Quân-sự Mặt-Trận đã áp-dụng điều 3 Sắc-luật 007, xử các vụ đáng kể sau :

- Vụ thứ nhất là nhật-báo Điện-Tín ra Tòa-Án Mặt Trận lần đầu tiên sau ngày có Sắc-luật 007 và cũng là lần đầu tiên trong lịch-sử báo chí miền Nam (22-9-72). Báo Điện-Tín số 231 đề ngày thứ tư 16-8-1972 vi-phạm điều 28a Sắc-luật 007 vì đăng tin đầy đủ số lượng bom bả xuống chiến trường Đông-Dương trong đó có ghi rõ là căn cứ vào tài-liệu của Bộ Quốc-Phòng Mỹ và bản nghiên-cứu của Đại-Học Cornell. Vì chủ-nhiệm là Nghị-sĩ Hồng-Sơn-Đông được hưởng quyền đặc miễn tài-phần nên Cơ-quản-ly Võ-Ngọc-Sương bị trực tổ trước tòa. Việc này làm xảy ra cuộc tranh-luận sôi nổi giữa ủy-viên Chính-phủ và Luật-sư Bùi-Chánh-Thời, biện hộ cho báo Điện-Tín - Điều đáng nói là 52 ngàn số báo Điện-Tín nói trên đã bị tịch thu sạch ngay tại nhà in nên theo luật-sư Thời như thế báo chưa phổ biến và chưa phổ biến thì không thể buộc tội báo vì báo chưa bán, quan-chúng chưa đọc làm sao gây hoang-mang dư-luận ? Ủy-viên Chính-Phủ cho rằng tài-liệu mà Điện-Tín đăng tải coi là một tài-liệu bất hợp pháp vì nhập cảnh bất hợp pháp tuy rằng có xuất xứ (Luật-Sư Thời đã trình tài-liệu xuất xứ trước Tòa) nhưng không được Bộ Thông-Tin kiểm-đuyệt hay cho phép lưu hành. Và lại không cần xuất xứ có thật hay không thật, khi có hại đến an-ninh Quốc-gia là báo-chí không được phổ biến, các bác phải đặt tinh-thần trách-nhiệm khi phổ biến các tin-tức ngoại-quốc.

Cuối cùng, Tòa đã phạt Quản-ly Võ-Ngọc-Sương 1 năm tù ở, một triệu đồng phạt và tịch thu, tiêu hủy tất cả số báo vi-phạm. Thật ra, báo chưa phổ biến mà vẫn bị phạt, có lẽ Tòa căn cứ vào việc " dự tính phổ biến " (intention) và nói theo Đạo Phật hễ có " ý xấu " là có tội rồi. (18)

- Vụ án thứ hai xảy ra ngày 30-9-1972 là ngày phiên tòa thứ hai xét xử các vụ vi-phạm báo-chí của Tòa-án Mặt trận kể từ sau ngày có Sắc-luật 007.

(18) Báo Điện-Tín, số 261, ngày 24-9-1972.

Báo Đại-Dân-Tộc số ra chiều ngày 6 đê 7-8-1972 đã vi-phạm điều 26a Qui-chê báo-chí khi đăng tin của một hãng Thông-Tấn-Mỹ (UPI) nói về cuộc biểu-tình ngăn cản chiến xa Mỹ qua thành-phố Yokohama để xuống tàu sang Việt-Nam và một nguồn tin của Pháp Tân-Xã (AFP) nói Trung-Cộng lên tiếng thúc Mỹ hoà đàm tại Ba-Lê.

Đại-diện Bộ Nội-Vụ ra trước Tòa nói rằng : "Tin biểu tình ở Yokohama chẳng những có tính-cách phản-chiến, đi ngược lại ước vọng chống Cộng chung của toàn-dân mà còn chống Mỹ nữa. Đối với tin Trung-Cộng thúc Mỹ hoà đàm thì đó là phương tiện để tuyên-truyền cho Cộng-Sản". Ủy-viên chánh-phủ cho rằng báo-chí phải chịu trách-nhiệm khi đăng tin viển-ký của các hãng Thông-Tấn ngoại-quốc vì nó không phải là tạp-chí hay bài báo được lưu-hành. Luật-Sự Đào-Xuân-Hòa đại-diện cho Ông Bùi-Chánh-Thời biện hộ cho Đại-Dân-Tộc nói rằng báo-chí bị tịch thu ngay tại nhà in thì chưa phổ biến nên chưa vi phạm luật. Nhưng nếu nói theo Ủy-viên Chánh-Phủ thì tuy chưa bán ra, nhưng đã in, đã nạp bản là có ý phổ biến thì điều 26a không hề trừ-liệu trừng phạt trường-hợp "định hay có ý định phổ biến". Có lẽ Bộ Nội-Vụ cũng đồng ý với quan-diêm này nên đã tịch thu mà không truy-tố tờ Saigon Mới đăng tải cùng nguồn tin của Thông-Tấn Xã UPI nói trên. (19)

Cuối cùng Tòa phạt Ông Quản-ly Lâm-Bá-Chi 2 năm tù treo, 2 triệu đồng phạt vạ (vì vị chủ-nhiệm Đại-Dân-Tộc là dân-biểu Võ-Long-Trieu đang hưởng quyền đặc-niên tài phán).

- Ngoài ra trong phiên nhóm sáng ngày 17-10-1972 Tòa-án Quan-sự Mặt Trận Quân-Khu III đã xử phạt Linh-Mục Chân Tín, chủ-nhiệm Nguyệt-San Đối-Diện 5 năm cấm cố và 3 triệu phạt vạ vì tờ báo bị kết tội gây gây hoang-mang dư-luận, xúi giục kẻ khác không thi-hành nghĩa vụ quân sự. Báo Đối-Diện bị đình bản vĩnh-viễn. Đây là một bản án nặng nhất về hình phạt tù đối với chủ-nhiệm 1 tờ báo từ trước đến giờ.

(19) Báo Đại-Dân-Tộc ngày 01-10-1972.

Trên đây là những bản án đặc biệt đáng suy gẫm trong tình-thế nghiêm-trọng mà hơn lúc nào hết an-ninh trật tự Quốc-gia cần được bảo vệ triệt để.

ĐOẠN V. NAN MƯƠN BÁO :

Đây là một tệ đoan đang bành trướng mạnh trong xã-hội Việt-Nam, gây ra " báo nạn" làm tê liệt giới cam bút. Có lẽ nguyên-nhân chánh của tệ-trạng này là giá báo hiện nay tương đối mắc hoặc đôi trường-hợp vì nhu-cau, một gia-dình phải xem vài tờ báo mới đủ tin tức nên họ phải mướn thêm báo để đọc ngoài một tờ đã mua. Người mướn báo dẫn người bán báo lẻ đem đến nhà một số báo đã định (tư gia thường từ 1 đến 3 tờ các phòng mạch, tiệm uốn tóc có đến 10 tờ), sau đó người bán báo lẻ thu báo cũ lại đem trả cho nhà phát hành. Cũng có khi vì mề tiêu thuyết trang trong, một người phải đổi nhiều tờ báo trong 1 ngày để xem và phải chịu một số tiền nhỏ cho sạp báo, như vậy số báo được đổi vẫn không bán được.

Giá mướn báo chỉ độ phân nửa giá mua một tờ báo và lọt vào tay người bán lẻ, các sạp báo hay nhà phát-hành.

Điều 38 Qui-chế báo-chí đã cấm chỉ việc cho mướn báo và người mướn báo cũng như người cho mướn báo đều bị phạt vạ từ 10.000\$ đến 100.000\$ (điều 42 mới Sắc-luật 007). Điều khôi hài là từ khi ban-hành Qui-chế báo-chí đến nay chưa ai bị phạt vạ vì tội mướn báo hay cho mướn báo trong khi tình-trạng trên vẫn tiếp diễn và bành-trướng mạnh. Thiết nghĩ, chính-quyền nên áp-dụng chặt chẽ điều 38 Qui-chế báo-chí để chấm dứt tệ-trạng trên, tránh cho báo-chí những thiệt thòi tai hại đến việc mưu sinh của các giới liên-hệ.

...

Chúng ta vừa xét qua việc áp-dụng luật lệ báo chí nước nhà, việc đó dù có nhiều ưu điểm hay nhiều khuyết điểm cũng đã ảnh-hưởng

sâu xa đến các giới liên-hệ đến sinh-hoạt báo-chí ; chúng ta sẽ xét những ảnh-hưởng đó trong đoạn sau đây :

MỤC B : ẢNH-HƯỞNG CỦA VIỆC ÁP-DỤNG LUẬT-LỆ BÁO-CHÍ.

Luật-lệ báo-chí được đặt ra để ấn-định các giới-hạn mà báo-chí phải theo trong lúc hành nghề để tránh những vi phạm quá đáng vào quyền-lợi chung của Quốc-giáo-dân-tộc. Việc áp-dụng luật theo ý của Chính-quyền đã đi xa hơn mục-dịch trên và có chiều hướng hạn-chế quyền tự-do ngôn-luận và báo-chí nữa. Vấn-đề này gây ảnh-hưởng nhiều đến làng báo, và cả đến độc giả nữa.

DOAN I. ẢNH HƯỞNG ĐỐI VỚI LÀNG BÁO :

a) Khuyh-hướng của tờ báo :

Các báo có thể chọn cho mình một khuyh-hướng rõ rệt : hoặc thân chính-quyền để được che chở, không bị tịch thu, hoặc đối lập mạnh để lay tiếng mặc dù bị tịch thu hoài hoài, hoặc các báo có thái-độ trung lập về chính-trị, quay sang khuyh-hướng thương-mãi.

Chúng ta thấy rằng sau khi có Sắc-luật 007 với những chế-tại nặng nề, báo-chí đã né tránh nhiều để khỏi bị tịch thu, khỏi bị truy tố ra Tòa nhất là Tòa-án Quân-Sự Mặt-Trận. Vì thế đa số báo không bàn về các lãnh vực an-ninh hay chính-trị nữa, mà lại quay sang việc tố các vụ tiết lộ đề thi, làm phóng sự về các vụ đánh ghen, tự tử, bùa ngải..... Trên các báo hiện nay, chúng ta thấy nhan nhản các phóng-sự rất dài với nội-dung đại-loại như thế (như báo Hòa-Bình với phóng-sự "đồng cốt", báo Đông-Phương với các bài nói về các vụ án tình.....)

Tuy-nhiên, việc áp-dụng chặt chẽ điều 35 qui-chế báo-chí đã làm cho nội-dung các báo lành mạnh hơn, đỡ được phần nào tính-chất khiêu dâm phạm tuân phong mỹ-tục.

b) Ảnh-hưởng đối với sự sống của tờ báo :

Hiện nay, báo có thể bị đóng cửa bởi cơ-quan Tư-Pháp hay do lệnh của Tổng-Trưởng Nội-Vụ. Việc này đe dọa lớn cho sự sống của tờ báo. Nếu chính-quyền muốn giết một tờ báo, rất dễ, chỉ cần tịch-thu hoài với các tội danh mơ hồ thì các báo có thể lổ lỗ và chết dần. Vì không đủ vốn để trang trải tiền giấy, công in, tiền cho công nhân, ký giả đó là chưa kể phí khoản cho Luật-sư và tiền nộp phạt. Tiền nộp phạt có thể trích ở tiền ký quỹ, nhưng lại phải bỏ tiền vào quỹ vì theo Sắc-luật 007 số tiền ký quỹ lúc nào cũng phải "đầy" tại Ngân-kho.

Thêm nữa, muốn thượng-tố một bản án, báo-chí phải đóng tiền ký quỹ ở Phòng Lục-sự một số tiền ngang với ngân hình bị tuyên phạt ngoài tiền dự phạt thượng-tố.

Tóm lại việc áp-dụng luật-lệ báo chí gây nhiều khốn đốn cho làng báo nói chung và cho đời sống ký giả nói riêng.

ĐOẠN II. - ẢNH HƯỞNG ĐỐI VỚI ĐỘC GIẢ.

Chính-quyền và báo-chí thường nhân-danh độc giả, nhân danh quan-chúng để kiểm-soát nhau nhưng thực tế đã làm vai-trò trọng tài của độc giả mất hết ý nghĩa. Báo chí muốn đăng những tin hấp dẫn hay những tin mới lạ, chính-quyền lại khuyến cáo dục trảng thế là độc giả, kẻ đứng giữa nhận chịu sự thiệt thòi. Lâu dần, trước sự "khuyến-cáo" của Bộ Thông-Tin, các báo không có gì xuất sắc khiến độc giả khó nhận được giá-trị của các báo để có thể có thái-độ thích đáng là ủng hộ hay tẩy chay.

Tóm lại, sau khi xét đến khía cạnh thực tiễn của việc áp-dụng luật-lệ báo-chí tại Việt-Nam, chúng ta nhận thấy có những khó-khăn phát-hiện nơi chính-quyền và những trở ngại lớn lao cho làng báo. Cả

hai đều nhắm đến mục-dịch tối-thượng là "quyền-lợi chung của Quốc-gia" nhưng bằng phương-tiện khác nhau nên thường gây nhiều mâu thuẫn trầm trọng, mà mâu thuẫn thường đem lại những đở vỡ tại hại. Do đó trong một chế độ dân-chủ lành mạnh và để chống lại những phán đoán thiên lệch có hại cho Quốc-gia, thiết tưởng giới hữu-trách nên đặt lại một vấn-đề quan-trọng đó là việc dung-hòa quan-điểm của chính-quyền và báo-chí qua vấn-đề kiện-toàn sinh-hoạt báo-chí nước nhà.

TIẾT II
**GÓP PHẦN KIẾN-TOÀN
SINH-HOẠT BÁO-CHÍ**

Từ những sơ-hở của qui-chế báo-chí và Sắc-luật 007 đến việc áp-dụng luật-lệ một cách lệch lạc của chính-quyền người ta nghĩ ngay đến sự khiêm khuyết một nền tự-do trong sinh-hoạt báo-chí hiện tại. Mặt khác thái-độ và khuynh-hướng báo-chí hiện tại đã biểu lộ sự thiếu sót của báo chí trong khi hành xử đệ tứ quyền.

Do đó trong chiều hướng kiến-toàn sinh-hoạt báo-chí nước nhà, chúng ta, trước hết phải đặt cho báo-chí một tự-do tương đối rộng rãi để báo chí có thể sinh-hoạt dễ dàng, đây là khía cạnh lý-thuyết nhằm vào việc tu-chỉnh luật-lệ báo-chí hiện tại. Sau nữa, vấn-đề kiến-toàn sinh-hoạt báo giới nằm trong ý-thức của giới hữu-trách nắm quyền kiểm soát báo-chí và hơn ai hết, báo chí cũng giữ vai-trò quan-trọng trong việc nâng cao các sinh-hoạt của mình. Trước khi bàn đến khía cạnh tu chỉnh luật báo-chí, chúng ta hãy xét tự-do báo-chí có hoàn-toàn thích hợp với hoàn cảnh Việt-Nam hiện tại hay không ?

**MỤC A : TỰ-DO BÁO CHÍ HOÀN TOÀN CÓ PHÙ HỢP VỚI HOÀN CẢNH
VIỆT-NAM HIỆN TẠI KHÔNG ?**

Chúng ta sẽ xét vấn đề qua 2 khía cạnh : Khung cảnh chiến-tranh của Việt-Nam và thực-tế nghề nghiệp của báo-chí.

ĐOẠN I - KHUNG CẢNH CHIẾN-TRANH :

Chúng ta hiện đang sống trong một quốc-gia chiến-tranh, hơn thế nữa, trong tình-trạng khẩn-trương và thiết quân-luật. Nền dân-chủ nước ta còn ở trong tình-trạng sơ khai, chưa trưởng thành đúng mức, do đó sự tự-do hoàn-toàn cho báo-chí bị giới-hạn nhiều tùy theo hoàn cảnh. Nhu-cầu của chiến-tranh là hạn-chế các tự-do mà tự-do ngôn-luận và báo chí là một. Nhưng cuộc chiến dai dẳng ở Việt-Nam từ lâu không giải quyết bằng quân-sự mà chắc chắn cuộc chiến sẽ chấm dứt bằng giải pháp chính-trị. Lúc đó vai trò của báo-chí sẽ vô cùng quan-trọng trong việc đấu tranh chính-trị với Cộng-Sản. Vì thế chúng ta cần quan-niệm một sự tự-do rộng rãi cho báo-chí và phải làm sao cho tự-do ấy nổi bật trước độc tài Cộng-Sản. Nếu ở miền Bắc, báo chí " là công cụ đấu tranh, phải bảo vệ chế độ nhân-dân ủng-hộ chính-phủ, và không được viết bài có **phản lại** chế độ dân chủ nhân-dân, chống lại chính-quyền nhân-dân (20), thì ở miền Nam báo-chí phải được xem là tiếng nói chân thật của toàn thể dân-chúng không bị áp-lực ngoại-lai nào.

Tuy-nhiên, tự-do báo-chí không phải được thực thi như ở các nước dân-chủ tiên tiến mà phải có tính-cách trung-dung, linh-dộng và uyển-chuyển để Quốc-giáo tự-do báo-chí mà không hỗn loạn làm suy giảm tiềm năng chống Cộng và lập-trường Quốc-gia của toàn-dân.

ĐOẠN II.- THỰC TẾ NGHỀ NGHIỆP.

Báo-chí hô hào đòi tự-do tuyệt đối, nhưng thử hỏi báo đã ý thức được vai-trò của mình trong hoàn-cảnh hiện tại chưa ? Thực-tế cho chúng ta thấy báo-chí hiện nay vẫn còn sống trong sự hỗn loạn ô hợp vì chủ nghĩa cá-nhân, phe phái, bè nhóm. Hơn nữa, một số báo-chí đã là nguyên-nhân làm xã-hội sa đọa đời trụy trong chủ-trương cạnh-tranh

(20) Trích điều 2 và điều 9, Sắc-lệnh 282/SL ngày 14-2-1956 về chế độ báo-chí Bắc Việt.

thương-mãi. Do đó tự-do báo-chí không thể dung túng tình-trạng tệ hại đó mà tự-do báo-chí phải được quan-niệm đúng đắn để báo-chí không lợi dụng làm những điều bất lợi cho Quốc-gia trong hoàn-cảnh hiện tại. Tại các nước đang mở mang, cái vòng lẩn quẩn xoay mãi không ngừng ; độc tài không cho báo chí sinh-hoạt tự-do, lãnh mạnh và nếu thiếu báo-chí, chính-quyền dễ sanh ra độc tài.

Do đó, nếu quan-niệm trong cuộc chiến đấu hiện tại chúng ta cần một nền dân-chủ toàn vẹn, một chính-quyền không độc tài, chúng ta phải nghĩ đến khía cạnh lý thuyết là thiết lập một chính-sách báo-chí hợp-lý qua việc tu chỉnh qui-chế báo-chí.

**MỤC B : ĐỀ NGHỊ MỘT CHÍNH-SÁCH BÁO-CHÍ HỢP LÝ QUA VIỆC
TU-CHÍNH QUI CHẾ BÁO-CHÍ.**

Như đã phân tích trên, Luật 19/69 ấn-định qui-chế báo-chí còn nhiều khuyết điểm. Vì thế muốn có một bộ luật báo-chí hoàn hảo, giới hữu-trách cần phải sửa đổi, điều-chỉnh một số điều khoản và hơn thế nữa phải hủy bỏ hay thêm vào một số chi-tiết cho hợp với tình-thần dân chủ và hoàn-cảnh của nước nhà. Muốn thực-hiện ý định này, cần có một sự tham-khảo ý kiến sau rộng các giới liên-hệ và thực-hiện đúng thủ tục lập-pháp chứ chính-quyền không thể đơn-phương sửa đổi như đã ban hành Sắc-luật 007 (việc ban-hành Sắc-luật này nằm trong bối cảnh lịch sử quá đặc biệt như đã trình bày ở phần trước). Sự tu-chính này rất cần-thiết và cấp thời ở các điều-khoản tổng quát nói về tự-do báo-chí, về chế-độ xuất-bản và phát hành báo, về tổ-chức Hội-Đông báo-chí và những điều liên-quan đến ký giả.

ĐOẠN I.- VỀ QUYỀN TỰ-DO BÁO CHÍ

Phải để báo-chí tự-do và chỉ chịu chế-độ hậu kiểm. Quyền đình bản vĩnh-viễn hay có thời-hạn thuộc hoàn-toàn về tham quyền của cơ-quan

tư-pháp. Về vấn-đề này, chúng tôi đề-nghị hủy bỏ khoản 5 điều 19 mới trong Sắc-Luật 007 tức khoản cho phép Tổng-Trưởng Nội-Vụ có quyền tạm thời đình bản báo-chí bị tịch thu lần thứ hai vì lý-do an-ninh Quốc-gia hay trật tự công-cộng.

- Cần qui-định rõ rệt các tiêu-chuẩn minh bạch về các trường-hợp cho phép chính-quyền tịch thu báo chí qua việc ban hành một Nghị-Định an-định chi-tiết thi-hành qui-chế báo-chí. Nói khác đi, phải qui-định tội danh của báo chí rõ ràng hơn. Chúng tôi đề-nghị bỏ chữ "dụng ý" ở điều 26 vì chữ "dụng ý" chưa thể cấu thành tội trạng (l'intention ne suffit pas à créer le délit).

- Cần minh-thị cảm-đoán hình-thức "khuyến-cáo" của chính-quyền
- Thêm các chế tài đối với các báo vi-phạm điều 35 tức xâm phạm thuan-phong nỹ-tục. Nếu cần đưa các báo vi phạm điều 35 ra Tòa-Án Quân-Sự Mặt trận để bảo-vệ kỷ-cương, đạo-lý nước nhà.

ĐOẠN II. - VỀ CHẾ ĐỘ XUẤT BẢN VÀ PHÁT HÀNH :

- Về điều-kiện cá-nhân của người làm báo, cần an-định thêm điều-kiện tối thiểu là có văn bằng Tú-Tài 2 đối với chức-vụ chủ-nhiệm, chủ bút. Ngoài ra phải tăng điều-kiện thêm niên chức vụ như " hoặc đã làm thư-ký toà soạn trong một thời-gian tổng cộng trên 2 năm hoặc đã làm ký giả trên 3 năm tại một hay nhiều cơ-quan báo-chí, thông-tấn hay đài phát-thanh hoạt-động hợp-pháp tại Việt-Nam, hoặc đã làm chủ-nhiệm, chủ bút trên 1 năm.

- Cần qui-định giải quyết vấn-đề khi chủ-nhiệm chủ bút được hưởng quyền đặc miễn tài phán.

- Về thể lệ xuất bản và phát-hành, cần qui-định chặt chẽ để ngăn chặn sự độc quyền xuất bản và phát-hành báo-chí, giảm bớt số tiền ký quỹ để các nhà làm báo chân-chính nhưng thiếu điều-kiện tài-chánh có dịp phục-vụ đất nước.

ĐOẠN III. HỘI-ĐỒNG BÁO CHÍ :

- Qui-định thêm nhiệm-vụ căn bản của Hội-Đồng báo-chí (như nhiệm vụ cố-vấn cho chính-quyền về các vấn-đề liên-hệ đến báo-giới).

- Dự-liệu cho đại-diện độc giả (có thể là các nhân-sĩ) tham dự Hội-Đồng báo-chí.

- Định-nghĩa rõ rệt hơn về ký giả. Theo điều 11 Sắc-luật 10/64 ngày 30-4-1964 định-nghĩa ký giả như sau : Ký-giả chuyên-nghiệp là những người hội đủ 4 điều-kiện sau :

+ Đã làm ký giả trong khoản thời gian tổng cộng ít nhất được 7 năm tại một hay nhiều cơ-quan báo-chí, thông-tấn hoặc đại phát thanh hoạt-động ở Việt-Nam.

+ Trong khoảng thời-gian này đã làm công việc chủ bút, thư ký tòa soạn, biên-tập viên, phóng viên hoặc đặc phái viên và tổng cộng ít nhất được 1 năm đã giữ chức vụ chủ bút hoặc thư ký Tòa-soạn của một hay nhiều tờ báo hoặc tạp-chí.

+ Chỉ sống bằng nghề ký giả

+ Được Hội-Đồng báo-chí cấp thẻ ký giả chuyên-nghiệp.

Qui-chế báo-chí định-nghĩa ký giả quá sơ sài và quan-niệm rộng về ký giả. Sau hết để có một chính-sách báo-chí tiên-bộ, chính-quyền cần ban-hành một qui-chế cho ký giả gồm những điều luật liên-quan đến việc thiết lập và tham-quyền các tổ-chức nghề nghiệp ký-giả, an-định điều-kiện chung về việc hành nghề ký giả và những điều-kiện cho cá-nhân ký giả.

Sự tu-chỉnh luật-lệ báo-chí trong đường hướng thực-hiện một chính-sách báo-chí tương-đối hoàn-hảo như vừa đề nghị chỉ nằm trong khía cạnh lý thuyết. Lý-thuyết hay mà sự áp-dụng, thực thi chính-sách không đúng thì cũng không đi đến kết quả tốt đẹp. Vì thế muốn đi đến

việc kiểm-toàn các sinh-hoạt báo-chí nước nhà chúng ta cần lưu ý đến vai-trò tích cực của 3 giới liên-hệ là báo-chí, chính-quyền và sau cùng là giới độc giả, quần chúng.

MỤC C : VAI TRÒ CỦA CÁC GIỚI LIÊN HỆ TRONG VẤN ĐỀ
KIỂM-TOÀN SINH-HOẠT BÁO CHÍ.

ĐOẠN I. VAI TRÒ CỦA BÁO GIỚI :

Báo giới giữ vai-trò then chốt trong việc hành xử quyền tự-do ngôn-luận và báo-chí trong một quốc-gia, do đó việc ý-thức về trách-vụ thiêng liêng cao cả của đệ tứ quyền rất cần-thiết đối với giới cầm bút. Báo-chí giữ vai-trò quan-trọng trong đời sống Quốc-gia nên, hơn ai hết, giới cầm bút nên điều hướng ngòi bút mình vào việc phục-vụ Quốc-gia hơn là chạy theo các thị hiếu thấp hèn. Người cầm bút khi hành xử quyền tự-do báo-chí phải nghĩ đến quyền-lợi chung của quốc-gia làm sao đạt được sự tự-do mà không xâm phạm vào an-ninh Quốc-gia, thuận-phong mỹ-tục và trật tự công cộng.

Trong hoàn-cảnh chiến-tranh của Việt-Nam hiện tại, báo-chí càng nên ý thức rõ ràng về vai-trò mình trong việc duy-trì một nền dân chủ có khả-năng bảo-đảm những an-toàn cá-nhân trong các nhu-cầu thiết yếu.

Trong suốt một thế kỷ sinh-hoạt, làng báo Việt-Nam đã cố gắng đi đến mục-đích tốt đẹp chung cho báo-chí, nhưng tiếc thay, những gương sáng về báo-chí thì ít mà những bê bối, ty-tiền, thấp hèn lại đầy rẫy và có cơ phát-triển. Hơn thế nữa việc tranh giành quyền-lợi đưa đến việc chia rẽ làng báo đã tố cáo tình-trạng non kém của làng báo và tạo ra việc thoái-hoá khủng-khếp cho đệ tứ quyền tại Việt-Nam.

Muốn cải-thiện tình-trạng này, báo-chí phải cấp-thời thực-hiện việc thanh-lọc hàng ngũ báo giới ngay trong hàng ngũ ký giả và chủ báo. Trách-nhiệm nặng nề này cần được giao phó cho Hội Chủ Báo và Nghiệp-Đoàn Ký-Giả chứ không phải để cho nhà cầm quyền. Một Ông chủ báo đứng đắn có uy tín hẳn nhiên sẽ sử-dụng nhóm ký-giả trong sạch và nhóm ký giả chân-chính sẽ chỉ phục vụ cho các chủ báo dù tư cách mà thôi, do đó những phần tử lem nhem sẽ bị đào thải theo luật tự-nhiên.

Mặt khác, để thăng tiến nghề nghiệp làm báo, một vấn-đề thuộc nhân sự khác cần lưu-tâm là nâng cao kiến-thức và trình độ học vấn của những người viết báo qua việc đào tạo và tu-nghiệp cấp tốc một lớp ký giả trẻ trung thành tâm yêu nghề và dám nhận chịu trách-nhiệm. Sau hết phải đặt cho báo giới những bảo đảm về đời sống để họ an tâm làm việc theo lương tâm mà không có ý bẻ cong ngòi bút. Về khía cạnh thực-tiến, việc làm của báo chí hiện nay là tích-đục phục vụ quan-chúng qua việc thông-tin và bình-luận đúng đắn, có mặt trong mọi sinh-hoạt xã-hội hầu giúp mọi người thêm tin-tưởng vào vai-trò của báo-chí nước nhà.

ĐOẠN II.- VAI TRÒ CỦA CHÍNH QUYỀN :

Về phía Chính-quyền, hai cơ-quan liên-hệ mật-thiết đến sinh-hoạt báo-chí là Hành-pháp và Tư-pháp với các vai trò đặc biệt trong việc áp-dụng luật-lệ chi phối sinh-hoạt làng báo. Luật-lệ báo-chí đã minh-thị ủy-thác việc hướng dẫn, theo dõi, kiểm-soát và trừng trị báo chí cho Hành-pháp và Tư-pháp cho nên chúng ta có thể nói tự-do báo-chí có được thể hiện hay không là tùy thuộc vào hai cơ-quan trên.

Từ lâu nay, chính-quyền, qua hai cơ-quan trên, thường có khuynh hướng can-thiệp vào báo-chí với hai lý-do chánh đáng là : tình-trạng chậm tiến và tình-trạng chiến-tranh, nội loạn. Hai lý-do vừa nêu cũng có phần đúng trong hoàn-cảnh Việt-Nam hiện tại tuy đã bị dư-luận báo chí chỉ-trích.

Ở các nước đang mở mang, báo-chí và chính-quyền thường ở vào thế đối lập nhau và đều nhận-danh "phục-vụ quyền-lợi chung" để giải thích lập-trường của mình. Nhưng nếu báo-chí chấp nhận phục-vụ quyền lợi chung thì phải chấp nhận sự can-thiệp của chính-quyền. Sự can-thiệp này có tính cách đương-nhiên như chánh-quyền đã can-thiệp vào các tổ-chức cung-cấp tiện-ích cho đời sống hàng ngày của quan-chúng. Vấn đề đặt ra là chính-quyền thực hiện sự can-thiệp ấy thế nào? Hẳn nhiên là việc can-thiệp cần được chính-quyền thực-hiện một cách thận trọng và tế nhị. Hơn thế nữa sự can-thiệp cần được qui-định rõ ràng bằng các chế tài Hành-Chánh và Tự-Pháp để cho quyền tự-do ngôn-luận có thể được thực thi. Chính-quyền cũng cần đặt giới-hạn đầu là sáng kiến của tư nhân, và đầu là giới-hạn các nỗ lực của chánh-phủ để thúc đẩy và phối-hợp. Cho đến nay, việc phân-định giới hạn hai lãnh vực nói trên chưa rõ rệt nhưng có một điều mà mọi người công nhận là không thể để cho chính-quyền nắm trọn báo-chí và báo-chí không thể là công-cụ của chính-quyền. Nếu chính-quyền âm mưu "nắm" báo chí thì những ngôn từ hoa mỹ về chế-độ dân-chủ hiện tại chỉ là thứ nô lệ nguy-trang. Vì thế tệ-đoan tài-trợ và mua chuộc báo chí cần phải chấm dứt.

Trong xã-hội Việt-Nam hiện tại, chính-quyền bị chỉ-trích nhiều về vấn-đề áp-dụng lệch lạc luật-pháp qua việc tịch thu báo bừa bãi, kiểm-soát khắt khe và chế tài hình sự quá nặng. Thiết tưởng chính-quyền nên hạn-chế bớt những can-thiệp quá đáng vào sinh-hoạt báo-chí như trên để cho báo-chí và quan-chúng tin-tưởng vào việc vô tư và chính-dáng trong việc hành xử luật-lệ của chính-quyền.

ĐOẠN III. VAI TRÒ CỦA QUẦN CHÚNG ĐỘC GIẢ.

Độc giả giữ vai-trò trọng tài, có quyền phê phán việc làm của báo chí và cả chính-quyền nữa. Trên thực-tế, độc giả quyết định sự sống còn của báo giới vì báo-chí không thể không có độc giả. Do đó độc giả cần phải có những nhận-định sáng suốt và vô tư về sinh-hoạt báo-chí. Việc

nhận-định sáng suốt cần có để độc giả có thể có thái độ ủng hộ hay tẩy chay. Sự vô tư giúp độc giả nhận được chân giá-trị của tờ báo mà không bị áp-lực bất cứ từ đâu đến. Tiếc thay, tại Việt-Nam, số độc giả ý-thức được vai-trò của mình rất ít và chỉ quanh-quẩn ở thành-thị còn ở nông thôn, số độc giả đã ít lại thêm thiếu sót về ý thức nghiêm chỉnh, và đứng đắn về vai-trò của mình đối với báo-chí.

Nếu quan-niệm rằng người đọc báo có thể chi-phối được làng báo thì thiết-tưởng mỗi độc giả nên cố gắng nâng cao trình độ báo-chí nước nhà bằng cách thẳng tay loại bỏ các báo mị độc giả chuyên khai-thác dục vọng thấp hèn, mưu-lợi cho cá-nhân, bè nhóm, gây chia rẽ dân-tộc, phá hoại xứ sở. Ngược lại độc giả cần nên ủng hộ những nhà báo chân-chính và đứng đắn để giúp báo chí sinh-hoạt trong các điều-kiện dễ-dàng, thuận-lợi cho việc thăng tiến đệ tứ quyền ở Việt-Nam.

Tóm lại nếu báo chí, Chính-quyền và độc giả đều ý-thức rõ rệt về quyền-hạn và nghĩa-vụ của mình liên-quan đến báo-chí và cùng đồng tâm nhất trí thực-hiện hoài bão nâng cao trình độ báo-chí nước nhà thì chắc chắn trong một tương-lai không xa, sự sinh-hoạt của làng báo Việt-Nam sẽ được kiện toàn, và lúc ấy tự-do báo chí tại Việt-Nam sẽ là một tự-do hoàn hảo, là một thành-công đáng hãnh-diện của dân-tộc.

KẾT - ĐỀ

Hiện nay, trên thực-tế, dù Cộng-Quân có bị chặn đứng và đẩy-lui nhưng rõ ràng là trong những ngày sắp tới sẽ phát-hiện một giải-pháp chính-trị mà những người Quốc-gia chân chính tại miền Nam khó biết được đích-thực ra sao. Vấn đề duy-nhất còn lại là mọi công-dân cần võ-trang một phương-thế chiến-đấu để có thể góp phần hữu-hiệu vào việc gỡ cái thế lâm nguy của đất nước và báo-chí sẽ giữ vai-trò vô cùng quan-trọng trong cuộc đấu-tranh thần thánh đó .

Trong bài nói chuyện về tình hình đất nước trên hệ-thống vô-tuyến truyền thanh và truyền hình tối 24/10/1972, Tổng-Thống VNCH Nguyễn-Văn-Thiệu đã nói về viễn-tượng của Quốc-gia trong giải-pháp ngưng bắn sắp đến và kêu gọi báo-chí nên ý-thức đúng đắn vai-trò của mình để phục vụ Quốc-gia : nếu báo đối-lập phải có trách-nhiệm và nếu báo thương-mãi thì đừng quá đáng có thể làm phương-hại đến Quốc-gia Xã-Hội.

Nhưng chắc-chắn sự việc sẽ không giản-dị như vậy. Nếu du-luận Thế-giới đều phải ca ngợi Quân-đội VNCH anh-dũng thì chúng ta phải nhìn nhận một thực-tế khác là hậu-phương đang phân-hoá, mặt trận đấu tranh chính-trị nhằm tranh-thủ nhân-tâm hầu như bất-động. Chính chính-quyền và báo-chí phải thực-sự hỗ-trợ nhau trong công-tác thiết-yếu đó để sau này khỏi hối-hận về những đổ vỡ có thể có trong việc xây-dựng dân-chủ và đấu-

tranh chính-trị với Cộng-sản. Dĩ-nhiên, với vai-trò quan-trọng vừa kể, làng báo đòi hỏi được tự-do và thiết-tưởng chính-quyền cũng không nên bóp chặt, kiểm soát báo-chí quá đáng làm mất sáng-kiến xây-dựng phát-xuất từ những cây bút chân-chính thiết-tha với tiền-đồ dân-tộc .

Gần 200 năm trước đây, Thomas Jefferson, tác-giả Tuyên-Ngôn Độc-Lập của Hoa-Kỳ và cũng là vị Tổng-Thống thứ hai của trước ấy nói rằng : "Tự-do của chúng ta còn hay mất là ở chỗ báo-chí có tự-do hay không. Nếu tự do báo-chí mà bị hạn-chế thì các tự-do khác của chúng-ta bị tiêu-diệt". Tại sao vậy ? Vì báo-chí là phương-tiện hiệu-nghiệm nhất để nhân-dân kiểm soát công-việc của Chánh-quyền. Nếu nhờ những tin-tức, những phê-bình chỉ-trích của báo-chí mà chính-quyền chịu thanh-lọc, cải-thiện thì chắc chắn công-cuộc xây-dựng dân-chủ sẽ vô-cùng tốt đẹp.

Tất-nhiên, sẽ có người hỏi rằng liệu báo-chí có hành-xử đệ tứ quyền đúng với tinh-thần trách-nhiệm hay không. Thiết-tưởng tinh-thần ấy không phải là tính thiên-bẩm mà là kết-quả của sự học-hỏi, thực-hành và kinh-nghiệm hay nói rõ hơn làng báo phải tự gây nên tinh-thần trách-nhiệm.

Được thế, quyền tự-do báo-chí sẽ hứa-hẹn đem lại cho nhân-dân một nền dân-chủ bảo-đảm và một chính-quyền hữu-hiệu. Nhìn dưới khía-cạnh ấy thì vai-trò xây-dựng Quốc-gia của báo-chí không nhỏ và nếu gọi báo chí là đệ tứ quyền cũng không quá đáng .

Trước hiện tình cực kỳ khó khăn của đất nước trên mọi bình-diện, co-hội tốt đã đến để báo-chí có thể chứng-minh sự mạng cao cả của mình trong việc góp phần tạo dựng một xã-hội tiến-bộ. Không ai có thể phủ-nhận rằng hiện nay một số báo-chí Việt-Nam đang âm-thầm cố gắng chu-toàn trách-vụ cao-cả của mình vì biết rằng quyền hạn luôn luôn đi đôi với trách-nhiệm cũng như ý-thức rằng người cầm bút đứng đắn bao giờ cũng phải mở ngỏ cho mọi người đi đến Chân, Thiện, Mỹ. Điều quan-trọng hơn hết là làm thế nào để Báo-chí có được uy-tín thực-sự đối với quần-chúng để cuối

cùng ảnh-hưởng mạnh vào chính-quyền trên con đường phát-triển Quốc-Gia
ngắn nhứt và lợi nhứt cho Dân-tộc . Có như vậy, Báo-chí mới có đủ lý-
do để phản-đối nhà cầm-quyền về pháp-chế chi-phiếu làng-báo hiện-tại và có
lẽ lúc đó Sắc-Luật 007 sẽ không cần-thiết nữa, mà đó chỉ là một hiện-
tượng nhất thời sẽ chìm dần vào quên lãng .

Saigon, ngày 1 tháng 11 năm 1972

+

+

+

THU - TỊCH

- SACH :

- * G. GRAZER BOND, Kỹ-thuật làm báo, bản dịch Việt-ngữ của Hoàng-Ngọc-Phách trong Việt-Nam Thông-dịch Xã, Saigon 1966.
- * AUBIN SUDERMAN, Nghề làm báo tại Hoa-Kỳ, TRANSPEN, Xấp-Dùng xuất-bản.
- * TRUONG-DEN-DAD, Niên-Pháp Chú-Thích, Saigon 1967
- * DE-XUYEN, Nghề Viết Báo, Saigon 1968
- * S8 JAO-CHEU QUOC-KHO, Thuyết-trình về Niên-Pháp, Saigon 1967.

- BÁO và TẠP-CHÍ

- * Báo-Chí Táp-San, Bộ mỗi số 1 và 2, năm 1968
- * Bách-Khoa số 217 tháng 1/1966 kỷ-niệm 100 năm Báo-Chí Việt-Nam.
- * Trình-Bày số 21 tháng 6/1971, những bản án quan-trọng về Báo-chí, Xuân-Hương.
- * Văn-bút số 1, tháng 11/1971, Báo-chí Việt-Nam và 100 năm xây-dựng văn-hóa, Thanh-Lãng.

- * Thời nay, số 281, tháng 7/1971, số đặc-biệt về Báo-chi.
- * Các Nhật-báo Đuộc Nhà Nam, Tia-Sáng, Đại-Dân-Tộc, Sóng-Thần, Điện-Tín, Hoà-Bình.

- LUẬN-VẤN TỔT-NGHỘ ẾP

- * Đ. KHOC-HO, Vấn-Đề Kiểm-duyệt báo-chi sau biến-cổ Tết Mậu-thân, Đ.S. 13, 1968.
- * MAU-DI-HUYEN, Vấn-đề kiểm-duyệt báo-chi tại Việt-Nam, Đ.S. 14, 1969.
- * DO-HUYEN-CU, Qui-chế Báo-Chi, phân-tích và phê-bình, Đ.S. 15, 1970.
- * NGUYEN-XUAN-QUAN, Báo-Chi Việt-Nam nhìn dưới khía-cạnh kinh-tế, Đ.S. 16, 1971.

- CÁC VĂN-KIỆN NHẬP-ĐI

- * Hiến-Pháp Đệ Nhất Cộng-Hòa ngày 26-10-1956.
- * Hiến-Pháp Đệ Nhị Cộng-Hòa ngày 01-4-1967.
- * Các luật-lê báo-chi trước khi có Quy-Chế Báo-Chi.
- * Luật 019/69 ngày 30-12-1969 ấn-dịnh quy-chế Báo-chi.
- * Luật số 005/72 ngày 28-6-1972 ủy-quyền cho Tổng-Thống
- * Sắc-luật số 005/TT/S.Đ ngày 25-7-1972
- * Sắc-luật 007/TT/S.Đ ngày 4-8-1972 sửa-đổi Quy-Chế Báo-Chi.

PHỤ - LỤC

DANH-SÁCH TẠP-CHÍ ĐANG XUẤT BẢN SAU NGÀY 15-9-1972

Tên Báo	Tên chủ nhiệm	Địa-chỉ
American Chamber of Commerce in ViệtNam Bulletin	Sesto E. Vecchi	
Chấn-Hung Kinh Tế	Chương-Công-Liêm	59 Gia-Long
Đức Mẹ Hằng Cứu giúp Hiệp sống. Kinh tế V.N. Liên lạc Lửa Mến. Le Gio Maria. Mây Hồng Minh-Đức Nông Dân Nguồn-Đức. Nhà Chúa Nhân-Dung	Trần-Hữu-Thanh Đỗ Minh Lý Nguyễn-Duy-Xuân LM. Phạm-Quang-Tý LM. Phạm-Tuấn-Tri IM. Trần Văn-Thông Phạm-Quang Nùng Bùi-Quang-Điện Hồng-Đức-Tồn Nguyễn-Ngọc-Nhung Nguyễn-Huy Lịch Đàm Sỹ-Hiến	73/9 Hùng-Vương Thị-Nghè 32 Ngã-Bình-Khiêm 8 Ngã-Vân-Tráng Sg 177-179 Hàm-Nghi 144 Cống-Quỳnh . 42/3 Ngã-Vân-Thành Thị-Nghè .

Tên báo	Tên chủ nhiệm	Địa-chỉ
Nghiên-cứu Hành-Chánh Ngân-Thông	Học-Viên Q.-G.H.C. Đào-Quang-Mỹ	200 Trần-Quốc-Toàn 331/4A Phan-Thanh- Gián Sg .
Phòng thương Mại Công Kỹ-hghệ Saigon	Dương-Ngọc-Sửu	
Phát-triển Xã-hội Quan thuế Nguyệt san Quản-Trị Xí-nghiệp	Lê-Xuân-Khoa Nguyễn-Hiến Khuông-Hữu-Điều	194-202 Ngõ-Công- Trứ Lầu 4 .
Rạng Đông Sửa-Đĩa	Nguyễn-Văn Mẹo Nguyễn Nhã	184 Ngõ-Thiện-Thuật 158/207 Thoại-Ngọc Hầu Gia-Định
Sacerdos Tin-Vui Tuổi Hoa Thánh-Tâm Chúa Giêsu Thánh Kinh Trái-Tim Đức Mẹ Tập-San Quốc-Phòng Thông tin Lao-động Tin-Tức Tín-Hiệu Tờ Quang Tạp-chí Tư-Tướng Thăng Bôm Tuổi Ngọc Thiếu-Nhi	LM Nguyễn-Duy-Vi LM Trần-Văn-Phán LM Nguyễn-Tín Đào-Hữu-Thọ Đoàn-Văn-Miêng Nguyễn-Quang-Minh Tr .Tướng Vĩnh-Lễ Trần-Văn-Đại Trương-Văn-Quý Bà Trần-Anh-Võ Mai-Thị-Truyền Thích-Minh-Châu Bà Trương-Thị-Lập Vũ-Mộng-Long Nguyễn-Văn-Trương	63 Bùi-Thị-Xuân 459 Trần-Hung-Đạo
Xã-Hội Văn-Nghệ tiền-phong	Bà Phạm-Thị-Tư Nguyễn-Thanh-Hoàng	38 Phạm-Ngũ Lão 159 Thiệu-Trị Phú- Nhượn .

Phụ nữ Mới
Thăm Mỹ Tân-Tiến
Sân-Khẩu mới

Đặng-Văn-Bé
Phạm-thị-Ngọc-Diệp
Nguyễn-Văn-Chính

96 Võ-Tánh
522 Phạm-thanh-
Gián Saigon .

DANH SÁCH NHẬT BÁO ĐANG XUẤT BẢN (từ 16-9-1972) SAU KHI CỐ
S Á C - L U Ậ T 007

Tên báo	Tên chủ nhiệm	Địa-chỉ
Bút-Thép	Gao-Minh-Hựu	116-118 Gia-Long
Cấp-Tiến	Võ-Văn-Ứng	242 ter Phan-đình-Phùng
Công-Luận	Tôn-Thất-Định	24 Nguyễn-An-Ninh
Chính-Luận	Đặng-Văn-Sung	82 Lê-Lai
Đông-Phương	Lê-Thị-Quý	423 Hồng-Thập-Tự SG
Đại-Dân-Tộc	Võ-Long-Triều	106 Gia-Long
Độc-Lập	Hồ-Quang-Châu	164 Võ-tánh
Điện-Tín	Hồng-son-Đồng	101 Võ-Tánh
Hoà-Bình	IM Trần-Du	245 Phạm-Ngũ-Lão
Quật-Cường	Nguyễn-Việt-Chước	283 Gia-Long
Sóng-Thần	Nguyễn-Thí-Thái	133 Võ-Tánh
Trắng-Đen	Phạm-Thu-Trước	272 Lê-Thánh-tôn
Tiền-Tuyến	Phạm-Xuân-Ninh	193 Gia-Long
Tia-Sáng	Nguyễn-Trung-Thành	45-47 Phát-Diệm
Tin Sóng	Phùng-thị-Hạnh	143.145 Cống-Quỳnh
Thăng-Tiến	Phan-thị-Thăm	270 Hai Bà Trưng
Tranh-Thủ	Lê-Phạm-Long	205 Phạm-Ngũ-Lão

Anh-Ngũ

The Saigon Post

Bùi-Phương-Thé

339 Trần-Hung-Đạo

Hoa-Ngữ

Á-Châu	Lý-Kiến	129	Đồng-Khánh
Kiến-Quốc	Huỳnh-Châu	148	Bến Hàm-Tử
Luận Đàm Mới	Phùng-Trắc	15	Trần-Điện
Luận-Đàn	Lý-Triệu-Quân	18	••
Quang-Hoa	Lương-Phú-Điện	760	Bến Hàm-Tử
Tân-Văn Khoái Báo	Chiêu thị-Hùng Lục Hàng	36	Tần-Hàng
Thành Công	Khuê Đào	31-33	Trần-Hoà
Tân-Việt	Ho Wen Yu Joseph	104	Khổng-Tử
Việt-Hoa	Chung-Đức	112	Triệu-Quang-Phục
Viễn-Đông	Châu-Quốc	102	B Khổng-Tử
Nhân-Nhân	Lý-Trụ	762	C Bến Hàm-Tử .

H Ế T